

Bakalářská práce

Genocida původních obyvatel Severní a Jižní Ameriky

Studijní program:

B0114A300069 Základy společenských věd se zaměřením na vzdělávání

Studijní obory:

Základy společenských věd se zaměřením na vzdělávání
Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání

Autor práce:

Lucie Jurášová

Vedoucí práce:

PhDr. Jana Jetmarová, Ph.D.
Katedra filosofie

Liberec 2024

Zadání bakalářské práce

Genocida původních obyvatel Severní a Jižní Ameriky

<i>Jméno a příjmení:</i>	Lucie Jurášová
<i>Osobní číslo:</i>	P21000446
<i>Studijní program:</i>	B0114A300069 Základy společenských věd se zaměřením na vzdělávání
<i>Specializace:</i>	Základy společenských věd se zaměřením na vzdělávání Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání
<i>Zadávací katedra:</i>	Katedra filosofie
<i>Akademický rok:</i>	2022/2023

Zásady pro vypracování:

Bakalářská práce se bude zabývat genocidou původních obyvatel obou Amerik s důrazem na komparaci situace původních obyvatel Severní a Jižní (resp. Latinské) Ameriky. Autorka provede stručnou typologii původních obyvatel obou amerických kontinentů s důrazem na společenské uspořádání, politickou organizaci, způsob subsistence a demografii. Následně popíše formy kontaktů a střetů s evropskými dobyteli. Bude se věnovat kolonizačním strategiím a jejich dopadům na původní obyvatel a různým podobám následných demografických katastrof. Stručně se bude věnovat i demografickému vývoji původních populací a jejich socioekonomickému postavení v koloniální společnosti. Autorka bude postupovat v souladu s pokyny vedoucí bakalářské práce a bude text průběžně konzultovat.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování práce:

tištěná/elektronická

Jazyk práce:

čeština

Seznam odborné literatury:

DELORIA JR, Vina. *Native American Testimony: Chronicle Indian White Relations from Prophecy Present 19422000 (rev Edition)*. Penguin Books, 1999.

CHURCHILL, Ward. *Kill the Indian, save the man: the genocidal impact of American Indian residential schools*. San Francisco: City Lights, 2004.

MADLEY, Benjamin. *An American Genocide: The United States and the California Indian Catastrophe, 1846-1873*. Yale University Press, 2016.

STANNARD, David E. *American holocaust: the conquest of the New World*. New York: Oxford University Press, 1992.

THORNTON, Russell. *American Indian holocaust and survival: A population history since 1492*. University of Oklahoma Press, 1987.

WACHTEL, Nathan. *The vision of the vanquished: the Spanish conquest of Peru through Indian eyes, 1530-1570*. The Harvester Press, 1977.

Vedoucí práce:

PhDr. Jana Jetmarová, Ph.D.

Katedra filosofie

Datum zadání práce:

20. ledna 2023

Předpokládaný termín odevzdání: 30. června 2024

L.S.

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. PhDr. David Václavík, Ph.D.
garant studijního programu

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí bakalářské práce PhDr. Janě Jetmarové, Ph.D. za cenné rady a připomínky, které mi poskytla při zpracování bakalářské práce.

Anotace

Tato bakalářská práce popisuje evropské politiky, které záměrně vyvíjely proces dekulturnace a následně proces kulturní asimilace původních obyvatel Severní a Jižní, respektive Latinské, Ameriky. Tento proces, který se započal evropským objevením Ameriky, má v současnosti viditelné negativní dopady. V bakalářské práci přibližuji způsob života indiánů v předkolumbovské době. Zaměřuji se na dobu po příchodu Evropanů na dané území. Věnuji se evropské společenské debatě o „indiánské otázce“, dále evropské conquistě, epidemiím nemocí a různým podobám střetů civilizací. Z těchto střetů vzešlo otroctví, mestizace, odsuny, války, rezidenční školy či etnoemancipační hnutí. Tyto evropské politiky zásadně ovlivnily současné socioekonomické postavení původních obyvatel. Jednání Evropanů vůči domorodým obyvatelům Severní a Jižní Ameriky lze označit za genocidu.

Klíčová slova: genocida, indián, dekulturnace, conquista, kulturní asimilace, střet civilizací, Nový svět, původní obyvatelé

Anotation

This bachelor thesis describes European policies that deliberately developed the process of deculturation and subsequent cultural assimilation of the indigenous peoples of the North and South, respectively Latin, America. This process, which began with the European discovery of the Americas, is currently having visible negative effects. In this thesis I present how Indians lived in pre-Columbian times. Focus is given to the time after European arrival in the area. I address the European societal debate on the "Indian question", the European conquest, disease epidemics and various forms of clashes of civilizations. From these clashes arose slavery, mestizoism, expulsions, wars, residential schools or ethno-emancipation movements. These European policies have profoundly affected the current socio-economic status of indigenous peoples. The actions of Europeans towards the indigenous peoples of the Americas can be described as genocide.

Keywords: genocide, Indian, deculturation, conquista, cultural assimilation, clash of civilizations, New World, indigenous people

Obsah

Úvod.....	10
1. Představení indiánů a jejich historického kontextu.....	13
1.1 Korektnost pojmů.....	13
1.2 Všeobecné představení indiánské historie.....	14
1.3 Předkolumbovská Amerika.....	18
1.4 Počet obyvatel v průběhu času.....	19
1.5 Současné vnímání indiánů.....	21
2. Conquista Evropanů a její následky.....	22
2.1 Papežské buly a vládní nařízení.....	22
2.2 Debata o postavení indiánů.....	24
2.2.1 Bartolomé de las Casas, Juan Ginés de Sepúlveda a jejich spor.....	25
2.2.2 Pojetí spravedlivé války.....	27
2.2.3 Pojetí „divocha“.....	28
2.2.4 Instituty vykořisťování.....	30
2.3 Epidemie nemocí.....	31
2.3.1 Latinská Amerika.....	31
2.3.2 Severní Amerika.....	32
2.4 Střet různých forem civilizací.....	33
2.4.1 Latinská Amerika.....	34
2.4.2 Severní Amerika.....	36
3. Život indiánů a jejich soužití s bělochy.....	40
3.1 Destrukce způsobu života.....	40
3.1.1 Latinská Amerika.....	40
3.1.2 Severní Amerika.....	41
3.2 Otroctví a povinné práce.....	42
3.2.1 Severní Amerika.....	43
3.2.2 Latinská Amerika.....	43
3.3 Odsuny, odebrání půdy a rezervace.....	45
3.3.1 Severní Amerika.....	46
3.3.2 Latinská Amerika.....	48
3.4 Války a genocidy.....	48
3.4.1 Severní Amerika.....	49
3.4.2 Latinská Amerika.....	52
4. Způsoby asimilace a její dopady.....	56

4.1 Rezidenční školy v USA a v Kanadě a jejich následky	56
4.2 Mestizace v Latinské Americe	62
4.3 Etnoemancipační hnutí původních obyvatel	63
4.3.1 Latinská Amerika	64
4.3.2 Severní Amerika.....	67
4.4 Současné socioekonomické postavení	68
4.4.1 Latinská Amerika	68
4.4.2 Severní Amerika.....	69
Závěr	72
Seznam použitých zdrojů	75

Úvod

Ve své bakalářské práci se zabývám genocidou původních obyvatel Severní a Jižní, respektive Latinské, Ameriky. Zaměřuji se na komparaci jejich situace. Představuji stručnou typologii původních obyvatel s důrazem na společenské uspořádání, politickou organizaci, způsob subsistence a demografii. Přibližuji formy kontaktů a střetů s evropskými dobyvateli. Také se věnuji kolonizačním strategiím a jejich dopadům na původní obyvatele a různým podobám následných demografických katastrof. Nastíhnuji i demografický vývoj původních populací a jejich socioekonomické postavení v koloniální společnosti.

Cílem mé bakalářské práce je popis politik, které Evropané uplatňovali vůči původním obyvatelům Severní a Jižní Ameriky a komparace mezi těmito přístupy. Toto téma jsem si zvolila, jelikož se domnívám, že praktiky, které se vůči indiánům¹ používaly, nejsou v obecném povědomí lidí. Tomuto tématu se podle mého názoru nevěnuje dostatečně velká pozornost. Evropané zbavili indiány svobody, což je hodnota, kterou se nyní snaží prosazovat v jiných částech světa.

V první kapitole mé bakalářské práce představuji původní obyvatele Severní a Jižní Ameriky a jejich historický kontext. Blíže popisují problematiku korektnosti užívání pojmu indián. Přibližuji, jak se v evropské slovní zásobě projevuje etnocentrismus. Shrnuji historické pozadí od příchodu indiánů na území Aljašky až po současné evropské vnímání indiánů. Také shrnuji jejich demografický vývoj.

Druhá kapitola bakalářské práce se věnuje tématu conquisty Evropanů. Chování conquistadorů bylo ovlivněno evropskými diskuzemi a disputacemi, právními dokumenty, papežskými bulami a nařízeními panovníků. V těchto diskuzích se projednávala otázka spravedlivé války, práv pro původní obyvatele i samotné vnímání lidství indiánů. V diskuzích zaznívaly otázky, zda je indián člověk či zvíře nebo zda má duši či nikoliv. V dané kapitole popisují epidemie, které byly pro domorodé obyvatele ničivé. Poté přibližují první kontakty Evropanů s původními obyvateli.

Třetí kapitola je zaměřena na těžký život původních obyvatel Severní a Jižní Ameriky v soužití s evropskými kolonisty, kteří vyvíjeli snahu o dekulturní obyvatelstva. Evropané svými praktikami způsobili destrukci indiánských způsobů života. Obsahem těchto praktik bylo zotročování a využívání domorodců prostřednictvím povinných prací, odebrání půdy a nucených odsunů do připravených rezervací. Nejvíce likvidační metodou byly války, masakry a genocidy původních obyvatel.

¹ Tomuto pojmu se více věnuji na straně 13

Závěrečná čtvrtá kapitola popisuje způsoby asimilace, které byly použity vůči původním obyvatelům Severní a Jižní Ameriky. Popisují krutou a ničivou podobu asimilace, a to otevření rezidenčních škol ve Spojených státech a v Kanadě, poté klasifikaci „ras“, mestizaci, která určovala míru mísení u jednotlivých rasových kategorií. Proti těmto praktikám se stavěla hnutí původních obyvatel, která vůči evropským praktikám vzdorovala a bojovala za svá práva. V závěru poslední kapitoly se věnují současné situaci původních obyvatel a jejich současnému socioekonomickému postavení.

Odborné tituly pojmenovávají přístup Evropanů k indiánům jako genocidu či holokaust, například kniha *An American Genocide*² či *American Indian Holocaust and Survival*³. David Stannard označil dobývání a invaze Nového světa Evropanů a nepředstavitelný počet obětí jako „*nejhorší lidský holokaust, jaký kdy svět zažil*.“⁴ Faktory, které se podílely na tomto holokaustu, jsou nemoci, války, genocidní násilí, zotročování, nucené stěhování, ničení zdrojů potravy, devastace způsobu života i klesající porodnost.⁵ Frithjof Schuon, podobně jako David Stannard, píše: „*Tato destrukce zůstává jedním z největších zločinů a nejzářnějších příkladů vandalismu v celé lidské historii*.“⁶ Dle něho mohou někteří lidé vnést do diskuze argument, že násilí bylo v každé době. Frithjof Schuon souhlasí, že násilí se v historii lidstva vyskytuje, avšak kontakty Evropanů s domorodými obyvateli Severní a Jižní Ameriky považuje za „podlosti“, které byly vykonávány „*ve jménu svobody, rovnosti, bratrství, civilizace, pokroku a „práv člověka!*“⁷ Jedná se o vědomou a vypočítavou destrukci „rudé rasy“ a její tradice.⁸ Schuon dále píše, že se jedná o střet dvou principů, ze kterého vyplývá to, že asimilace těchto kultur není možná.⁹

Koloniální genocida se projevovала různými způsoby, například pleněním vesnic, pálením domů, pracovními tábory, ale i sebevraždami indiánů či záměrnými interrupcemi indiánských žen. David Stannard dospěl k závěru, že od patnáctého století do počátku dvacátého století zemřelo vlivem Evropanů přibližně sto milionů indiánů. Tento počet představuje pokles asi o 95 procent.¹⁰

² MADLEY, Benjamin. *An American Genocide: The United States and the California Indian Catastrophe, 1846-1873*. London: Yale University Press, 2016.

³ THORNTON, Russell. *American Indian Holocaust and Survival: A population history since 1492*. University of Oklahoma Press, 1987.

⁴ „*The worst human holocaust the world had ever witnessed*.“ SMITH, David Michael. *Counting the Dead: Estimating the Loss of Life in the Indigenous Holocaust, 1492-Present*. Southeastern Oklahoma State University, 2018., s. 7

⁵ Tamtéž.

⁶ SCHUON, Frithjof. *Opeřené slunce: Kapitoly ze života préríjních indiánů*. Brno: Barrister & Principal, 2021., s. 43

⁷ Tamtéž.

⁸ Tamtéž.

⁹ Tamtéž., s. 60

¹⁰ SMITH, David Michael. *Counting the Dead: Estimating the Loss of Life in the Indigenous Holocaust, 1492-Present*. Southeastern Oklahoma State University, 2018., s. 12

Nathan Wachtel ve své knize používá výraz „trauma z dobytí“¹¹. Tento pojem znamená psychologický šok indiánů, který způsobili Evropané svržením tradičních bohů.¹² Autor píše i o tzv. „kolektivním vědomí“. Pojem vyjadřuje destrukci „mentálního vesmíru“ indiánů, kteří se vyrovnávali se smrtí a s odkloněním se od svých bohů. Jejich životy se od příchodu Evropanů změnily, a to z náboženského, politického, ekonomického a sociálního hlediska. Toto kolektivní vědomí a trauma zažívají indiáni do dnešní doby.¹³

Jak Ward Churchill píše, stále se najdou lidé, kteří genocidu indiánů popírají.¹⁴ Autor dále přibližuje pojetí genocidy Raphaela Lemkina. Pojem genocida vychází ze starořeckého slova „genos“, což znamená rasa či kmen, a z latinského slova „cide“, to znamená zabíjení. Pojem označuje záměrné jednání, které vede k vyhlazení cílové lidské skupiny. Genocidní činy míří na jednotlivce, a tím zasahují národní skupinu jako celek. Jsou zde cílené snahy o rozložení politických a sociálních institucí, kultury, jazyka, národní identity, náboženství, ekonomické nezávislosti. Zasahuje se do osobní bezpečnosti, svobody, zdraví, důstojnosti a do životů jednotlivců dané skupiny.¹⁵

Raphael Lemkin byl v roce 1947 pověřen Organizací spojených národů, aby společně s odborníky vypracoval návrh zákona, který by definoval, předcházel a trestal zločiny genocidy. Vznikl návrh, ve kterém rozlišuje fyzickou, biologickou a kulturní genocidu. Fyzickou genocidou se míní přímé vyhlazení lidí. Může to být prostřednictvím biologických pokusů, zamezení přístupu k bydlení, jídlu, hygieně a k lékařské péči. Dále se zde řadí nadměrná fyzická námaha, která je obvyklou příčinou smrti. Biologická genocida zahrnuje nedobrovolné sterilizace, podstupování povinné interrupce, segregaci pohlaví nebo vytváření zábran k uzavírání sňatků. Dalším typem je kulturní genocida, jejím cílem je dekulturnace cílové skupiny. Tyto skupiny lidí jsou konfrontovány s vnucenou cizí kulturou. Jsou jim odebráni jejich potomci, jsou systematicky přemísťováni či je jim zakázána komunikace v mateřském jazyce. Také jsou svědky záměrné destrukce písemných památek v jejich národním jazyce nebo likvidace historických, náboženských a uměleckých předmětů.¹⁶

Na základě zjištění výše zmíněných autorů a právního vymezení zločinu genocidy lze evropské dobývání a následnou kolonizaci obou amerických kontinentů označit za nejrozsáhlejší genocidu v lidské historii.

¹¹ „Trauma of the conquest“ WACHTEL, Nathan. *The vision of the vanquished: the Spanish conquest of Peru through Indian eyes, 1530-70*. The Harvester Press Limited, 1977.

¹² Tamtéž., s. 85

¹³ Tamtéž., s. 202

¹⁴ CHURCHILL, Ward. *Kill the Indian, save the man: the genocidal impact of American Indian residential schools*. San Francisco: City Lights Books, 2004., s. xlvi

¹⁵ Tamtéž., s. 3

¹⁶ Tamtéž., s. 5

1. Představení indiánů a jejich historického kontextu

V první kapitole mé bakalářské práce zdůvodním užívání některých problematických pojmů, které se týkají mého tématu. Poté provedu stručný popis indiánů a jejich historického kontextu. Tento popis začíná od indiánského příchodu na území Severní a Jižní Ameriky až po současné vnímání indiánů Evropany.

1.1 Korektnost pojmů

V této bakalářské práci se vyjadřuji o původních obyvatelích Severní a Jižní Ameriky jako o indiánech. Jednotlivé indiánské komunity označuji názvy, které vychází z mnou prostudované literatury. Dané názvy mohou mít několik variant, jelikož mají rozkolísanou transkripci a není pevně stanovená jejich psaná podoba. V textu proto přebírám typ transkripce, která je použita v literatuře.

Do skupiny původních obyvatel Severní a Jižní Ameriky se obvykle řadí i Inuité¹⁷ a Aleuti z Aleutských ostrovů. Obě skupiny, jak píše americký antropolog Russell Thornton, jsou od amerických indiánů biologicky odlišní.¹⁸ Uvědomuji si, že označení indián není v odborném, zejména v zahraničním, diskurzu považováno za korektní. Z důvodu jazykové ekonomie a společenského zakořenění pojmu používám označení „indián“. Toto označení píše, v souladu s Internetovou jazykovou příručkou, s malým iniciálním písmenem. Dle této příručky se jedná o označení příslušníka antropologické skupiny¹⁹. V odborné literatuře se používá označení americký indián (American Indian²⁰) či původní Američan (Native American²¹). Objevuje se i pejorativní označení rudoch²² (redskin) či rudá rasa²³.

Na označení „indián“ a na jeho korektně psanou podobu je více pohledů. Osobně respektuji pravidla českého pravopisu. Vnímám toto označení s malým iniciálním písmenem jako zdůraznění diversity indiánů, podobně jako označení běloch či černoch. Část odborníků se domnívá, že se jedná o specifické geografické označení, jako například Evropan či Asiat, proto zdůrazňují psaní velkého iniciálního písmene. Toto označení více evokuje příslušnost

¹⁷ Označování taktéž jako Eskymáci

¹⁸ THORNTON, Russell. *American Indian Holocaust and Survival: A population history since 1492*. University of Oklahoma Press, 1987., s. 9

¹⁹ In: *Internetová jazyková příručka* [online]. Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR, 2024, 2008-2024 [cit. 2024-02-24].

²⁰ ŠAVELKOVÁ, Lívía, Jana JETMAROVÁ, Tomáš BOUKAL a kol. *Původní obyvatelé a globalizace*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2021., s. 155

²¹ Tamtéž.

²² JEIER, Thomas. *Indiáni: Praobyvatelé Severní Ameriky*. Praha: Euromedia Group k. s. - Knižní klub v edici Universum, 2013., s. 289

²³ SCHUON, Frithjof. *Opeřené slunce: Kapitoly ze života préríjních indiánů*. Brno: Barrister & Principal, 2021., s. 43

ke konkrétní společnosti s podobnými právy a statusem. Malé iniciální písmeno je jimi vnímáno jako evropocentrické a koloniální. Tato část odborníků vnímá indiány jako národy, jelikož se tak identifikují a zároveň splňují základní definici národa či státu.²⁴ Jiní odborníci píší toto pojmenování s malým iniciálním písmenem. Zastávají názor, že se jedná o vykonstruovanou identitu, která upozadila diverzitu utváření a sdílení kolektivních identit. Označení „Indián” považují za umělý a moderní pojem.²⁵

Označení indián bývá považováno za nekorektní, jelikož se jedná o koloniální pojmenování. Původním záměrem tohoto mylného pojmenování bylo označit lidi, kteří žijí na území Indie. Dle Russella Thorntona Kryštof Kolumbus pojmenoval domorodce, Aravaky²⁶, „Los indios”, což znamená „lidé tmavší kůže”.²⁷ Kryštof Kolumbus nerespektoval pojmenování domorodců a oni toto pojmenování indián často nepřijímají. Pojem Eskymák je taktéž koloniální označení. Na dějiny Nového světa bylo dlouho pohlíženo etnocentricky, samotné označení Nový svět evokuje evropocentrismus, který dává důraz na příchod Evropanů. Další evropocentrická sousloví jsou „objevení Ameriky” a „zámořské objevy”. Tato sousloví se v evropském kulturním prostředí ukotvila. Nelze ale objevit území, ve kterém žili lidé po tisíce let. Domnívám se, že označení „objevení Ameriky Evropany” je korektnější.

1.2 Všeobecné představení indiánské historie

Indiány nelze vnímat jako homogenní skupinu lidí, mají rozdílné jazyky, tradice, způsoby žití či klimatické podmínky, jelikož jsou rozšířeni na dvou kontinentech. Obývali města, vesnice, osady, také i úrodné půdy, pobřeží či hory. Na území Latinské Ameriky v předkolumbovské době „všechna společenství měla svou filozofii, literaturu, znalosti matematiky a astronomie, své vlastní pojetí přírody a specifické přístupy k životnímu prostředí.”²⁸ Avšak autor také píše: „Způsob myšlení a pojetí světa jednotlivých amerických společenství se i přes jejich rozmanitost příliš nelišil.”²⁹ Jednotlivé indiánské kultury byly ve vzájemném kontaktu a postupně se tímto vlivem rozšířily či napodobily určité kulturní rysy. Taktéž se předávaly praktické znalosti. Kultury původních obyvatel Nového světa se od sebe velmi lišily, zvláště co se týče jejich

²⁴ ŠAVELKOVÁ, Lívía, Jana JETMAROVÁ, Tomáš BOUKAL a kol. *Původní obyvatelé a globalizace*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2021., s. 155

²⁵ Tamtéž., s. 68

²⁶ V anglickém jazyce „Arawak“

²⁷ THORNTON, Russell. *American Indian Holocaust and Survival: A population history since 1492*. University of Oklahoma Press, 1987., s. 13

²⁸ FAUGÈRE, Brigitte, Nikolas GOEPFERT a kol. *Atlas předkolumbovské Ameriky: od počátků osídlení po conquistu*. Brno: Lingea, 2023., s. 6

²⁹ Tamtéž.

politické a společenské organizace. Domorodé společnosti měly odlišné společenské a technické úrovně vyspělosti. Lišily se i jejich způsoby domestikace flory a fauny.³⁰

Autor knihy Atlas předkolumbovské Ameriky rozčlenil Latinskou Ameriku na tři území, a to na Mezoameriku, Andy a „ostatní kulturní oblasti“.³¹ Do „ostatních kulturních oblastí“ autor řadí Amazonii, arktické pobřeží či Antilské souostroví.³²

Mezoamerika zahrnuje část Mexika a dále dnešní státy Guatemala, Belize, Salvador, část Hondurasu, Nikaraguy a Kostariky. Území Mezoameriky bylo v době španělského dobývání dobře politicky, sociálně a hospodářsky organizované. Žily zde prosperující agrární společnosti, které spravovaly mnoho měst. Toto území mělo velmi dobře propojené směnné obchody. V oblasti Mezoameriky žili Aztékové, kteří obývali oblast dnešního Mexika.³³

Území And lze rozdělit na severní, jižní a střední Andy, jedná se o území od severu Kolumbie až po oblast střední Chile. V Andách se nachází pobřeží, horské masivy And či území deštných pralesů. V těchto oblastech si obyvatelé daných území vytvářeli svébytné kultury.³⁴ Příkladem jsou Inkové, kteří žili na území Jižní Ameriky v oblasti současného Peru, Ekvádoru, jižní Kolumbie, Bolívii, západní Argentiny a severní Chile.³⁵

V Jižní Americe se vyskytovaly centralizované říše, ale i skupiny sběračů a lovců. Tyto skupiny žily v oblasti Patagonie, v okolí jižních území a v některých částech Amazonie a karibského oblouku. Skupiny lovců a sběračů žily také v Severní Americe na severu v arktických oblastech. Příkladem loveckých a sběračských kmenů jsou například Apačové či Siouxové. Komplexní kmenové útvary v Latinské Americe nejčastěji pěstovaly kukuřici, brambory, papriku, fazole, tykev či rajčata. Ve svém okolí chovaly například krocany, lamy, alpaky, morčata či kachny pižmovky.³⁶

V oblasti Mezoameriky existovaly říše, jako jsou Olmékové, Aztékové, Mayové, Toltékové, Mixtékové či Purepečové.³⁷ Na tomto kulturně osobitém území se vyskytovaly „*komplexní státní útvary, hierarchizovaná společnost s posvátným panovníkem v čele, složitým kalendářem i náboženstvím.*“³⁸ Kultury Mezoameriky měly i svá složitá písma.³⁹ Hlavní nejstarší mezoamerickou civilizací byli Olmékové, kteří nejspíše v období druhé poloviny druhého

³⁰ Tamtéž., s. 7

³¹ Tamtéž., s. 4-5

³² Tamtéž., s. 78-84

³³ Tamtéž., s. 17

³⁴ Tamtéž., s. 53

³⁵ Tamtéž., s. 7

³⁶ Tamtéž., s. 10-11

³⁷ Tamtéž., s. 11

³⁸ KOSTIČOVÁ, Zuzana Marie. *Náboženství Mayů*. Praha: Karolinum, 2018., s. 21

³⁹ Tamtéž.

tisíciletí před našim letopočtem obývali dnešní mexické státy Veracruz a Tabasco. Z této říše se dodnes dochovala umělecká díla. Olmékové byli zemědělci, kteří vykonávali rituální oběti, stavěli chrámy či pyramidy. V době jejich největšího rozkvětu se počet obyvatel odhaduje na zhruba tisíc osob.⁴⁰

Mayská říše se nacházela na území poloostrova Yucatán, v jižním Mexiku a v části dnešní Guatemaly, El Salvadoru, Belize a Hondurasu. Předpokládá se, že mayská kultura existovala v letech 2000 až 2500 před našim letopočtem a již na přelomu našeho letopočtu stály na tomto území první městské státy. Mayové byli zemědělci a obchodníci, používali písmo a měli úctyhodné astronomické a matematické schopnosti, například měli znalost dvanáctkové soustavy. Jsou známí pro svůj přesný kalendář či stupňovité pyramidy. Začátek jejich úpadku nastal kolem devátého století, přesná příčina není známa. Následně se na daném území udála občanská válka, povstání a přírodní katastrofy. Úplný zánik této říše nastal v šestnáctém století, v době příchodu Španělů a následných epidemií neštovic. V této době bylo na daném území mezi šesti až sedmi miliony Mayů, do sedmnáctého století si ještě drželi vlastní autonomii.⁴¹

Aztécká říše se rozkládala na území dnešního Mexika a přibližně v polovině čtrnáctého století zde bylo založeno hlavní město Tenochtitlán⁴². Dobyvatel Hernán Cortés ve svých dopisech, které byly směřovány španělskému panovníkovi, vyzdvihnul vyspělost a organizaci Aztécké říše⁴³ a přirovnal tuto říši ke španělské podobě organizace společnosti.⁴⁴ Tato říše byla vlivem zmíněného Hernána Cortése dobytá. Aztécká říše se soustředila na obchod a řemeslo. Obyvatelé byli také zemědělci a běžně se zde vykonávaly lidské oběti. Na počátku patnáctého století Aztéci vedli expanzivní války do okolních zemí. Ve druhé polovině patnáctého století stál v čele Moctezuma, díky kterému se aztécké území zvětšilo. Jejich spojenci měli povinnost poskytovat říši tribut, jedná se o potraviny, cenné kovy, ale i lidi k rituálním obětem. Aztéci byli svým náboženstvím poháněni k častým válkám, jelikož zajatce obětovali bohům⁴⁵, to přispívalo k větší nesnášenlivosti ostatních vůči Aztékům. V této říši byli nevolníci, otroci a svobodní rolníci, což byla nejspíše nejširší sociální skupina.⁴⁶ Aztéci pracovali na umělých ostrovech, stavěli hráze, pěstovali převážně kukuřici a jejich pladidlem bylo kakao. Měli speciální tržiště

⁴⁰ OPATRŇY, Josef. *Mexiko*. 2. Praha: Libri, 2016., s. 14-15

⁴¹ Tamtéž., s. 18-21

⁴² V době příchodu Evropanů žilo v této říši 150 až 300 tisíc obyvatel. THORNTON, Russell. *American Indian Holocaust and Survival: A population history since 1492*. University of Oklahoma Press, 1987., s. 225

⁴³ CORTÉS, Hernán. *Dopisy: druhý a třetí dopis o dobytí Tenochtitlánu*. Praha: Argo, 2000. Capricorn, s. 21

⁴⁴ Tamtéž., s. 73

⁴⁵ Bůh Quetzalcoatl byl pro Aztéky nejvyšší bůh (stvořitel), dále uctívali boha deště Tlalica a boha „Kolibříka jihu“, také jako Huitzilopochtliho. Zmíněný Kolibřík jihu byl pro ně nejmocnějším bohem, byl i důvodem, proč roku 1486 Aztéci obětovali dvacet tisíc zajatců, chtěli získat lidská srdce. Tyto rituály nutně vedly k nepřetržitým konfliktům. OPATRŇY, Josef. *Mexiko*. 2. Praha: Libri, 2016., s. 22

⁴⁶ Tamtéž., s. 21-23

na prodej otroků, například v Atzacapotzalco. Vystavovali stupňovité pyramidy a chrámy, zajímali se o básnictví a také používali piktogramy. Říše obsahovala přibližně 350 městských států a kmenů.⁴⁷ Začátek úpadku říše nastal na začátku šestnáctého století, kdy Aztéci odolávali nepokojům a následně podnikli neúspěšný boj s Tarasky v dnešním Michoacánu. Definitivním zánikem Aztécké říše představovalo úmrtí Moctezumy, v roce 1520, a poté smrt nástupce Cuahtemoca v roce 1521. V této době přišli běloši do říše Aztéků, zde žilo mezi sedmi až patnácti miliony obyvateli. V následujících dvou desetkách let velká část původních obyvatel nepřežila, zbylí žili pod nadvládou Španělů v kolonii s názvem Nové Španělsko⁴⁸

V Jižní Americe existovala Incká říše, která měla hlavní město Cuzco⁴⁹. Inkové ve své říši zavedli společný jazyk, který přijalo okolo sto etnik. Největší vývoj státu byl v letech 1532, kdy jeho rozloha byla více než milion kilometrů čtverečních. Byl to národ zemědělců a pastevců. Říše Inků se nacházela na západním pobřeží Jižní Ameriky, jedná se o již zmíněná území Chile, Argentiny, Bolívie, Peru a Ekvádoru. Říše měla pod svojí správou okolo stovky etnik, pravděpodobně devět milionů lidí. Tato říše zavedla pracovní povinnost „mita“, jedná se o povinnou práci, která se vykonávala zhruba čtyřicet dní v roce, a plnili ji všichni dospělí muži. Tento systém plnil funkci placení daní Incké říši.⁵⁰ Inkové ekonomicky fungovali na základě principu reciprocity a přerozdělování.⁵¹ Tato říše zanikla na počátku šestnáctého století. Na tomto zániku měla podíl španělská invaze, v čele s Franciscem Pizarrem, avšak k zániku říše dopomohly i krize uvnitř říše.

Nedávné objevy dokazují, že stále nejsou úplné informace o latinskoamerických civilizacích. Průzkum v ekvádorské Amazonii, v údolí Upano v Andách, nečekaně objevil velká kulturní centra osídlení. Na daných územích se měly podle předpokladů nacházet lovecko-sběračské skupiny. Výzkumy objevily doklad amazonské kultury, která je datována před více než dvěma tisíce lety, odhady tvrdí i 2500 let. Nalezly se ulice, šest tisíc hliněných plošin, náměstí, silnice, které propojují městská centra. Dále se objevily doklady odvodněných polí a také geometrické uspořádání těchto staveb. Jedná se o vyspělou architekturu. Archeologové odhadují, že tyto vykopávky jsou z doby od zhruba 500 až 300 před naším letopočtem až do období 600 našeho letopočtu. Tyto nálezy, které se svým zpracováním mohou přirovnat k mayské kultuře, vytvořila kultura Kilamope a později Upano, což byly zemědělské společnosti, které měly kvůli tamější vulkanické půdě dobrou úrodu. Obytné a zemědělské území bylo v úzkém propojení,

⁴⁷ Tamtéž., s. 24-25

⁴⁸ Tamtéž., s. 26

⁴⁹ Toto město mělo až 200 tisíc obyvatel a v době příplutí Evropanů mohlo být největším městem na světě. THORNTON, Russell. *American Indian Holocaust and Survival: A population history since 1492*. University of Oklahoma Press, 1987., s. 225

⁵⁰ FAUGÈRE, Brigitte, Nikolas GOEPFERT a kol. *Atlas předkolumbovské Ameriky: od počátků osídlení po conquistu*. Brno: Lingea, 2023., s. 74

⁵¹ WACHTEL, Nathan. *The vision of the vanquished: the Spanish conquest of Peru through Indian eyes, 1530-70*. The Harvester Press Limited, 1977., s. 62

z toho důvodu se tento agrární urbanismus připodobňuje k zahradním městům či k zelenému urbanismu.⁵²

V Severní Americe původní obyvatelé obývali území jihovýchodu (území Floridy), jihozápadu, Velkých Plání, Náhorní plošiny (na území států Idaho, Washington, Montana a na jihozápadě Kanady), Velké pánve (území Nevady a Utahu), Kalifornie, severozápadního pobřeží, severovýchodu, subarktického pásma a arktického pásma.⁵³ Nejznámější kmeny Severní Ameriky jsou „první Američané“ (Anasaziové, Pueblané, Hopiové), dále obyvatelé vigvamů (Wampanagové, Čipevové, Ottavové, Šoónýové), tzv. Římané divočiny (Irokézové), „Civilizované“ kmeny (Seminolové, Čerokiové, Čoktóové, Čiksóové, Kříkové), zemědělství indiáni na západě (Mandanové, Hidatové, Pónýové), indiáni na Velkých pláních (Lakotové, Šajeni, Vrány, Černonožci), indiáni na jihu (Komančové a Kajovové), na jihozápadu (Apačové, Navahové), tzv. „přátelé bělochů“ (Propíchnuté nosy, Šošoni) a indiáni na severozápadě, kteří se tradičně živili lovem velryb (Haidové, Tlingitové).⁵⁴

Indiáni v Severní Americe také žili ve městech, avšak nebyla tolik rozsáhlá jako v Jižní Americe. Přibližně v roce 1200 byla Kahótia⁵⁵, v dnešním Saint Louis, největší severoamerickou komunitou, ve které žilo nejspíš čtyřicet tisíc lidí.⁵⁶ První města, která byla založena po příchodu Evropanů do Severní Ameriky, se nazvala Los Angeles, Chicago a Minneapolis. V současnosti se velký počet indiánů nachází v malých městech v Oklahomě či v dalších jihozápadních a rovinatých státech.⁵⁷ David Stannard předpokládal, že v Severní Americe, severně od dnešního Mexika, žilo v roce 1992 osm až dvanáct milionů původních obyvatel.⁵⁸

I přes svoji rozdílnost museli původní obyvatelé z obou Amerik čelit evropskému kolonialismu a následnému narušení běžného chodu jejich životů.

1.3 Předkolumbovská Amerika

Předci původních obyvatel Severní a Jižní Ameriky byli lidé, kteří pravděpodobně přešli z Asie přes Beringův průliv na území dnešní Aljašky. Vyznačují se fyziologickými mongoloidní rysy,

⁵² ROSTAIN, Stéphen a KOL. *Two thousand years of garden urbanism in the Upper Amazon*. Science [online]. 2024, [cit. 2024-03-31].

⁵³ KOLEKTIV AUTORŮ. *Domorodí Američané: Původní obyvatelé Severní Ameriky*. Praha: Naše vojsko, 2019., s. 5

⁵⁴ JEIER, Thomas. *Indiáni: Praobyvatelé Severní Ameriky*. Praha: Euromedia Group k. s. Knižní klub v edici Universum, 2013. Universum., s. 5

⁵⁵ V anglickém jazyce „Cahokia“

⁵⁶ THORNTON, Russell. *American Indian Holocaust and Survival: A population history since 1492*. University of Oklahoma Press, 1987., s. 225

⁵⁷ Tamtéž., s. 226

⁵⁸ SMITH, David Michael. *Counting the Dead: Estimating the Loss of Life in the Indigenous Holocaust, 1492-Present*. Southeastern Oklahoma State University, 2018., s. 8

což dle odborníků dokládá historický přesun z Asie.⁵⁹ Dle Thorntona jsou možné tři periody, kdy indiáni přišli na území Ameriky: 1) před 40 tisíci až 30 tisíci lety, 2) před 25 tisíci lety a 3) před okolo 12 tisíci až 10 tisíci lety.⁶⁰ Dle něho je potvrzeno, že indiáni šli z území dnešní Kanady až na území Jižní Ameriky za pouze tisíc let, avšak spekuluje se, že by mohlo jít i o delší časový úsek. Dle něho byli indiáni rozšíření na území Jižní Ameriky před deseti až jedenácti tisíci lety.⁶¹ V západní hemisféře se postupně rozrůstali do desítek milionů⁶² obyvatel. Thornton také přibližuje kontakty indiánů s Vikingy, nejspíše mezi nimi probíhaly nějaké útoky. Vikingové, kteří pravděpodobně přišli přibližně v roce jeden tisíc našeho letopočtu, obývali území Grónska⁶³, konkrétně území Newfoundland⁶⁴. Dle Thorntona je možné, že Kryštof Kolumbus mohl vědět o těchto kontaktech mezi indiány a Vikingy, v jeho době existovala známá severská sága o Vinland.⁶⁵

1.4 Počet obyvatel v průběhu času

Genocidní jednání Evropanů lze doložit v počtech původních obyvatel v průběhu dějin. Odhad Davida Stannarda tvrdí, že za pět století bylo vlivem Evropanů zabito nebo předčasně zemřelo téměř sto milionů původních obyvatel západní polokoule.⁶⁶ Nelze s přesností vyjádřit, kolik indiánů žilo v roce 1492 na území Severní a Jižní Ameriky, jelikož se dlouhou dobu nevedla sčítání lidu⁶⁷, odborníci své závěry pouze odhadují. Různí odborníci sdělovali své odhady počtu všech indiánů v roce 1492, avšak odhadované počty se pohybovaly od 8,4 milionu až po 112,5 milionu původních obyvatel Severní a Jižní Ameriky. Podle Thorntona je reálný odhad minimálně 72 milionu obyvatel v západní hemisféře a na území dnešních Spojených států přibližně pět milionů.⁶⁸ Po zavedení sčítání lidu počty původních obyvatel nemusely přesně vypovídat o tehdejší realitě. Časem se měnily metody sčítání lidu a také se do sčítání lidu projevil strach indiánů, někteří se před Evropany schovávali nebo schovávali mrtvé lidi.⁶⁹

⁵⁹ Tamtéž., s. 5

⁶⁰ Tamtéž., s. 8

⁶¹ Tamtéž., s. 10

⁶² Inuitů a Aleutů bylo do desítek tisíc obyvatel. Tamtéž., s. 11

⁶³ Přibližně v roce 1400 odešli z tohoto území. Tamtéž.

⁶⁴ Dříve pojmenováno Vinland. Tamtéž.

⁶⁵ Tamtéž., s. 12

⁶⁶ SMITH, David Michael. *Counting the Dead: Estimating the Loss of Life in the Indigenous Holocaust, 1492-Present*. Southeastern Oklahoma State University, 2018., s. 6

⁶⁷ První sčítání lidu v USA, které bylo zavedeno v ústavě, proběhlo v roce 1790 a vedlo se poté každých deset let, dříve bylo pouze lokální sčítání. THORNTON, Russell. *American Indian Holocaust and Survival: A population history since 1492*. University of Oklahoma Press, 1987., s. 212

⁶⁸ Tamtéž., s. 25

⁶⁹ Tamtéž., s. 48

Dle Thorntonových odhadů žilo ve dvacátém století přibližně 4 až 4,5 milionů původních obyvatel, jedná se o šest procent z počtu obyvatel z roku 1492.⁷⁰ Předpokládá se, že v dnešní době žije na západní hemisféře, v oblasti Severní a Jižní Ameriky, zhruba 70 milionů původních obyvatel.⁷¹ Počet populace nejvíce ovlivnila smrt lidí, ale také i nižší počty narozených dětí a migrace. Zdrojem těchto faktorů byl evropský kontakt a kolonizace. Indiáni zažívali různé epidemie, nemoci, alkoholismus, odsuny, války i genocidu. Indiáni si taktéž zažili epidemii neštovic, tuberkulózu, sexuálně přenosné nemoci, cirhózu, sebevraždy, nedostatek jídla a také i mentální depresi.⁷²

Populace v Evropě od roku 1500 do roku 1900 vzrostla ze 70 až 88 milionů na 425 až 435 milionů, což je přírůstek o 444 procent. Tento populační růst je ovlivněn rozvojem očkovaní či dovozem brambor, částečně i kukuřice, z Jižní Ameriky. Dobrovolná emigrace Evropanů zrychlila své tempo po roce 1800. Většina přistěhovalců do roku 1890 pocházela z Velké Británie. V letech 1846 až 1890 bylo na daném území přibližně sedmnáct milionů emigrantů. Do Severní Ameriky plulo okolo 75 procent britských emigrantů, pobývali zde i lidé ze střední a severní Evropy. Ne všichni přistěhovalci přišli dobrovolně. V polovině devatenáctého století byli do Severní Ameriky v počtech milionů dovezeni otroci, především ze západní Afriky. Odhaduje se, že od šestnáctého století do devatenáctého století proběhlo padesát tisíc samostatných plaveb otrokářských lodí do Ameriky. Celkem se nejspíše přepravilo patnáct milionů otroků, převážně mužů. Téměř polovina otroků, sedm milionů, byla přivezena během osmnáctého století. Většinu otroků přivezli Britové a Portugalci, poté Francouzi (dva miliony), Nizozemci (1,8 milionů), Španělé (jeden milion) a Američané (jeden milion).⁷³

V roce 1492 se tzv. „neindiánská“ populace nevyskytovala na daném území, do roku 1750 se podstatně zvýšila a v polovině osmnáctého století žilo na tomto území deset až šestnáct milionů Evropanů. Celkový počet „neindiánské“ populace v západní hemisféře je oproti indiánské populaci snazší zjistit. Počet „neindiánů“ v Severní Americe se do roku 1750 zvýšil z nuly na zhruba dva miliony a do roku 1900 jejich počet vzrostl na 82 až 83 milionů obyvatel.⁷⁴

⁷⁰ Tamtéž., s. 43

⁷¹ SMITH, David Michael. *Counting the Dead: Estimating the Loss of Life in the Indigenous Holocaust, 1492-Present*. Southeastern Oklahoma State University, 2018., s. 7

⁷² THORNTON, Russell. *American Indian Holocaust and Survival: A population history since 1492*. University of Oklahoma Press, 1987., s. 44

⁷³ Tamtéž., s. 56-59

⁷⁴ Tamtéž., s. 57

1.5 Současné vnímání indiánů

V současné době se lidé v České republice letmo střetávají s indiánskou historií, s indiánskými tradicemi či s jejich pohledem na svět. Shuon napsal: „*Tato likvidace Indiánů jim vnesla aspekt ušlechtilosti a mučednictví.*”⁷⁵ V evropské kultuře je indiánům přisuzován magický prvek, například v Gros-Louisově knize, První z Huronů, jsou pozitivní stereotypy o indiánech. Tyto pozitivní stereotypy jsou dnes v obecném povědomí u lidí v Evropě a v Kanadě. Indiáni bývají popisováni jako lidé, kteří „*mají blízko k přírodě a chovají úctu k rostlinám a zvířatům, jsou přirozeně pohostinní, čestní, neúplatní a mají obrovskou osobní integritu; jsou tolerantní a přívětiví a jsou nepředpojatí vůči cizím kulturám.*”⁷⁶ Tento popis indiánského chování splňuje Rousseauův stereotyp ušlechtilého divocha⁷⁷ a může být vnímáno jako lepší než chování Evropanů. V evropské společnosti lze narazit na předměty, které se přisuzují indiánské kultuře, například lapač snů, peří ve vlasech, pletené copy, obydlí týpí aj. Povědomí o indiánské povaze lidé získávají i prostřednictvím populárních filmů o indiánech, tyto filmy pracují s dvěma stereotypy, a to se stereotypem ušlechtilého či krutého divocha. Stereotyp krutého divocha je uplatněn například ve filmu *Ulzanův nájezd*. Pozitivní stereotyp indiána lze spatřit například v animované pohádce *Pocahontas*, ve filmu *Vinnetou*, který vycházel z románů Karla Maye, *Tanec s vlky* či ve filmu *Poslední Mohykán*.

Roosense tvrdí, že „indiánská kultura“ je konstrukcí. Záměrně se vytvoří etnická kontrakultura, která obsahuje interpretaci vlastní historie a prezentaci kultury jejich předků, aby poukázala na svoji dlouhou historii, a tím i utvrdila svoji legitimitu. Také tvrdí, že pokud srovnáme charakteristiky konkrétní kultury s historickými prameny, ukáže se, že skoro vše jsou „podvrhy“, jedná se o „*folklorní předměty, účesy, mokasíny, indiánské slavnostní kostýmy, kanoe, hrnčířství, jazyk i hudba*”.⁷⁸

⁷⁵ SCHUON, Frithjof. *Opeřené slunce: kapitoly ze života prérijních indiánů*. Brno: Barrister & Principal, 2021., s. 60

⁷⁶ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012., s. 122

⁷⁷ Tomuto stereotypu ušlechtilého divocha se blíže věnuji na straně 28

⁷⁸ Tamtéž., s. 123

2. Conquista Evropanů a její následky

Ve druhé kapitole bakalářské práce se věnuji smýšlení o indiánech v Evropě. Již od druhé poloviny patnáctého století papeži vydávali buly, španělští vládcí právní nařízení a mnoho vzdělaných lidí se vyjadřovalo k postupům vůči indiánům. V debatách šestnáctého století se probírala indiánská práva, pojetí Aristotela o přirozeném otroctví, také zda jsou vůbec indiáni lidmi či pouhými zvířaty. V debatách se taktéž objevovala otázka spravedlivé války. Tyto teoretické debaty probíhaly zřejmě za stolem, avšak jednání conquistadorů v Novém světě se lišilo. I přes tuto diskrepanci bych se zaměřila na to, zda násilné jednání vůči domorodým obyvatelům Nového světa bylo evropskou společností a jejími hlavními představiteli podporované a legitimní či nikoliv. Dále v této práci píší o okamžité imunitní reakci indiánů na příchod Evropanů, jimiž jsou smrtelné epidemie nemocí. Jiná onemocnění rovněž úzce souvisela s kontakty s Evropany. Na závěr této kapitoly se zaměřím na intencionální faktory, které ovlivnily první kontakty s indiány Severní a Jižní, respektive Latinské, Ameriky a na jejich odlišné vnímání Evropanů.

Jak je známo, roku 1492 vypluly z Evropy tři lodě, konkrétně Pinta, Nina a Santa María. Tuto námořní výpravu vedl janovský mořeplavec Kryštof Kolumbus, který jednal v zájmech Kastilské koruny. V této době vládla španělská královna Izabela Kastilská. Kolumbova výprava se ocitla na neznámém území, vylodili se na ostrově, který Kolumbus pojmenoval San Salvador. Tuto neznámou oblast výprava více prozkoumávala, což pro původní obyvatele Severní a Jižní Ameriky znamenalo začátek útisku, kolonizace a věčných sporů, které se nesou až do dnešní doby. V rozmezí zhruba padesáti let, v letech 1519 až 1567, španělští conquistadoři ovládli téměř celé území Jižní a Střední Ameriky, i s územím dnešní Floridy až po Kalifornii. Jejich centrem se stal ostrov La Española, což je nejspíše dnešní Haiti a Dominikánská republika.⁷⁹ Zejména britští a francouzští kolonisté se usadili v sedmnáctém století na území Severní Ameriky a postupně zakládali kolonie.

2.1 Papežské buly a vládní nařízení

Od šestnáctého století probíhaly v Evropě velké diskuze a disputace, které se věnovaly „indiánské otázce“. Do těchto debat přispěli papeži svými bulami či panovníci královskými nařízeními, která řešila právní stránku indiánské situace. V diskuzích se ozývala podpora i odmítnutí indiánských práv či i samotné zpochybňování jejich lidství. Debaty vedly k otázkám, zda jsou indiáni plnohodnotnými lidmi s nesmrtelnou duší či nikoliv. První debata, která se věnovala otázce legitimacy evropského kolonialismu, se uskutečnila v letech 1550 až 1551 ve Valladolidu.

⁷⁹ VOREKOVÁ, Gabriela. *Legitimita conquisty Nového světa*. Olomouc, 2011., s. 9-10

Kladly se zde různé otázky, například zda jsou indiáni svobodní lidé, kteří jsou rovnocenní Evropanům, dále otázka přijetí Aristotelovské teorie o přirozeném otroctví a legitimnost zahájení spravedlivé války proti indiánům. V těchto disputacích stáli dva hlavní představitelé⁸⁰ obou polů názorů, doktor Juan Ginés de Sepúlveda a dominikánský mnich Bartolomé de las Casas.⁸¹

Od druhé poloviny patnáctého století, v době zámořských plaveb, se papeži aktivně podíleli na veřejném mínění Evropanů, a to konkrétně svými bulami a prohlášeními. Tyto buly určovaly nároky na území jednotlivých zemí. Papeži projevovali důvěru conquistadorům, kteří podle jejich přání budou šířit katolickou víru a také budou projevovat zájem o domorodé obyvatelé. Příkladem jsou významné buly papeže Mikuláše, bula *Cum diversas* z roku 1452 a *Romanus pontifex* z roku 1555. Tyto buly obsahovaly ospravedlnění velmocí zmocnit se „nalezených“ územích a následně vést tamější obyvatelé k přijetí katolické víry, avšak bylo povoleno i nucené přijetí křesťanské víry, jak lze nalézt v bule *Dum diversas*.⁸² Hlavním záměrem těchto papežských bul byla snaha ochránit domorodé obyvatelé, avšak conquistadoři nehleděli na tato prohlášení. Indiáni byli nuceni pracovat, odebrala se jim půda i přírodní zdroje.⁸³

Na konci patnáctého století papež Alexandr VI. uveřejnil tzv. alexandrijské buly, které obsahovaly svolení pro katolické krále ke kolonizaci a evangelizaci. Těmito bulami papež legitimizoval španělské dobytí Nového světa.⁸⁴ Roku 1494 vznikl důležitý právní dokument s názvem Tordesillaská smlouva, která oficiálně rozdělila území Jižní Ameriky mezi Španělsko (Kastilii) a Portugalsko, podepsal ji pod nátlakem i papež Alexandr VI.⁸⁵ V roce 1537 papež Pavel III. uvedl v platnost bulu „O svobodě Indiánů“, neboli bula *Sublimis Deus* či *Veritas Ipsa*. Papež ve zprávě toledskému arcibiskupovi zdůraznil důležitost svobody a práv indiánů, které jim conquistadoři nemohou odebrat. V dané zprávě vyzdvihuje rovnost lidí před Bohem, který cítí lásku ke všem lidem. Se záměrem skončit dobývání Nového světa násilnou cestou přišel španělský panovník Filip II., který v roce 1573 vydal dokument, jenž obsahoval veřejné ustanovení postavení domorodců. V dokumentu se užívá pojem pacifikace. Tímto dokumentem se domáhal adekvátních podmínek pro evangelizaci původních obyvatel. Vlivem tohoto dokumentu se ukončilo španělské dobývání a zahájilo se koloniální období.⁸⁶

⁸⁰ Těmto představitelům a jejich pohledům se věnuji na straně 25

⁸¹ ŠAVELKOVÁ, Lívía, Jana JETMAROVÁ, Tomáš BOUKAL a kol. *Původní obyvatelé a globalizace*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2021., s. 17

⁸² VOREKOVÁ, Gabriela. *Legitimita conquisty Nového světa*. Olomouc, 2011., s. 12

⁸³ Tamtéž., s. 16

⁸⁴ Tamtéž., s. 17

⁸⁵ ŠAVELKOVÁ, Lívía, Jana JETMAROVÁ, Tomáš BOUKAL a kol. *Původní obyvatelé a globalizace*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2021., s. 13

⁸⁶ VOREKOVÁ, Gabriela. *Legitimita conquisty Nového světa*. Olomouc, 2011., s. 30-31

Již od počátku španělských výprav do Nového světa se jako legitimní důvod prohlašovala rétorika, která vyzdvihovala motivaci k evangelizaci indiánů.⁸⁷ Vznikaly snahy o sjednocení španělských výprav a také o zpomalení velké svobody vojáků v Novém světě, proto se zavedl právní prostředek, dokument s názvem instrukce (instrucciones).⁸⁸

2.2 Debata o postavení indiánů

V roce 1503 proběhla první diskuze, která se zabývala „indiánskou otázkou“, převažujícím názorem byl souhlas k podřízení se indiánů Evropanům.⁸⁹ O devět let poté, v roce 1512, se konalo zasedání Rady v Burgosu, které řešilo tzv. *requerimiento*.⁹⁰ Ústředním tématem debat byla legitimita conquisty a otázka legitimacy boje proti indiánům.⁹¹ V debatách se zmiňovala i Aristotelova teorie o přirozeném, předurčeném otroctví.⁹² V reakci na toto zasedání bylo v roce 1513 vydáno tzv. „*requerimiento*“, tento dokument zpracoval právník Juan López de Palacio Rubios a legitimizuje v něm podrobení indiánů a i celé conquisty. Juan Rubios byl toho názoru, že lidé jsou stvořeni k podrobení se druhým, vnímá conquistadory jako šířitele víry a vzdělanosti a povoluje možnost zotročení původních obyvatel. Zastává názor, že indiáni jsou lidé, nikoliv zvířata, avšak mají povinnost se podřít.⁹³ Teolog a právník Francisco de Vitoria se naopak v roce 1539 indiánů zastával.⁹⁴

Významným zastáncem indiánů byla španělská královna Izabela Kastilská, která se snažila prosazovat přesvědčení, že indiáni disponují všemi atributy duše, což je paměť, rozum a vůle. Dle ní nebylo správné uvést domorodce do otroctví, neměli by zažívat kruté jednání, avšak i nadále museli docházet do nucených prací.⁹⁵ Její manžel Ferdinand Aragonský byl toho názoru, že původní obyvatelé nemají rozum, později se k tomuto názoru vážala i otázka, zda domorodcům poskytnout vzdělávání. Tyto společenské debaty věnovaly pozornost rozumu domorodců a jejich schopnostem. Někteří tvrdili, že indiáni rozum mají, jiní s tímto tvrzením nesouhlasili a lze narazit i na tvrzení, že indián není člověk ani zvíře, ale „něco mezi tím“.⁹⁶ Na jedné straně debaty stáli lidé, kteří se indiánů zastávali, tvrdili, že indiáni mají duši, zmíněný rozum a jsou to lidé. Na druhé straně debaty byli lidé s názory, že indiáni jsou otroci, barbari,

⁸⁷ Tamtéž., s. 16

⁸⁸ Tamtéž., s. 22

⁸⁹ Tamtéž., s. 26-27

⁹⁰ *Requerimiento* byl právní dokument, který conquistadoři, konkrétně notáři (*escribano*), četli nahlas před domorodými obyvateli z důvodu legitimizace následného užití násilí na nich. V tomto dokumentu vyzývali indiány k naprosté odevzdanosti. HANKE, Lewis. *The "Requerimiento" and Its Interpreters*. JSTOR [online]. Pan American Institute of Geography and History, 1938 [cit. 2024-03-31]., s. 26-27

⁹¹ VOREKOVÁ, Gabriela. *Legimita conquisty Nového světa*. Olomouc, 2011., s. 24

⁹² Tamtéž., s. 26

⁹³ Tamtéž., s. 23-24

⁹⁴ Tamtéž., s. 26

⁹⁵ Tamtéž., s. 25-26

⁹⁶ Tamtéž., s. 33-34

kteří jsou podle Aristotelovy teorie předurčeni se podvolit a sloužit.⁹⁷ Kryštof Kolumbus i Hernán Cortés se ve svých cestovních denících vyjadřovali o indiánech kladně. Kryštof Kolumbus se vyjadřuje o indiánech jako o lidech dobrých, avšak primitivních, kteří nejsou schopni přijmout křesťanství.⁹⁸ Hernán Cortés ve svých dopisech popisuje indiány jako lidi, kteří jsou chápaví a rozumově zdatní jako průměrný člověk.⁹⁹ Prvním kritikem legitimacy conquistů Nového světa a krutosti vůči domorodcům byl dominikánský mnich Antón de Montesinos.¹⁰⁰ Výrazným zastáncem indiánských práv byl Bartolomé de las Casas. Odpůrci indiánských práv byli Juan Ginés de Sepúlveda a Gonzalo Fernández de Oviedo.¹⁰¹ Francisco de Vitoria stál v těchto debatách uprostřed mezi těmito póly, tvrdil, že indiáni jsou barbaři, avšak měli by mít ochranu.¹⁰²

2.2.1 Bartolomé de las Casas, Juan Ginés de Sepúlveda a jejich spor

Střet Evropanů s indiány vyvolal velké diskuze, indiáni představovali něco nového a neznámého a tehdejší západní intelektuálové uvažovali v rámci zakořeněného křesťanského paradigmatu. V této době dominovaly dva vyhraněné postoje, k právům indiánů se vyjadřovali zmínění Bartolomé de las Casas a Juan Ginés de Sepúlveda.¹⁰³

Kněz Bartolomé de las Casas se zasazoval o práva indiánů a odkazoval na křesťanskou ideu lidské rovnosti. Podporoval evropskou evangelizaci Nového světa, avšak odmítal použití násilí na původních obyvatelích. Je považován za „ochránce indiánů“, jelikož se snažil hájit jejich práva. Sepsal zprávu, která byla adresována římskému císaři a španělskému králi Karlovi V., tato zpráva s názvem *Stručná zpráva o pustošení Indií* vyšla tiskem v roce 1552¹⁰⁴ a podrobně v ní popisuje, jaké krutosti se vedly proti původním obyvatelům od Španělů, kteří indiány zabíjeli, znásilňovali a zotročovali. Autorovo svědectví je například v tomto znění: „*Ani žen těhotných nešetřili, ba životy jim otevírali a za živa na kusy je trhali.*” Jiný případ je ve znění: „*Pacholátka rvali za nohy od prsů matek, a jejich nevinné hlavy tříštili o skály.*”¹⁰⁵ Stavěly se šibenice pro třináct lidí, domorodci byli oběšeni a upáleni zároveň. Některé indiány si vybrali, aby informovali jiné kmeny. Ty nechali naživu, avšak utnuli jim napůl jejich paže. Španělé cvičili své psy tak, aby se na indiány okamžitě vrhli. Stanovili si pravidlo, které znělo tak, že za jednoho mrtvého Španěla usmrtí sto domorodců. Domorodci se před těmito násilnostmi

⁹⁷ Tamtéž., s. 41

⁹⁸ Tamtéž., s. 33

⁹⁹ CORTÉS, Hernán. *Dopisy: druhý a třetí dopis o dobytí Tenochtitlánu*. Praha: Argo, 2000., s. 167

¹⁰⁰ VOREKOVÁ, Gabriela. *Legitimita conquistů Nového světa*. Olomouc, 2011., s. 35

¹⁰¹ Tamtéž., s. 37-38

¹⁰² Tamtéž., s. 41

¹⁰³ SOUKUP, Martin. *Základy kulturní antropologie*. Praha: Akademie veřejné správy, 2009., s. 10

¹⁰⁴ „*Brevisima recación de la destruccion de las Indias*” Tamtéž.

¹⁰⁵ DE LAS CASAS, Bartolomé. *O zemi indijských pustošení a vylidňování zpráva nejstručnější*. Praha: Lidová demokracie, 1954., s. 24

ukryli do hor.¹⁰⁶ Španělé usekli mačetou ušní boltce čtyřiceti mexickým dělníkům, důvodem byla jejich prosba o zvýšení nedostačujícího platu, některým i rozsekli lebku.¹⁰⁷ Tyto krutosti a nucené přijetí křesťanské víry vnímal Bartolomé de las Casas jako hřích proti Bohu. Nejspíše v letech 1493 až 1502 pobýval v Novém světě, působil v mexickém Chiapasu a byl přímým svědkem indiánských masakrů. Považoval křesťanské hodnoty za univerzální bez ohledu na kulturu.¹⁰⁸

Juan Ginés de Sepúlveda, dominikánský teolog a filozof, hleděl na indiány jako na barbary a chtěl je civilizovat i za použití násilí. Obhajoval násilnou conquistu, v roce 1542 vydal dílo *Nový demokrat neboli O spravedlivých důvodech války proti indiánům*.¹⁰⁹ V knize jsou popsány čtyři důvody, kterými obhajoval spravedlivou válku proti indiánům. Tyto důvody vyjadřují přesvědčení, že domorodci jsou omezení a nevzdělaní divoši, kteří, bez ohledu na jejich názor, se musí podříditi španělské vládě. Jejich podřízení vnímal jako cestu k nápravě. Sepúlveda byl přesvědčen o tom, že domorodci zabijí nevinné lidi, které poté obětují. Z toho důvodu píše ve svém díle čtvrtý a poslední důvod k obhajobě „spravedlivé války“, který zněl tak, že katoličtí kněží budou šířit křesťanskou víru mezi indiány, avšak nesmí být v neustálém pocitu nebezpečí a strachu, že je indiáni zabijí. Sepúlveda vnímal civilizaci indiánů jako dějinný úkol Španělska a mocenské nároky jako civilizační poslání. Nejvíce kuriózní je fakt, že Juan Ginés de Sepúlveda se s indiánem nikdy nesešel a nikdy nebyl v Novém světě.¹¹⁰

Las Casas ve své zprávě odhadoval, že během čtyřiceti let, v době, kdy žil v Novém světě, zemřelo kvůli conquistě minimálně dvanáct milionů lidí. Motivem těchto vražd je dle Las Case touha po bohatství, zisku zlata a následné devastování kvůli vidině zmíněného zlata. Ve svém díle píše, že se s indiány zacházelo hůře než se zvířaty, spíše jako s blátem. Následující století se odehrávalo v duchu Sepúlvedých postojů.¹¹¹

Immanuel Wallerstein tvrdil, že naše kritéria posuzování reality nejsou globální, ale jedná se o evropský univerzalizmus. Jsou to doktríny a etické postoje, které máme zakořeněné vlivem evropského kontextu, avšak někteří je považují za přirozený zákon. Vlivem evropské expanze vznikalo pojetí „my“ a „oni“. Toto pojetí „oni“ se stalo důležité pro vědecké zkoumání, které bylo na popud evropské zvědavosti a touze poznat „ty druhé“. Zmíněná zvědavost a touha poznat „ty druhé“ vyústila v devatenáctém století k vytvoření samostatné vědy, a to antropologie.¹¹²

¹⁰⁶ Tamtéž., s. 25-26

¹⁰⁷ Tamtéž., s. 157

¹⁰⁸ SOUKUP, Martin. *Základy kulturní antropologie*. Praha: Akademie veřejné správy, 2009., s. 10-11

¹⁰⁹ „Democrates Alter sive de justis belli causis apud Indos“ Tamtéž., s. 10-11

¹¹⁰ Tamtéž., s. 11-12

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² Tamtéž., s. 12

2.2.2 Pojetí spravedlivé války

Pojetí spravedlivé války bylo velmi rozebírané, zvláště ve vzdělaných kruzích Evropy. Vyjadřovali se k němu například právníci či představitelé církve. Reakce na jednání conquistadorů byly různé, zmínění představitelé církve to spíše kritizovali, avšak právníci to obhajovali. Toto pojetí spravedlivé války představuje přesvědčení, že z oprávněných, legitimních důvodů lze vyhlásit původním obyvatelům Nového světa válku, která je vyhlášená oprávněnou autoritou a taktiky boje se řídí určitými hranicemi.¹¹³ Dle zmíněného Alacia Rubiose by toto podrobení původních obyvatel mělo proběhnout v poklidu a dobrovolně, však pokud by podřízení se španělské vládě neproběhlo, je to poté legitimní důvod ke tzv. spravedlivé válce (guerra justa).¹¹⁴

Teolog a právník Francisco de Vitoria byl toho názoru, že pohanství domorodců nezpůsobuje ztrátu lidských vlastností, svobody nebo majetku. Poskytl několik argumentů, kterými zpochybňuje legitimitu války. Důvody byly takové, že císař nerozhoduje o chodu celého světa, zdůraznil omezenost autority papeže a také kritizoval evropské právo objevu a okupace. Tvrdil, že není důvod k odebrání indiánského majetku či k válce. Další argument je postaven na tom, že objevení území Nového světa není božím darem, jak si lidé mysleli. Vyzdvihoval svůj postoj, že není správné vyhledávat záminku k válce. Dle něho, pokud domorodci neodmítnou svobodné šíření křesťanství, není legitimní důvod jim odebrat pozemky či zahájit válku.¹¹⁵

Vitoria ve svém díle s názvem de Indis, neboli „O právu Španělů vést válku proti barbarům“ vyjádřil odmítavý postoj ke krutému jednání vůči indiánům, z jeho pohledu je válka poslední volbou. Přesto zastával i takový postoj, že válka s indiány by byla legitimní, pokud by se domorodci Španělům nepodvolili. Dále vyzdvihoval, že pro daný útok musí být oprávněný důvod. Účelem války nesmí být vyhlazení národa. Dominikánský mnich a myslitel Domingo de Soto uveřejnil důvody, které vysvětlují nepřipustnost této války. Důvodem je nedostatek indiánských autorit, kterým lze vyhlásit válku či omezenost jejich právních norem. Dále pak dle jeho názoru nebyl na spravedlivou válku dostačující důvod. Luis de Molina měl jiný pohled na válku, hleděl na ni především z právního hlediska. Dle něho by bylo spravedlivým důvodem k napadení indiánů přání veřejného zájmu, avšak nepocíťoval vůči domorodcům nenávisť. Pokračovatel Vitoria, Francisco Suáreze, taktéž vyzdvihoval důležitost spravedlivého důvodu k vyhlášení války a mírné a přiměřené jednání s nepřáteli.¹¹⁶ Cílem Španělů nebylo

¹¹³ VOREKOVÁ, Gabriela. *Legitimita conquisty Nového světa*. Olomouc, 2011., s. 52

¹¹⁴ Tamtéž., s. 26

¹¹⁵ Tamtéž., s. 42-45

¹¹⁶ Tamtéž., s. 46-50

indiány zabít, jelikož pro ně byli potřebnou levnou pracovní silou,¹¹⁷ díky které se Španělsko stalo velmocí.¹¹⁸

2.2.3 Pojetí „divocha“

V sedmnáctém a v osmnáctém století vznikly dvě představy o přírodních národech, které výrazně ovlivnily tehdejší vnímání indiánů. První pojetí přírodního národa představil francouzský filozof Jean Jacques Rousseau, který zastával názor, že člověk ve svobodném a přirozeném stavu pociťuje bližší pocit lásky k sobě, což má za následek základ soucitu s druhými. Dle Rousseaua jsou přírodní národy, jakožto první společenství, nezasaženy soukromým vlastnictvím a nerovností mezi lidmi. Dle něho byl „divoch“ ušlechtilý a „nezkažený“ evropskou společností.¹¹⁹ Prvním propagátorem pojetí „šťastného divocha“ byl Michel de Montaigne, který se zastával jejich tradic, a to i například tradice pojídání mrtvých.¹²⁰

Druhé pojetí přírodního národa zastával anglický filozof Thomas Hobbes, který byl přesvědčen, že lidé jsou v přirozeném stavu sobci, kteří se snaží o své přežití. Dle něho jsou divoši v přirozeném stavu individui, kteří bojují ve válce „všech proti všem“. Jeho slavnou a často citovanou větou je „*člověk je člověku vlkem*“. Zdůrazňuje, že „divoši“ žijí krutě a krátce.¹²¹

Na přelomu patnáctého a šestnáctého století se více prosazoval stereotyp krutého divocha. Změna pohledu nastala v osmnáctém století, kdy v Evropě dominoval proud osvícenství a poté romantismus. V této době se více přiklápělo k pozitivnímu pojetí indiána, avšak proud osvícenství vyzdvihoval důležitost racionálního uvažování a ideu pokroku. V této době se vyvíjí průmysl a technologie, s tím se pojí následná urbanizace. V devatenáctém století vstupuje do diskuse o postavení indiánů evoluční teorie.¹²² V reakci na evolucionismus vznikl sociální darwinismus, který teorii evoluce dezinterpretoval. Vyzdvihovala se evropská nadřazenost, která byla spojená se snahou o „civilizování“ indiánů, bylo patrné tzv. břímě bílého muže. Zmíněný důraz na civilizaci a pokrok sloužil jako ospravedlnění vyvražďování domorodých obyvatel. Sociální darwinismus vnímal následné genocidy jako nevyhnutelný proces přirozeného výběru.¹²³

V devatenáctém století došlo k odmítnutí konceptu ušlechtilého divocha, který je spojen s přírodou. Větší pozornost se soustředila na technologický rozvoj, nové pojetí evoluce a pozitivistické myšlení. Tento koncept ušlechtilého divocha byl přirovnáván spíše k chování

¹¹⁷ Tamtéž., s. 52

¹¹⁸ Tamtéž., s. 22

¹¹⁹ SOUKUP, Martin. *Základy kulturní antropologie*. Praha: Akademie veřejné správy, 2009., s. 69

¹²⁰ KOSTIČOVÁ, Zuzana Marie. *Náboženství Mayů*. Praha: Karolinum, 2018., s. 328

¹²¹ SOUKUP, Martin. *Základy kulturní antropologie*. Praha: Akademie veřejné správy, 2009., s. 69

¹²² ŠAVELKOVÁ, Lívía, Jana JETMAROVÁ, Tomáš BOUKAL a kol. *Původní obyvatelé a globalizace*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2021., s. 18-19

¹²³ Tamtéž., s. 20-21

primátů. Evropská společnost kladla důraz na koncept civilizovaného člověka, který jedná racionálně a bez náboženských a magických pohnutek. Společenské vyzdvihování pokroku vedlo k rasismu, taktéž evolucionismus podporoval nutnost pokroku. To v devatenáctém století vedlo k vědecké legitimizaci likvidace indiánů a ke vzniku rasových teorií.¹²⁴

Evropané vnímali domorodce jako podřadnou rasu. Někteří se domnívali, že indiánská povaha je dána jejich prostředím, tudíž by se jejich povaha mohla změnit.¹²⁵ V polovině devatenáctého století se Evropané snažili vědecky dokázat indiánskou méněcennost, například se měřily a porovnávaly indiánské lebky, které byly podle výsledků malé, a debatovalo se o jejich inteligenci. Dle těchto výsledků indiáni disponovali nižší inteligencí než černoši, ale měli více hrdosti oproti černošům. Samuel George Morton, americký lékař a také zastánce vědeckého rasismu, do svého výzkumu nezahrnoval domorodé náboženství.¹²⁶ Tyto „vědecké“ důkazy měly sloužit jako objektivní legitimizování jednání Spojených států vůči etnickým menšinám. Evropané byli přesvědčení, že byli narozeni jako lidé s nadřazenou anglosaskou rasou. Tyto výsledky konstatovaly, že indiáni jsou odsouzeni pokrokem a vědeckými závěry k likvidaci.¹²⁷ V roce 1854 Henry Schoolcraft pronesl větu: „*Nyní postupně mizí, aby uvolnil místo vyššímu řádu bytí.*”¹²⁸

Pozitivní stereotyp divocha se stále v současné evropské kultuře udržuje a pozměnil se na stereotyp ekologického divocha. Tento pozitivní stereotyp byl na počátku dvacátého století inspirací při založení skautingu či woodcraftu, přiklánělo se ke zmíněnému ekologickému indiánu, který žije v harmonii s přírodním prostředím.¹²⁹ Pohled na indiány se ve dvacátém století výrazně lišil. Na začátku dvacátého století se vnímali jako primitivní a za sedmdesát let je Evropané obdivovali, jelikož dle nich oplývají duchovními a přírodními znalostmi. Tento obdiv pokračuje do dnešní doby. Probíhá globální hybridizace, což znamená, že prvky z indiánské kultury pronikají do evropské, příkladem je rozšíření ayahuasky, jedná se o halucinogenní nápoj, který by podle očekávání Evropanů měl na jejich životy působit transformačně.¹³⁰ V současnosti probíhá etnoturismus, jedná se o zájem Evropanů setkat se s původními obyvateli v jejich autentickém prostředí.¹³¹

¹²⁴ KOSTIČOVÁ, Zuzana Marie. *Náboženství Mayů*. Praha: Karolinum, 2018., s. 328-329

¹²⁵ HORSMAN, Reginald. Scientific Racism and the American Indian in the Mid-Nineteenth Century. *American Quarterly* [online]. JSTOR, 1975, 27(2) [cit. 2024-03-31]., s. 154

¹²⁶ Tamtéž., s. 157-158

¹²⁷ Tamtéž., s. 164

¹²⁸ „*He is now gradually disappearing, to give place to a higher order of being.*” Tamtéž.

¹²⁹ ŠAVELKOVÁ, Lívía, Jana JETMAROVÁ, Tomáš BOUKAL a kol. *Původní obyvatelé a globalizace*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2021., s. 18-19

¹³⁰ Tamtéž., s. 28-29

¹³¹ Tamtéž., s. 21

2.2.4 Instituty vykořisťování

V Jižní Americe, respektive v Latinské Americe, se v době španělské conquisty zavedly instituty s názvem encomienda, repartimiento, corregimiento, mita a redukce. Byly to instituty, které stavěly na vykořisťování indiánů a také byly zdrojem pracovní síly pro Španěly. Právní institut encomienda přiděloval půdu v Novém světě jednotlivým pánům, také i s indiány, kteří dané území obývali.¹³² Encomendero byl člověk, který získal přidělené indiány a měl jim předat španělskou kulturu a křesťanskou víru. Encomendeři se domáhali tributu, byly to například potraviny, cenné kovy, ale i pracovní síla.¹³³

Institut repartimiento bylo 20. prosince v roce 1503 legalizováno Izabelou Kastilskou, která zavedla povinnost vyplácet indiánům plat za jejich státem povinnou práci (mita). Tímto činem chtěla vyzdvihnout postavení indiánů jakožto svobodných lidí, nikoliv otroků. V tomto dále pokračoval panovník Ferdinand Aragonský. Repartimiento i encomienda byly základní nástroje, jak si Španělé podrobovali indiány, využívali jejich práce k vlastnímu prospěchu.¹³⁴

Vlivem institutu corregimiento (purkmistrovství) byli domorodci přemístěni na konkrétní území, kde byli nuceni pracovat pod španělskou autoritou (purkmistrem). Byli také donuceni kupovat většinou nepotřebné a předražené věci v obchodech jejich nadřízených (corregidorů). Instituce, které poskytovaly nucené práce v dolech, se nazývaly mitas. Nejvíce se vyskytovaly v oblasti Peru a v dnešní Bolívii, konkrétně ve stříbrných dolech v Potosí. Domorodci pracovali v dolech jeden týden, za práci dostali zapláceno, avšak následující dva týdny nepracovali a nedostávali mzdu. Nevyhovující pracovní podmínky horníků (los mitayos) a nepobírání platu po dobu dvou týdnů v měsíci bylo příčinou následných onemocnění, hladu a bídy.¹³⁵

Další důležitou institucí byla redukce (reducciones). Do vystavěných budov se přivedli indiáni z okolních oblastí. Cílem této koncentrace mnoha lidí na jednom místě byla přehlednější kontrola nad indiány. Pro Španěly byl tento způsob výhodnější, jednodušeji se vybíral tribut. Vlivem redukce byla efektivnější hispanizace, šíření křesťanství, také i narušení jejich způsobu života. Avšak kvůli tomuto shromažďování mnoha lidí byli domorodci více náchylní k nakažení nemocí.

¹³² VOREKOVÁ, Gabriela. *Legitimita conquisty Nového světa*. Olomouc, 2011., s. 26-28

¹³³ ŠAVELKOVÁ, Livia, Jana JETMAROVÁ, Tomáš BOUKAL a kol. *Původní obyvatelé a globalizace*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2021., s. 401

¹³⁴ VOREKOVÁ, Gabriela. *Legitimita conquisty Nového světa*. Olomouc, 2011., s. 26-28

¹³⁵ Tamtéž., s. 28-29

Vlivem redukci se pro snadnější komunikaci zavedly tři domorodé jazyky, a to kečujština, aymarština a guaraníština.¹³⁶

2.3 Epidemie nemocí

První kontakty Evropanů s Novým světem, v první polovině šestnáctého století, způsobily enormně rozšířené epidemie nemocí, v jejichž důsledku zemřelo mnoho domorodých obyvatel. Indiáni se nakazili vlivem přímého i nepřímého styku s Evropany, poté se nemoci přenášely mezi indiány a dále mezi kmeny.¹³⁷ Bylo více mrtvých domorodců, kteří zemřeli v důsledku nemoci než útoků a válek proti indiánům.¹³⁸ Obyvatelé Nového světa poprvé zažili smrtelné epidemie nemocí až s příchodem Evropanů.¹³⁹ Thornton nabízí možné odůvodnění předchozí absence serióznějších onemocnění, a to, že domorodci v celé západní hemisféře nebyli obklopeni domestikovanými zvířaty jako Evropané. Domestikovaná zvířata, jako například vepř či kráva, mají vliv na přenos infekčních onemocnění.¹⁴⁰ Indiány sužovaly nemoci, jako jsou neštovice, spalničky, černý kašel, chřipka, syfilis či kapavka.¹⁴¹ Hlavním faktorem poklesu obyvatelstva byly epidemie zmíněných neštovic, poté tuberkulóza, sexuálně přenosné nemoci, důsledky alkoholismu, jako je cirhóza, ale také i mentální deprese a její následky, jako je sebevražda.¹⁴²

Počty úmrtí indiánů v Severní Americe v šestnáctém století jsou pouhými hrubými odhady. V této době se neevidovaly záznamy úmrtí. Avšak v oblasti Karibiku a Mezoameriky se evidovaly. V oblastech, které spravovali Španělé, je více konkrétnějších záznamů, které přibližují sčítání lidí i kontakty s indiány. Nedostatek podrobných záznamů až do sedmnáctého století je zapříčiněn tím, že hlavní kolonizátoři, Britové a Francouzi, v Severní Americe nezakládali trvalé kolonie.¹⁴³

2.3.1 Latinská Amerika

Ve Střední Americe v Hispaniole byla v roce 1507 zaznamenána první epidemie Nového světa. Údajně vyhlazovala celé tamější kmeny.¹⁴⁴ Nakažení domorodci chtěli před nemocí utéct, avšak tím ji jen přenášeli do jiných kmenů a oblastí, čímž se epidemie šířila rychleji.¹⁴⁵

¹³⁶ ŠAVELKOVÁ, Lívía, Jana JETMAROVÁ, Tomáš BOUKAL a kol. *Původní obyvatelé a globalizace*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2021., s. 401-402

¹³⁷ SMITH, David Michael. *Counting the Dead: Estimating the Loss of Life in the Indigenous Holocaust, 1492-Present*. Southeastern Oklahoma State University, 2018., s. 3

¹³⁸ THORNTON, Russell. *American Indian Holocaust and Survival: A population history since 1492*. University of Oklahoma Press, 1987., s. 47

¹³⁹ Tamtéž., s. 39

¹⁴⁰ Tamtéž., s. 41

¹⁴¹ Tamtéž.

¹⁴² Tamtéž., s. 44-45

¹⁴³ Tamtéž., s. 63

¹⁴⁴ Tamtéž., s. 63-64

¹⁴⁵ Tamtéž., s. 45

Původní obyvatelé Latinské Ameriky zápasili s nemocemi, jako jsou neštovice a spalničky. Epidemie se šířily tak rychle, že tamější obyvatelé častokrát zemřeli dříve, než na dané místo přišli Evropané.¹⁴⁶ Domorodí obyvatelé se nedokázali bránit přicházejícím epidemiím.¹⁴⁷

Evropané na území Latinské Ameriky také podleli některým nemocem, například černým neštovicím či moru. Na některé nemoci byli více odolnější, například na spalničky. Na epidemie nemocí padli hlavně původní obyvatelé. Epidemie zde, stejně jako v Severní Americe, útočily opakovaně. V šestnáctém století proběhla na území Mexika vlna moru, černých neštovic, tyfu, plicního moru, příušnic, chřipky a difterie. Španělé přesto likvidovali celé vesnice.¹⁴⁸ V Latinské Americe byl u domorodců také problém se závislostí na alkoholu, ale i na koce.¹⁴⁹

2.3.2 Severní Amerika

Mezi lety 1520 až 1900 proběhlo mezi indiány v Severní Americe 93 vážných epidemií. První epidemie v Severní Americe proběhla pravděpodobně v roce 1520, a to epidemie neštovic.¹⁵⁰ Úmrtnost této epidemie byla okolo 75 procent, avšak úmrtnost kolonistů Nové Anglie byla zhruba na deseti až patnácti procentech. I v devatenáctém století, v době, kdy indiáni měli již vybudovanou imunitu vůči nemocem, byla jejich úmrtnost na zhruba 55 procentech. V některých částech byla úmrtnost i na více než 90 procentech.¹⁵¹ Na počátku dvacátého století byla vážným problémem tuberkulóza. Míra nemocnosti původních obyvatel převyšovala bělochy i černochoy. Nemoc byla nejrozšířenější u domorodců na severu, severozápadě a v některých částech Oklahomy ve Spojených státech amerických.¹⁵²

S příchodem Evropanů také nastal velký problém s nadměrnou konzumací alkoholu. V době před příchodem Evropanů indiáni neměli zkušenosti s pitím alkoholu, neznali evropské sociální pití alkoholu na zpříjemnění nálady. Většinou pili tak, aby se opili. Opilí domorodci byli snadným cílem například pro obchodníky, bylo snazší je využít. V sedmnáctém století se alkoholismus stal hlavním problémem tamějších obyvatel. Vůdci indiánů se snažili o omezení alkoholu, žádali kolonisty o toto omezení, jelikož mnoho jejich lidí umíralo ve vraždách, nehodách či byli

¹⁴⁶ FAUGÈRE, Brigitte, Nikolas GOEPFERT a kol. *Atlas předkolumbovské Ameriky: od počátků osídlení po conquistu*. Brno: Lingea, 2023., s. 6

¹⁴⁷ THORNTON, Russell. *American Indian Holocaust and Survival: A population history since 1492*. University of Oklahoma Press, 1987., s. 47

¹⁴⁸ OPATRŇY, Josef. *Mexiko*, 2. Praha: Libri, 2016., s. 36-37

¹⁴⁹ WACHTEL, Nathan. *The vision of the vanquished: the Spanish conquest of Peru through Indian eyes, 1530-70*. The Harvester Press Limited, 1977., s. 146

¹⁵⁰ THORNTON, Russell. *American Indian Holocaust and Survival: A population history since 1492*. University of Oklahoma Press, 1987., s. 44-45

¹⁵¹ Tamtéž., s. 64

¹⁵² Tamtéž., s. 172

obchodníky okradeni. Pítí alkoholu zničilo velké množství indiánských společenství. Domorodci neměli kontrolu nad svojí zemí, indiáni podepisovali různé smlouvy opilí.¹⁵³

Mezi původními obyvateli a kolonisty byly konflikty, avšak více zničující byly nemoci, kterým domorodci podlehli.¹⁵⁴ V sedmnáctém století v Severní Americe propukl první mor, který byl pro domorodce likvidační.¹⁵⁵ V roce 1849 v Kiowě a v Jižní Cheyenne se rozšířila cholera a lidé zde ze zoufalosti páchali sebevraždy.¹⁵⁶ V osmnáctém století došlo k tomu, že vrchní velitel britských sil, sir Jeffrey Amherst, poslal dopis Bouquetovi, ve kterém stál explicitní návrh záměrného nakažení původních obyvatel neštovicemi. Bouquet na tento návrh odpověděl kladně, zamýšlel nakazit domorodce neštovicemi prostřednictvím pokrývek. V dopise zdůrazňuje opatrnost, jelikož se sám nechtěl nakazit.¹⁵⁷

Tyto epidemie byly skutečně likvidační, příkladem této ničivosti je kolonie Nová Anglie, ve které padly čtyři pětiny původních obyvatel.¹⁵⁸ Začátek očkování představoval důležitý faktor pro růst obyvatel v Novém světě.¹⁵⁹ V devatenáctém století se začalo více očkovat, avšak větší počet indiánů byl očkován až v polovině devatenáctého století.¹⁶⁰ Pro anglické kolonisty bylo toto podlehnutí indiánů vnímáno jako dar od Boha a také jako znamení, že oni jsou ti Bohem vyvolení.¹⁶¹

Jak Adam Smith tvrdí, pokud se zaměří pozornost na epidemie nemocí, přeneseme se odpovědnost za enormní počet mrtvých pouze na nemoci. Tím však vzniká dojem, že toto vymírání milionů původních obyvatel je nezáměrné a nevyhnutelné. Někdo se může domnívat, že se jedná o přirozený důsledek lidské migrace a pokroku, avšak s tím Smith nesouhlasí.¹⁶²

2.4 Střet různých forem civilizací

V této podkapitole se věnuji prvním střetům mezi Evropany a původními obyvateli Severní a Jižní, respektive Latinské, Ameriky. Tyto první kontakty představovaly střet různých forem civilizací. Evropané i původní obyvatelé jednali odlišnými způsoby.

¹⁵³ Tamtéž., s. 65-66

¹⁵⁴ Tamtéž., s. 76

¹⁵⁵ Tamtéž., s. 71

¹⁵⁶ Tamtéž., s. 104

¹⁵⁷ Tamtéž., s. 78

¹⁵⁸ Tamtéž., s. 72

¹⁵⁹ Tamtéž., s. 55

¹⁶⁰ Tamtéž., s. 79

¹⁶¹ Tamtéž., s. 75

¹⁶² SMITH, David Michael. *Counting the Dead: Estimating the Loss of Life in the Indigenous Holocaust, 1492-Present*. Southeastern Oklahoma State University, 2018., s. 3

2.4.1 Latinská Amerika

Ve Střední Americe v Mexiku byly v době před příchodem bělochů předzvěsti, které upozorňovaly na příchod cizinců. Texcocanští věštcí prorokovali porážku Mexika cizinci. Během deseti let před příchodem Evropanů se na tomto území událo osm nevysvětlitelných jevů, které lidé vnímali jako zlá znamení. Taktéž Mayové slyšeli podobné proroctví, které prorokovalo revoluci a příchod nového náboženství. Je ale možné, že toto proroctví mohlo vzniknout až po příchodu Evropanů.¹⁶³ Inkové v Jižní Americe, taktéž jako Aztékové a Mayové, slyšeli tato varování a měli podobná proroctví. Osmý incký vládce Viracocha Inca předpovídal, že v době nástupu dvanáctého inckého vládce přijdou na jejich území cizí lidé, kteří na ně zaútočí a porazí je. V době před příchodem Evropanů do Latinské Ameriky byl velmi rozšířený mýtus o civilizačním bohu Quetzalcoatlovi¹⁶⁴ z Mexika, který se rozhodl po své vládě záhadně odejít, avšak slíbil, že se jednou vrátí. Odešel směrem na východ a byl popisován jako běloch.¹⁶⁵

Tyto předchozí mýty a zvěsti zásadně ovlivnily vnímání Evropanů indiány ze Střední a Jižní Ameriky. Španělé na toto území připluli z východu a v této době vládl v Peru dvanáctý vládce Atahualpa. Mezi domorodci byl ohromný údiv. Příchod Evropanů vnímali jako příchod boha z jejich mytologie, avšak po nějaké době pochopili, že Španělé nejsou Bohové. Aztécký vládce Moctezuma přivítal Španěly velmi drahými dary, avšak oni se zachovali nepochopitelně krutě. Vyslaným aztéckým poddaným svázali ruce a nohy a vystřelili je z děla. Poté, když Španělé navštěvovali různá města, lidé na ně reagovali odlišně, někteří je uctívali a jiní se jich báli. Mayové se k nim chovali obezřetněji a jejich božství méně uznávala.¹⁶⁶

Pár stovek Španělů bylo příčinou rychlého pádu těchto mocných říší. Měli jednoznačnou technickou převahu evropských zbraní, používali ocelové meče, kovová brnění, děla a jízdu na koni, zatímco indiáni šli do boje s ohněm, luky a šípy. Španělé měli málo zbraní, spíše představovaly psychologický efekt. Koně také působili z pohledu indiánů děsivě. Domorodci si dokázali své taktiky přizpůsobovat, avšak epidemie je oslabovaly od první chvíle, kdy se střetli s Evropany.¹⁶⁷

¹⁶³ WACHTEL, Nathan. *The vision of the vanquished: the Spanish conquest of Peru through Indian eyes, 1530-70*. The Harvester Press Limited, 1977., s. 14-15

¹⁶⁴ Bůh Quetzalcoatl (bůh vědění a kněžství) byl dle mýtu běloch s tmavými vousy, který stvořil lidi z kukuřice a mírumilovně vládl. Bůh Tezcatlipocy (také jako Huitzilopochtli či Vicilopočtli) vypudil boha Quetzalcoatla z území pomocí podvodů. Poražený bůh slíboval, že se jednou vrátí a svojí nespravedlivou prohrou pomstí, následně plul pryč směrem na východ. HORDERN, Nicholas, Simon DRESNER a Martin HILLMAN. *Nový svět*. Praha: Albatros, 1987., s. 26-29

¹⁶⁵ WACHTEL, Nathan. *The vision of the vanquished: the Spanish conquest of Peru through Indian eyes, 1530-70*. The Harvester Press Limited, 1977., s. 15-16

¹⁶⁶ Tamtéž., s. 17-20

¹⁶⁷ Tamtéž., s. 24-25

V dopisech Hernána Cortése se píše, že domorodci využívali horší bojové strategie oproti Evropanům. V bojích se shromáždili na jedno místo, zatímco se Cortésova výprava vydávala k nepřítelům postupně. Cortés psal o jeho dobrých vztazích s aztéckým panovníkem Moctezumou.¹⁶⁸ Taktéž probíhalo spojení mezi Cortésem a Xicoténcatlem, náčelníkem Tlaxcaltéků, což byl nepřítel Mexiků. Francisco Pizarro zamýšlel své činy v Incké říši vykonávat podobně jako Hernán Cortés, taktéž prozkoumával dané území.¹⁶⁹

Cortés se v roce 1519 střetl s osobou se jménem Jerónimo de Aguilar. Tento člověk měl výrazný vliv na Cortésovy úspěchy v dobývání Mexika. Aguilar žil v soužití s původními obyvateli, ovládal jejich jazyk a dokázal chápat indiánský způsob uvažování. Dalším významným zdrojem důležitých informací o Aztécké říši představovala domorodá dívka Malinali, také jaké Malinche, kterou Cortés získal jako dar od spojenců. Španělé si byli vědomi výrazné technologické převahy nad původními obyvateli. Využívali také jejich psychologické převahy, domorodci si nebyli jistí, zda jsou Evropané bohové či nikoliv.¹⁷⁰ Hernán Cortés i Francisco Pizarro získali od domorodých obyvatel velký počet indiánských vojáků, proti sobě stály početně vyrovnané armády.¹⁷¹ Cortés ve svých dopisech píše, že na španělské straně bylo 900 Španělů a 150 tisíc domorodých obyvatel.¹⁷²

Původní obyvatelé Střední a Jižní Ameriky měli oproti Evropanům jiné pojetí války. Toto pojetí mělo rituální charakter. Jejich záměrem nebylo zabít nepřítele, ale zajmout ho a poté ho obětovat bohům. Cílem španělských bojů byla politická nadvláda. Války nejčastěji končily smlouvami, které přidělovaly poraženým právo si zachovat své zvyky. Španělská strana si získala tribut. Španělé používali násilí, vnucovali křesťanství, drancovali, masakrovali, zapalovali osady, a to vše, dle Nathana Wachtela, muselo indiánům připadat jako konec světa. Jejich porážku vnímali jako ztrátu nadpřirozených schopností svých bohů. Nastal pro ně konec vlády boha Slunce a jejich životy ztratily smysl. Jejich přesvědčení si potvrdili i příchodem španělských kněží, kteří hlásali příchod jednoho pravého Boha. Mayové se domnívali, že bohové byli smrtelní a příchodem křesťanství skončila jejich vláda. V tomto přesvědčení je utvrdil i jejich mayský kalendář, ve kterém v tomto období končil jeden cyklus a začínal nový.¹⁷³ V této době se z indiánů

¹⁶⁸ CORTÉS, Hernán. *Dopisy: druhý a třetí dopis o dobytí Tenochtitlánu*. Praha: Argo, 2000. Capricorn., s. 129

¹⁶⁹ FERRO, Marc. *Dějiny kolonizací: Od dobývání až po nezávislost 13.-20. století*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007., s. 50-51

¹⁷⁰ OPATRŇY, Josef. *Mexiko*, 2. Praha: Libri, 2016., s. 29-30

¹⁷¹ WACHTEL, Nathan. *The vision of the vanquished: the Spanish conquest of Peru through Indian eyes, 1530-70*. The Harvester Press Limited, 1977., s. 25

¹⁷² CORTÉS, Hernán. *Dopisy: druhý a třetí dopis o dobytí Tenochtitlánu*. Praha: Argo, 2000. Capricorn., s. 153

¹⁷³ WACHTEL, Nathan. *The vision of the vanquished: the Spanish conquest of Peru through Indian eyes, 1530-70*. The Harvester Press Limited, 1977., s. 25-28

stávají otroci. Zavedení placení tributu pro ně znamenalo začátek chudoby. Probíhalo také zotročování kvůli dluhům či rabování.¹⁷⁴

Celkové vítězství Španělů nad původními obyvateli bylo ovlivněno i krizemi uvnitř říše. Probíhala například občanská válka v Peru, ve které bojovali Atahualpa, nemanželský syn, a Huáscar jakožto legitimní dědic. Oba usilovali o ovládnutí Incké říše.¹⁷⁵ Velký podíl na španělském vítězství měly taktéž smrtelné epidemie nemocí. Největšími dobyvateli byli Hernán Cortés, který dobyl Aztéckou říši, a Francisco Pizarro, který si podmanil Inckou říši.

2.4.2 Severní Amerika

Příchod Evropanů na území Severní Ameriky byl o několik desítek let později než na území Latinské Ameriky. Ve Střední a v Jižní Americe si původní obyvatelé podmanili Španělé a Portugalci. Na území Severní Ameriky vznikaly britské, francouzské, španělské a holandské kolonie.

První evropští objevitelé oblasti Severní Ameriky byli Španělé, kteří mířili na jihozápad, zejména na Floridu. Juan Ponce de Leon byl údajně prvním Španělem na území dnešních Spojených států. Měl zde hledat fontánu mládí, avšak ve skutečnosti si chtěl zotročit indiány. V roce 1521 ho zabili floridští indiáni. V době první poloviny šestnáctého století bylo na západní polokouli pravděpodobně okolo sto tisíc Španělů. První trvalá osada v dnešních Spojených státech byla založena Španěly a nazvali ji Saint Augustine. Záměrem založení této osady byl útok proti Francouzům. Touto první kolonizací se započala formální a dlouhodobá kolonizace Severní Ameriky Evropany. Další španělské kolonie se nazývaly například Isabela, Santo Domingo, Hispaniola, New Seville, San Juan, Puerto Rico či Florida.¹⁷⁶

Oproti Latinské Americe, ve které byli conquistadoři na začátku šestnáctého století, se území Severní Ameriky začalo více kolonizovat od počátku sedmnáctého století. Reakce tamějších obyvatel nebyla natolik přívětivá jako reakce obyvatel v Latinské Americe. Původní obyvatelé Severní Ameriky se ke kolonizátorům chovali nepřátelsky. Na konci šestnáctého století a na počátku sedmnáctého století vznikaly první kolonie. V roce 1585 byla založena kolonie Roanoke a Virginie (dnes Severní Karolína). V roce 1598 byla založena kolonie Sable Island a Nové Skotsko. Kolonizace území byla příčinou následných konfliktů domorodců s Evropany.

¹⁷⁴ Tamtéž., s. 31

¹⁷⁵ Tamtéž., s. 21

¹⁷⁶ THORNTON, Russell. *American Indian Holocaust and Survival: A population history since 1492*. University of Oklahoma Press, 1987, s. 60-61

Tyto konflikty se stupňovaly a přecházely až ve války či genocidu. Taktéž probíhal nucený odsun indiánských kmenů na jiné území.¹⁷⁷

V kolonii Roanoke pobýval Thomas Hariot, který v roce 1588 sepsal knihu s názvem Stručná a pravdivá zpráva o nově nalezené zemi Virginie.¹⁷⁸ V této knize přibližuje epidemii neznámé nemoci, na kterou lidé velmi rychle umírali. Hariot zřejmě popsal epidemii tyfu. V roce 1586 v kolonii Roanoe umírali domorodci na epidemie nemoci, ale také i vlivem kolonistů. Tato kolonie zůstává záhadou. V roce 1590 připlul na toto území velitel John White, který očekával, že na tomto území žije přes sto kolonistů. Kolonii ale našel opuštěnou. Po nějaké době byly pokusy hledat dané kolonisty, ale nikdy se nenalezli.¹⁷⁹

V oblasti dnešní Virginie Angličané v roce 1607 založili kolonii s názvem Jamestown. Na tomto území byla již Powhatanská konfederace, která spravovala okolo třiceti kmenů, například kmeny Pamunkeyů, Chickahominy či Powhatan. V této konfederaci působil indiánský náčelník Wahunsonacock, známý také jako Powhatan. Byl také vůdcem kmene Powhatan. Vědecké odhady počtu obyvatel tvrdí, že na území Jamestownu žilo devět až čtrnáct tisíc indiánů. V pobřežní oblasti bylo pravděpodobně kolem dvaceti až pětadvaceti tisíc původních obyvatel. Je možné, že polovina tohoto počtu obývala území Powhatanské konfederace. Obyvatelé této konfederace zažili ve dvacátých letech šestnáctého století střetnutí s evropskými průzkumníky, například s Verrazzem či Gonzalezem. Znali také španělské lovce otroků a jezuitské kněze. Tito původní obyvatelé byli pověstní tím, že cítili nenávisť vůči Španělům. Po období hladu a nemocí, které bylo v Jamestownu v letech 1609 až 1610, proběhla svatba Powhatanovy dcery Pocahontas s Angličanem Johnem Rolfe. Z této svatby se stala zromantizovaná pohádka, ale proběhla spíše kvůli strachu z Angličanů. Ti poté měli v konfederaci širší vliv. Smír mezi indiány a Angličany netrval dlouho. Po smrti náčelníka Powhatana v roce 1622 se nástupcem stal jeho bratr Opechancanough. Ten poté zabil čtvrtinu kolonistů, tj. 500 lidí. Po tomto činu se Angličané chtěli domorodcům pomstít. Z toho důvodu zahájili první indiánskou válku. Úmyslně a systematicky vyhlazovali Powhatanskou konfederaci. Po dvaceti letech Opechancanougha zajali a ve vězení ho zastřelili.¹⁸⁰

Konflikty s kolonisty probíhaly i ve Virginii, avšak na indiány taktéž zaútočily epidemie nemocí. Na konci sedmnáctého století bylo výsledkem těchto válek vyhlazení powhatanských indiánů. Vylidnění kmenů mělo dva hlavní faktory, a to epidemie a kolonizace. V době šestnáctého

¹⁷⁷ Tamtéž., s. 64-65

¹⁷⁸ A Briefe and True Report of the New Found Land of Virginia. THORNTON, Russell. *American Indian Holocaust and Survival: A population history since 1492*. University of Oklahoma Press, 1987, s. 66

¹⁷⁹ Tamtéž., s. 66-67

¹⁸⁰ Tamtéž., s. 68-69

a sedmnáctého století bylo v Severní Americe zotročeno několik desítek tisíc původních obyvatel. Na tomto obchodování s otroky se podíleli i indiáni z jiných kmenů.¹⁸¹

S původními obyvateli taktéž válčili Holanďané. Od roku 1640 do roku 1645 probíhala Kiefská válka. V roce 1637 probíhala Pequotská válka mezi Pequotskými indiány a osadníky v Connecticutském údolí. V letech 1675 až 1676 proběhla válka krále Filipa mezi Angličany a Vampanogoti¹⁸² a Narragansetti. V této válce byly přibližně dva tisíce mrtvých domorodců a osmdesát mrtvých Angličanů. Indiáni byli zabiti nebo i upáleni.¹⁸³

Huronští indiáni původně obývali kanadské oblasti, kde měli 28 vesnic. Dnes žijí na území Spojených států. Odhady tvrdí, že na začátku šestnáctého století žilo okolo dvaceti až pětatřiceti tisíc Huronů. Postupem času tento počet vlivem epidemií razantně klesá. Odhaduje se, že v letech 1880 byl jejich počet na 251 obyvatel. Tito obyvatelé se museli přemísťovat na jiná území každých deset až dvacet let. Francouzští kolonisté útočili proti Irokézům, avšak s Hurony chtěli mít přátelských vztah. V roce 1649 se vedlo tažení proti Irokézům, což pro Hurony znamenalo jejich zánik. Potomci Huronů žijí v současné době na území Oklahomy. V roce 1680 proběhlo povstání v Pueblu, tzv. Velká válka. Jedná se o nejúspěšnější povstání původních obyvatel proti španělské násilné nadvládě. Domorodci zabili jednadvacet z osmatřiceti misionářů a následně byly zrušeny španělské misie. Bylo zde zabito přibližně 400 kolonistů. Z důvodu tohoto útoku Španělé na tyto domorodce zaútočili. Tato populace byla na počátku osmnáctého století téměř odstraněna. Indiáni Pueblo žijí v současnosti v Novém Mexiku.¹⁸⁴

Indiáni z Illinois je seskupení indiánských skupin na dnešních hranicích státu Illinois, řadí se zde Kaskaskia, Cahokia, Tamaroa, Peria, Tapouro, Coiracoenton, Moingwena, Espeminkia, Chinkoa, Michigamea a Chepoussa. Jejich území se rozprostíralo přes řeku Mississippi a v době příchodu Evropanů do Nového světa byli jednou z největších indiánských skupin v centrální oblasti Spojených států. Vlivem válek, nemocí a změny způsobu života došlo v osmnáctém století k vymírání indiánů Illinois. Tito obyvatelé přijali křesťanství, monogamii, avšak i konzumaci alkoholu, který představoval vážné riziko a měl podíl na pokles tamějšího obyvatelstva. Tento kmen byl pod tlakem indiánských nájezdů, příkladem jsou pravidelné irokézské nájezdy. První zaznamenaný nájezd byl již v roce 1654, zde zahynulo 300 lidí.¹⁸⁵

Zmínění Irokézové žili na území severovýchodu Spojených států, nejvíce ve státě New York, a také v blízkých oblastech Kanady, v Ontariu a v Quebecu. Z této skupiny vznikla

¹⁸¹ Tamtéž., s. 69-70

¹⁸² V anglickém jazyce „Wampanoag“

¹⁸³ Tamtéž., s. 71-73

¹⁸⁴ Tamtéž., s. 73-76

¹⁸⁵ THORNTON, Russell. *American Indian Holocaust and Survival: A population history since 1492*. University of Oklahoma Press, 1987., s. 86-87

Irokézská konfederace. Byly zde kmeny Mohawků, Oneidů, Onondagů, Kajugů a Seneků. Jedná se o tzv. Pět národů Irokézů.¹⁸⁶ V roce 1722 se připojil šestý kmen Tuskarorů.¹⁸⁷ Tyto kmeny se označovaly jako Haudenosaunee, což znamená „lidé dlouhého domu“. Název Irokézové oni samotní nepřijímají. Tato konfederace vytvořila politické hnutí Ligu Irokézů, která se podílela na chodu událostí v období kolonialismu.¹⁸⁸ Jejich jednotnost a spolupráce federace se ukázala jako silná a odolná. Spojené státy si převzaly irokézské pojetí federace, taktéž i pojetí dosazování zvolených vlád za reprezentanty. Irokézové se potýkali s různými konflikty, například v roce 1990 v rezervaci Oka. Lidé z tohoto kanadského města obsadili irokézské území, na které měli domorodci legální nárok. Pro zachování si jejich identity bylo zásadní stát neustále v opozici vůči Spojeným státům.¹⁸⁹ Své problémy také i veřejně medializovali.¹⁹⁰

¹⁸⁶ ŠAVELKOVÁ, Lívía. *Současní Irokézové: severoameričtí indiáni a utváření jejich identit*.

Monografie. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2010., s. 21

¹⁸⁷ Tamtéž., s. 24

¹⁸⁸ Tamtéž., s. 21

¹⁸⁹ Tamtéž., s. 202

¹⁹⁰ Tamtéž., s. 198

3. Život indiánů a jejich soužití s bělochy

V této třetí kapitole jsou přiblíženy podoby soužití bělochů a indiánů na území Severní a Jižní, respektive Latinské, Ameriky od sedmnáctého až do devatenáctého století. Pozornost je věnována tématům, jako jsou podoby destrukce způsobu života, proces mestizace, otroctví indiánů a jejich odsuny z tradičních teritorií. Taktéž jsou popsány války, spíše považované za masakry¹⁹¹, které se v dané době odehrávaly, a jsou nastíněna tehdejší politická hnutí. V době sedmnáctého a osmnáctého století se na západní hemisféře děly kruté masakry, zatímco na druhé straně Atlantiku se zrodilo evropské osvícenství.

Jednání Evropanů vůči původním obyvatelům Severní a Jižní Ameriky mělo různé podoby. Britové vyháněli domorodé obyvatele z britských kolonií, zatímco Španělé indiány zotročovali a podmanili si je.¹⁹²

3.1 Destrukce způsobu života

Následující podkapitola se soustředí na záměrné politické kroky Evropanů, kvůli kterým se domorodí obyvatelé museli odklonit od svých zvyků a tradic a přizpůsobovat se evropské nadvládě. Tyto změny vedly k vysoké úmrtnosti indiánů, avšak nelze přesně zjistit počty mrtvých. Tyto politické kroky záměrně směřovaly k zániku indiánského způsobu života.¹⁹³ Od dob příchodu Evropanů se život indiánů razantně měnil. Zažívali násilí, byli svědky mnoha úmrtí a museli se podřizovat nadvládě bělochů, kterým jazykově i kulturně nerozuměli. Tyto změny měly dramatické dopady.

3.1.1 Latinská Amerika

S příchodem Španělů do Latinské Ameriky nastalo kulturní nepochopení, španělská kultura byla zcela odlišná než ta domorodá. Španělé tvrdě prosazovali křesťanské náboženství a celkově evropskou kulturu. Na tomto území existovala dominantní menšina a podřízená většina.¹⁹⁴ Avšak to, že domorodci v Latinské Americe byli zemědělci, mělo výrazný vliv na menší kulturní

¹⁹¹ David Stannard považuje označení indiánské války jako eufemismus ke slovu masakry. STANNARD, David. *American holocaust: Columbus and the conquest of the New World*. Oxford: Oxford University Press, 1992., s. 257

¹⁹² THORNTON, Russell. *American Indian Holocaust and Survival: A population history since 1492*. University of Oklahoma Press, 1987., s. 63

¹⁹³ Tamtéž., s. 51

¹⁹⁴ WACHTEL, Nathan. *The vision of the vanquished: the Spanish conquest of Peru through Indian eyes, 1530-70*. The Harvester Press Limited, 1977., s. 86

otřes ve srovnání se Severní Amerikou. Zde se zemědělsky založení běloši střetli se zemědělsky založenými indiány.

Zavádění placení holdu prostřednictvím peněz přimělo domorodce pracovat v nových pracích. To ale mělo za následek odklonění se od tradičních zvyků. Indiáni byli vystaveni nepříznivým podmínkám pro práci na svých pozemcích. Také vykonávali práce mimo jejich domov, ze kterých se někteří nevrátili zpět.¹⁹⁵

Inkové tradičně pěstovali kukuřici, quinou, brambory či chovali lamy pro maso. Po španělském zásahu museli změnit tradiční způsob stravování. Určité potraviny, které jim Španělé stanovili k pěstování, nebyly určeny ke konzumaci, ale pro placení naturálních poplatků, například pšenice či ječmen. Domorodci odmítali tyto potraviny pěstovat. V předkolumbovské době v Peru se chovaly pouze zmíněné lamy a i přes odmítavý postoj indiánů měli nařizeno chovat drůbež, vepře, ovce, koně či krávy.¹⁹⁶ Domorodci neznali zlaté a stříbrné mince jako prostředek k obchodu. Vnímali zlato a stříbro jako dary. Toto nepochopení často obchodníci vůči indiánům využívali. Indiáni přijímali vše, co jim obchodníci nabízeli, jelikož se domnívali, že jde o dary. Tito obchodníci dané zboží soudně vyžadovali zpět, avšak v tomto jednání většinou neuspěli. Tato situace ukazuje na nedostatečné pochopení evropské hodnoty drahých kovů a také na jejich zranitelnost v evropských obchodech.¹⁹⁷

Španělé se snažili o proces dekulturnace původních obyvatel prostřednictvím násilí. Jejich evropská kultura byla dle nich jediná přijatelná a tento přístup denně ovlivňoval životy domorodých obyvatel.¹⁹⁸ V Latinské Americe vzrostla závislost na alkoholu, ale i na koke. Závislost domorodců Latinské Ameriky na koku bylo i tématem diskuzí v šestnáctém století. Vznikly i návrhy, aby se pěstování koky zakázalo, avšak tento návrh neuspěl. Užívání koky bylo před příchodem Evropanů dovoleno pouze vysoce postavené vládnoucí třídě. Po příchodu Evropanů ji mohli užívat všichni lidé bez výjimky. Rostlina koka měla náboženský význam. Užívali ji i pracovníci v dolech, jelikož působila jako stimulant.¹⁹⁹

3.1.2 Severní Amerika

V Severní Americe se Evropané, žijící v počátcích industriální modernity, kulturně střetli s domorodými obyvateli, kteří žili v loveckých a lovecko-sběračských společenstvích. Toto setkání způsobilo silnější kulturní šok než v Latinské Americe.

¹⁹⁵ Tamtéž., s. 121

¹⁹⁶ Tamtéž., s. 141

¹⁹⁷ Tamtéž., s. 120

¹⁹⁸ Tamtéž., s. 205

¹⁹⁹ Tamtéž., s. 146

V Severní i v Latinské Americe se Evropané, ale i církve, snažili o vykořenění náboženství domorodých obyvatel. V Severní Americe evropské kroky vedly k cílené destrukci specifické fauny a flory. Tuto faunu a floru indiáni využívali ke konzumaci či k jiným účelům, například k náboženským. Toto jednání způsobilo nejspíše nejničivější snížení počtu bizonů²⁰⁰, které dosáhlo nejkritičtějšího bodu na konci devatenáctého století. Předpokládaný původní počet bizonů se odhaduje na šedesát milionů. V roce 1895 je tento počet na méně než tisíc bizonů. Toto zasahování do stravy a do náboženství původních obyvatel mělo za následek jejich podvýživu a markantní zásah do kulturního a sociálního zázemí obyvatel.²⁰¹

V osmnáctém století byly války v Severní Americe intenzivnější. Populace „neindiánů“ se zvětšovala a Američané chtěli získat právo na vlastnictví území Severní Ameriky. Tyto boje se odehrávaly nejvíce na východu a na jihu Severní Ameriky. Domorodé ženy chtěly předejít tomu, aby se jim do takového prostředí narodily děti, proto si často vyvolávaly umělé potraty.²⁰² Původní obyvatelé konzumovali nevhodnou stravu. U těhotných žen to ovlivnilo vývoj plodu a poté snížení přirozené sekrece mléka, které bylo pod životním minimem. Z tohoto důvodu se počty obyvatel dále snižovaly.²⁰³ Jeden z největších faktorů této destrukce indiánského způsobu života bylo nucené stěhování na jiná území. Jejich životy byly úzce spjaty s prostředím, ve kterém žili.²⁰⁴

3.2 Otroctví a povinné práce

Tato podkapitola nabízí odlišné přístupy Evropanů k otroctví a k povinným pracím vůči původním obyvatelům. Již Kryštof Kolumbus ve svých spisech píše, že by domorodé obyvatele zotročil.²⁰⁵ Španělé si zajetí otroků obhajovali „spravedlivými“ válkami. Britové přistupovali k zotročování pragmaticky a obhajovali si ho užitečností a soukromým vlastnictvím.²⁰⁶ Rozdíl v přístupech Severní a Latinské Ameriky spočívá v tom, že Španělé vyvíjeli snahy o začlenění domorodců do jejich společnosti, avšak britské a francouzské kolonie tyto snahy neměly. Tyto kolonie vytlačovaly původní obyvatele z území, na kterém byly dané kolonie.²⁰⁷

²⁰⁰ Bizoni představovali pro indiány potravu, ale i využití pro oblečení, obydlí, příkrývky, obuv, přibory, hudební nástroje či šperky. THORNTON, Russell. *American Indian Holocaust and Survival: A population history since 1492*. University of Oklahoma Press, 1987., s. 123

²⁰¹ Tamtéž., s. 51-53

²⁰² Tamtéž., s. 85

²⁰³ Tamtéž., s. 124

²⁰⁴ SMITH, David Michael. *Counting the Dead: Estimating the Loss of Life in the Indigenous Holocaust, 1492-Present*. Southeastern Oklahoma State University, 2018., s. 5

²⁰⁵ Tamtéž., s. 43

²⁰⁶ KŘÍŽOVÁ, Markéta. *Otroctví v Novém světě od 15. do 19. století*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013., s. 110

²⁰⁷ Tamtéž., s. 41

3.2.1 Severní Amerika

Na území Spojených států v první polovině sedmnáctého století běžně docházelo k zotročování indiánů i k jejich únosům. Původní obyvatelé ale byli hůře využitelní pro nucené práce, proto kolonizátoři více vyhledávali černochoy.²⁰⁸ Zákon v sedmnáctém století, z roku 1678, v kolonii Maryland nedovoloval registrovat narození, svatby a úmrtí původních obyvatel. Tento zákon se také týkal černochů a mulatů.²⁰⁹ Zákoník z Jižní Karolíny v roce 1740 stanovoval otroctví. Vyjadřoval úplné otroctví černochů, původních obyvatel, mulatů i mesticů. Do naprostého otroctví nespadaly určité skupiny původních obyvatel, které s vládou navázaly vlivné vazby, například tzv. Pět civilizovaných kmenů.²¹⁰ Georgie, která vznikla ve třicátých letech osmnáctého století, byla jediná americká kolonie, která odmítala otroctví. Avšak po zhruba deseti letech taktéž přijímala otroky na svá území.²¹¹

Britské a francouzské kolonie zotročovaly lidi z důvodu nedostatku pracovní síly. Z velké většiny původní obyvatelé nezotročovali. Zotročování černochů bylo snadnější, jelikož byli odtrženi od svého prostředí. Méně u nich hrozila otázka vzpoury. Byli méně náchylní na nemoci a také cena černochoy byla celkem nízká. Bylo velmi obtížné dostat indiány, nejvíce lovce-sběrače, k tvrdé práci na plantážích. Francouzi i Britové si uvědomovali riziko zotročení původních obyvatel. Domorodci by poté mohli odmítnout spolupracovat a také by mohli ohrozit stabilitu a bezpečnost kolonií.²¹²

3.2.2 Latinská Amerika

Na území Latinské Ameriky byli původní obyvatelé zotročováni jak Portugalci, na území současné Brazílie, tak Španěly. Od roku 1550 bylo otroctví v oblastech, které spravovali Španělé, legislativně zakázáno.²¹³

Nucené práce, například na plantážích či v dolech, a zotročení původních obyvatel bylo úzce spojené se šířením křesťanství. Tyto formy představovaly mechanismy evropského podmaňování. Šíření křesťanství v Latinské Americe bylo náročné, bylo zde málo misionářů a také se projevila jazyková bariéra. Stávalo se, že misionáři uvrhli domorodce do vězení, ve kterém strávili měsíce

²⁰⁸ SELTENREICH, Radim. *Neblahá instituce otroctví – k 150. výročí zrušení otroctví ve Spojených státech amerických*. Právněhistorické studie [online]. 2016, (46) [cit. 2024-03-24]., s. 61

²⁰⁹ Tamtéž., s. 64

²¹⁰ Tamtéž., s. 68

²¹¹ KRÍŽOVÁ, Markéta. *Otroctví v Novém světě od 15. do 19. století*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013., s. 115

²¹² Tamtéž., s. 41-43

²¹³ Tamtéž., s. 41

i roky svého života z důvodu nařčení z čarodějnictví. Tato vězení měla podobu nucených prací. Přijetí křesťanství u domorodců bylo vynucené, taktéž i křest, modlitby či účast na mších.²¹⁴

Zavedení naturálních poplatků, jako například v údolí Huaura v Peru, znamenalo pro domorodce každodenní práci, včetně neděl a svátků.²¹⁵ Indiáni pracovali na poli encomendera i curaca, avšak museli pracovat i na svých polích, aby mohli zaplatit naturální poplatky. Jakmile splnili pracovní povinnost mita, museli jít opět, pod výhrůžkou udeření bičem, plnit další povinnost mita. Pokusy o útěk²¹⁶ byly nemilosrdně trestány. Jednalo se o nucené práce. Indiáni jednali pod nátlakem a strachem.²¹⁷ Mezi lety 1549 až 1570 byly oficiálně vydány první daňové zákony. Tyto zákony obsahovaly mnoho poplatků, například poplatky za kukuřici, pšenici, brambory, koku aj. Domorodci se usilovně snažili zaplatit tyto poplatky, které byly součástí vykořisťování indiánů. Častokrát se oficiální příkazy porušovaly a je mnoho důkazů²¹⁸ nelegálních činů a násilí. Tyto činy se u encomenderos málokdy řešily.²¹⁹

Španělé disponovali veškerou politickou mocí. Místní náčelníci pouze vybírali tribut.²²⁰ Kuraka byl pověřený indiánský náčelník s pravomocemi pouze vůči svěřeným indiánům, od nichž vybíral daně atd., avšak byl podřízený španělské koloniální správě. Povinností encomendera²²¹ bylo zajišťovat evangelizaci přiděleným domorodcům.²²² Panovník Filip II. vydal dekret, který měl chránit domorodce před nucenými pracemi. Poté, co tyto dekrety vydal opakovaně, bylo zřejmé, že se toto nařízení nedodrží.²²³

Na jižním území v Chuciu v Peru byli Aymaři nuceni k práci v dolech v Potosí v dnešní Bolívii. Za jejich práci neměli nárok na osobní získání peněz. V oblasti Jauja na území v Peru měli domorodci kvůli splacení holdu povinnost pracovat v rtuťových dolech v Huancavelica. Dále v severní oblasti Cuenca, na území dnešního Ekvádoru, byli indiáni využíváni ke službám

²¹⁴ WACHTEL, Nathan. *The vision of the vanquished: the Spanish conquest of Peru through Indian eyes, 1530-70*. The Harvester Press Limited, 1977., s. 151

²¹⁵ Tamtéž., s. 112

²¹⁶ Například Juan Tanta byl za pokus o útěk potrestán tak, že ho vyvedli s provazem na krku a poté byl před ostatními lidmi zbičován. Tamtéž., s. 115

²¹⁷ Tamtéž.

²¹⁸ Například muž Sebastián Núñez de Prado devět let požadoval 300 košů koky za rok, avšak legální počet byl v této době pouze 80 košů koky. Tamtéž., s. 118

²¹⁹ Tamtéž., s. 117-118

²²⁰ Tamtéž., s. 122

²²¹ Úloha encomenderů byla svěřeným indiánům vštípit evropské hodnoty a ochraňovat je a jejich majetek, za to si od nich vyžadovali vybírání daně či vykonávání práce. Repartimientos je podobný termín, např. v kolonii Nového Španělska byl vnímán synonymně, jedná se o možnost rozdělení indiánských pozemků, zboží, obydlí, daně a také i samotných indiánů ke krátkodobým pracím. KUNC, Jiří a Ivo BARTEČEK. *Dobytí a osvobození Latinské Ameriky*. 2. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2019., s. 39

²²² WACHTEL, Nathan. *The vision of the vanquished: the Spanish conquest of Peru through Indian eyes, 1530-70*. The Harvester Press Limited, 1977., s. 124-125

²²³ Tamtéž., s. 146

pro Španěly. Jednalo se o přepravní služby, práci v domácnosti, na farmě nebo také práci ve zlatých dolech v Zamoře.²²⁴

V dnešním Mexiku se do stříbrných dolů posílali zajatí Chichimecas, kteří vyvíjeli značný odpor. Španělé posílali zajaté domorodce na jih a poté s nimi obchodovali. Existovala stříbrná hranice, což bylo loviště otroků, které spadalo pod celé území Mexika. Nespokojené kmeny se připojovaly k válce domorodců proti Španělům. Vojáci, kteří měli za úkol uklidňovat stav území, dále „lovili“ otroky a tím jen konflikty protahovaly. Indiáni se vůči vojákům bránili. Jezdili na koni, měli luk a šíp a odmítali být ve španělském zajetí. Tento chichimécký odpor byl Španěly zlomen.²²⁵

Již v šestnáctém století bylo území Chile Španěly kolonizováno. Chtěli zde získat drahé kovy. Španělé považovali zajaté domorodce za otroky. Byli donuceni k pracím na farmách nebo k těžbě zlata. Domorodci v Chile byli přemístěni na území Peru. V Chile bylo v roce 1608 zlegalizováno otroctví, jakožto forma trestu za dlouhodobý odpor Araukánů²²⁶. Španělé provozovali s původními obyvateli pravidelný obchod či výměnu otroků mužů i žen. Toto otroctví bylo důvodem, proč dále pokračovalo válčení mezi indiány a Španěly.²²⁷

Zmíněné nucené práce probíhaly na velkostatech a v dolech v Huancavelica v oblasti Peru a v Potosí na území Bolívie. Tuto formu otroctví si Španělé legitimizovali starou indiánskou institucí mita, avšak postrádala původní účel. V sedmnáctém století byly stále nucené práce v Potosí. Až v osmnáctém století projevovali domorodci v Latinské Americe nejvíce odpor.²²⁸ Indiánská vzpoura byla často úspěšná, avšak zmínění Chichimeces v oblasti Mexika se museli podrobit.²²⁹

3.3 Odsuny, odebírání půdy a rezervace

Mnoho původních obyvatel Severní a Jižní Ameriky bylo nejméně jednou od příchodu Evropanů do Nového světa přinuceno k přesunu do jiné oblasti.²³⁰ Museli odejít ze svého domova, což bylo pro domorodce velmi náročné. Jejich tradice jsou silně spojeny s konkrétním územím, na kterém žijí.

²²⁴ WACHTEL, Nathan. *The vision of the vanquished: the Spanish conquest of Peru through Indian eyes, 1530-70*. The Harvester Press Limited, 1977., s. 121

²²⁵ Tamtéž., s. 190

²²⁶ V anglickém jazyce „Mapuche“, také i jako Mapučové

²²⁷ Tamtéž., s. 193-194

²²⁸ Tamtéž., s. 204

²²⁹ Tamtéž., s. 196

²³⁰ SMITH, David Michael. *Counting the Dead: Estimating the Loss of Life in the Indigenous Holocaust, 1492-Present*. Southeastern Oklahoma State University, 2018., s. 5

3.3.1 Severní Amerika

V Severní Americe docházelo k nuceným odsunům původních obyvatel a následně k jejich věznění v rezervacích. V období první poloviny devatenáctého století bylo přes sto tisíc indiánů přemístěno na západ od řeky Mississippi.²³¹ Okupování indiánské půdy bylo evropskými politiky vysvětleno jako vyvíjení snahy o zlepšení životů „divokých“ domorodců a snahy o jejich vzdělání. Pravda byla taková, že jejich záměrem byla legitimní moc nad domorodci a také i legální odebrání indiánského majetku.²³² Do dnešní doby nemají původní obyvatelé Severní Ameriky nárok na státní odškodnění za odebrání půdy a přírodních zdrojů.²³³

Odsuny a zavedení rezervací se započaly v sedmnáctém století. V osmnáctém století pokračovaly a v devatenáctém století probíhaly v ohromných rozměrech.²³⁴ Američtí indiáni byli v sedmnáctém a v osmnáctém století masivně vystěhováni do rezervací. Koloniální vláda v sedmnáctém století více uzurpovala původní obyvatele, kteří obývali území na východě Severní Ameriky, a odsunovala je směrem na západ.²³⁵ Vláda pro křesťanské domorodce založila tzv. „modlíci města“, která se nacházela v Nové Anglii. Výrazné přemístění podstupovali indiáni z jihovýchodu, Huroni, kmeny na severozápadě, kmen Navajo na jihozápadě či kmeny v Kalifornii a mnoho dalších.²³⁶ V roce 1830 byl vydán zákon O odsunu indiánů²³⁷, který zcela legálně umožnil odsun domorodých obyvatel ve Spojených státech na jiná území. Americký prezident Andrew Jackson využil tohoto zákona k nucenému přesunu původních obyvatel z jihu do oblasti na západ od Mississippi. Následkem těchto nucených odsunů byly značné ztráty původních obyvatel.²³⁸

Ve třicátých letech devatenáctého století proběhlo násilné přemístění²³⁹ Čerokiů²⁴⁰ z jihovýchodu na západ. Ještě před tímto odsunem se tomuto kmenu postupně odebíralo území a také se zde objevilo zlato. Tento objev zlata byl příčinou nájezdů lidí z Georgie, kteří se k indiánům chovali velmi krutě²⁴¹. V říjnu v roce 1838 se Čerokiové vzdali a opustili své území. Přemístilo

²³¹ THORNTON, Russell. *American Indian Holocaust and Survival: A population history since 1492*. University of Oklahoma Press, 1987., s. 50

²³² CHURCHILL, Ward. *Kill the Indian, save the man: The genocidal impact of American Indian residential schools*. San Francisco: City Lights Books, 2004., s. xiv

²³³ Tamtéž., s. xxx

²³⁴ THORNTON, Russell. *American Indian Holocaust and Survival: A population history since 1492*. University of Oklahoma Press, 1987., s. 114

²³⁵ Tamtéž., s. 89

²³⁶ Tamtéž., s. 50

²³⁷ V anglickém jazyce „Indian Removal Act“

²³⁸ Tamtéž., s. 114

²³⁹ Čerokiové nazvali tuto cestu „Stezka slz“, v anglickém jazyce „Trail of tears“, v čerokézštině „Nunna daul Tsunyi“. Tamtéž.

²⁴⁰ V anglickém jazyce „Cherokee“

²⁴¹ Tito lidé zabíjeli domorodcům dobytek i koně, vloupali se do domů a útočili na ně. Stát Georgia v roce 1828 anektoval čerokijské území, následně se zákony domorodců staly neplatné, zakázalo se legální svědectví a také podávání žalob Čerokiů proti bělochům. Domorodci zažili roky utlačování, byli svědky

se přibližně třináct tisíc lidí. Na této cestě zemřelo více než 1600 osob a další ještě zemřeli krátce po příchodu na nová území. Z důvodu odsunů odhadem zemřelo více než čtyři tisíce Čerokiů, avšak jiné odhady uvádí i dvojnásobný počet. I přes značné ztráty je tento kmen původních obyvatel v současnosti nejpočetnější skupinou indiánů ve Spojených státech.²⁴²

V polovině devatenáctého století probíhaly snahy o vystěhování kalifornských indiánů do federálních rezervací v Oklahomě, kde poté pobývaly tisíce domorodců. Během této deportace a ihned po příchodu zemřelo v roce 1832 přes čtyři tisíce Čoktavů²⁴³. Dále v roce 1836 zemřelo na cestě do rezervace okolo sedmi set Kríků²⁴⁴ a minimálně 3500 jich zemřelo během prvního roku v Oklahomě. Na této „stezce smrti“ pravděpodobně zemřelo osm tisíc Čerokiů.²⁴⁵ Po těchto odsunech se na počátku dvacátého století nacházelo nejvíce původních obyvatel na území Spojených států v Oklahomě. Zde se v roce 1907 vytvořil stát Oklahoma. Území východního Kansasu bylo vyhrazeno pro indiány. Na toto území přišlo mnoho kmenů ze severozápadu. Území ve středních a západních Spojených státech byla původně vyhrazena pro domorodé obyvatele, avšak zbyly pouze malé části původních indiánských území.²⁴⁶ Kalifornští indiáni se v daných rezervacích potýkali s podvýživou. Domorodci zde umírali hlady a jejich situace je nutila krást. V rezervaci Tule River trpěly hladem dvě třetiny indiánů.²⁴⁷ Státní politika Spojených států je viníkem decimace téměř všech kalifornských indiánů. Tito obyvatelé zažívali v letech 1846 až 1873 různé podoby krutého násilí, například únosy, popravy či záměrné plenění vesnic. V této době počty kalifornských indiánů klesly o minimálně osmdesát procent, z přibližně sto padesáti tisíc na zhruba třicet tisíc osob.²⁴⁸

Rezervace měly sloužit jako chráněná území, ve kterých si domorodci mohli pomalu zvyknout na evropskou kulturu. První rezervace byly oficiálně zakládány v roce 1786. V současnosti v rezervacích v USA mají domorodci možnost se vzdělávat ve svém mateřském jazyce a taktéž je zde povoleno vykonávání šamanismu. Všeobecně je v těchto rezervacích vysoká míra nezaměstnanosti.²⁴⁹

drancování, rabování, pálení domů, ale i systémového okrádání indiánských hrobů. THORNTON, Russell. *American Indian Holocaust and Survival: A population history since 1492*. University of Oklahoma Press, 1987., s. 115-116

²⁴² Tamtéž., s. 114-118

²⁴³ V anglickém jazyce „Choctawan“

²⁴⁴ V anglickém jazyce „Creeks“

²⁴⁵ MADLEY, Benjamin. *An American Genocide: The United States and the California Indian Catastrophe, 1846-1873*. London: Yale University Press, 2016., s. 257

²⁴⁶ THORNTON, Russell. *American Indian Holocaust and Survival: A population history since 1492*. University of Oklahoma Press, 1987., s. 51

²⁴⁷ MADLEY, Benjamin. *An American Genocide: The United States and the California Indian Catastrophe, 1846-1873*. London: Yale University Press, 2016., s. 258

²⁴⁸ Tamtéž., s. 346

²⁴⁹ KLAUSOVÁ, Lucie. Indiáni – cizinci ve vlastní zemi. *Diplomatická akademie*, s. r. o. [online]. 2023 [cit. 2024-03-13].

3.3.2 Latinská Amerika

Nucené odsuny původních obyvatel probíhaly taktéž i v Latinské Americe. Příkladem jsou indiáni Jakiové²⁵⁰, kteří obývali severozápadní Mexiko a začátkem dvacátého století byli kvůli tamější vládě donuceni k přemístění do Arizony v USA. Thornton to označuje za genocidu mexické vlády.²⁵¹ Tyto odsuny probíhaly již od příchodu Evropanů do Latinské Ameriky. Španělští conquistadoři vzali domorodcům půdu, vodu a celkově základní výrobní prostředky. Po španělských anexích úrodných území byli indiáni nuceni k přesunu na jiná území.²⁵² Názorným příkladem je Peru v šestnáctém století, ve kterém si conquistadoři přivlastnili incká území.²⁵³

Území domorodců se postupně zmenšovalo. Kvůli povinnosti mita neměli čas na obdělávání polí, proto přicházeli o svoji úrodu. Pozbývali půdu, čas, ale i vodu kvůli vysušené půdě. Encomendero nedovolil domorodcům zavlažovat jejich půdu. Byli nuceni tajně v noci využívat kanály, což vedlo ke spánkové deprivaci. V Peru měli domorodci na jeden rok nejspíše jen deset klasů kukuřice. Byli nuceni si ji kupovat, avšak kvůli nedostatku financí se jim množily dluhy.²⁵⁴ V letech 1570 až 1580 přišlo od peruánského místokrále Francisca de Toledo nařízení, které vedlo k velkým přesunům původních obyvatel.²⁵⁵ Původní obyvatelé byli násilně donuceni se přemístit do nových vesnic. Vlivem španělských redukcí, které přemístily domorodce z jejich území, byly opuštěné pozemky prodány Španělům.²⁵⁶

3.4 Války a genocidy

Následující podkapitola se věnuje tématu násilí na původních obyvatelích Severní a Jižní Ameriky. Russell Thornton zpochybňuje evropskou interpretaci událostí. Příkladem je událost, která se stala v Jižní Dakotě ve Wounded Knee. Evropané ji označují za válku, avšak autor ji označuje za genocidu.²⁵⁷ Evropské praktiky zasáhly důležité indiánské hodnoty, a to tradice a nezávislost. Domorodí obyvatelé se snažili tyto hodnoty bránit. Jejich potlačováním docházelo k mnoha konfliktům mezi původními obyvateli a Evropany.²⁵⁸

²⁵⁰ V anglickém jazyce „Yaqui“

²⁵¹ THORNTON, Russell. *American Indian Holocaust and Survival: A population history since 1492*. University of Oklahoma Press, 1987., s. 174

²⁵² WACHTEL, Nathan. *The vision of the vanquished: the Spanish conquest of Peru through Indian eyes, 1530-70*. The Harvester Press Limited, 1977., s. 100

²⁵³ Tamtéž., s. 111

²⁵⁴ Tamtéž., s. 115-116

²⁵⁵ Tamtéž., s. 141

²⁵⁶ Tamtéž., s. 204

²⁵⁷ THORNTON, Russell. *American Indian Holocaust and Survival: A population history since 1492*. University of Oklahoma Press, 1987., s. 49

²⁵⁸ Tamtéž., s. 198

3.4.1 Severní Amerika

Na území Spojených států zemřely řádově statisíce domorodých obyvatel v důsledku oficiálních konfliktů s Evropany. Dalšími oběťmi jsou lidé, kteří zahynuli během očividné genocidy v Kalifornii, Texasu a jiných územích.²⁵⁹

V USA žilo v roce 1800 přibližně pět milionů „neindiánských“ obyvatel. Poté v roce 1890 jich žilo přibližně 63 milionů. Následně v roce 1900 se tato populace rozrostla na více než 75 milionů obyvatel. Zatímco v roce 1800 žilo na daném území 600 tisíc indiánů. Za sto let jich bylo pouze 250 tisíc osob, což byl nejnižší počet populace v historii. Od tohoto období se počet původních obyvatel postupně zvyšoval. Na rapidní pokles počtu původních obyvatel v devatenáctém století měl výrazný vliv objev zlata a stříbra na území Kalifornie. Vlivem migrace horníků, kteří hledali zlato či úrodné půdy, byly časté spory z důvodu ignorace indiánských hranic. Tyto spory se vystupňovaly až do podoby likvidace původních obyvatel.²⁶⁰ V roce 1849 přišlo do Kalifornie přibližně 77 tisíc lidí. Tito lidé hledali zlato. Byli rozšířeni na severní a jižní stranu a dostali se do hor na severozápadní straně. Napadali indiánská území a vyhladili tamější obyvatelé, muže zabili a ženy si přivlastnili. Tato decimace původních obyvatel má mnoho zdokumentovaných případů genocidy.²⁶¹

V Severní Americe probíhaly tzv. indiánské války. David Stannard je označuje za eufemismy ke slovu masakry.²⁶² Valná většina těchto indiánských válek v devatenáctém století probíhala na západ od řeky Mississippi, jelikož na tomto území žila převážná část původních obyvatel.²⁶³ Ne vždy proti sobě stáli domorodí obyvatelé a Evropané. V roce 1836 indiáni z kmene Karankawa bojovali s Američany. Dále Čerokiové stáli na straně Spojených států v občanské válce, avšak část tohoto kmene bojovala i na druhé straně, což mělo za následek kruté plenění.²⁶⁴

V letech 1775 až 1890 se událo více než čtyřicet válek Evropanů s indiány. V těchto válkách padlo zhruba devatenáct tisíc Evropanů a okolo třiceti tisíc původních obyvatel. Thornton tvrdí, že počet mrtvých domorodců bude mnohem vyšší. Důvod je takový, že daný počet mrtvých odpovídá počtu bělochů, avšak domorodci tajně přemísťovali mrtvé indiány. Americké indiány nezabíjeli pouze Evropané, ale také i jiní indiáni. Útočili na sebe navzájem v kmenových válkách. Tyto konflikty pramenily ze zapojení Evropanů do kmenových vztahů. Odhaduje se, že v tomto

²⁵⁹ SMITH, David Michael. *Counting the Dead: Estimating the Loss of Life in the Indigenous Holocaust, 1492-Present*. Southeastern Oklahoma State University, 2018., s. 4

²⁶⁰ THORNTON, Russell. *American Indian Holocaust and Survival: A population history since 1492*. University of Oklahoma Press, 1987., s. 132-133

²⁶¹ Tamtéž., s. 201

²⁶² STANNARD, David. *American holocaust: Columbus and the conquest of the New World*. Oxford: Oxford University Press, 1992., s. 257

²⁶³ THORNTON, Russell. *American Indian Holocaust and Survival: A population history since 1492*. University of Oklahoma Press, 1987., s. 104

²⁶⁴ Tamtéž., s. 106-107

období mohlo být zabito v jednotlivých potyčkách asi 8500 amerických indiánů. V této době mohlo dojít k zabiti až 53500 původních obyvatel. Takové počty přiznává vláda Spojených států. Celkový počet zabitých indiánů, od příchodu Evropanů, je neznámý, avšak Thornton je přesvědčen, že se jedná o významné množství lidí.²⁶⁵

Na území dnešního Colorada v Sand Creeku probíhalo kruté zabíjení domorodců. V roce 1813 až 1814 zde proběhl během pár měsíců masakr více než 1600 domorodých obyvatel. V této oblasti bylo v jeden den cíleně zavražděno 150 jižních Šajenů²⁶⁶ a některých Arapahů z východního Colorada. Vraždili američtí vojáci, kteří poté mrtvé domorodce zohavili.²⁶⁷ Dalšími oběťmi byli Janové²⁶⁸, kteří se nacházeli v údolí řeky Sacramento. Tento malý kmen byl v polovině devatenáctého století zničen prakticky za noc. Na vyhlazení se podílely epidemie nemocí, nucený odsun a také genocida osadníků na severu střední Kalifornie.²⁶⁹

V devatenáctém století na území Texasu a Kalifornie, zejména v severní Kalifornii, zažívali tamější američtí indiáni genocidu. Jejím důsledkem bylo vyhlazení většiny texaských indiánů. Na tomto vyhlazení se podíleli Španělé, Mexičané, Texasané a Američané. Vyhlazování domorodců na území Kalifornie měli na svědomí horníci a první osadníci. Výsledkem těchto krutých a hromadných masakrů byl výrazný pokles původních obyvatel, z původních 250 tisíc lidí jich přežilo pouhých dvacet tisíc.²⁷⁰ V letech 1846 až 1873 se na území Kalifornie děly desítky „zvěrstev“ na sto místech. Jejich záměrem bylo pobití kalifornských indiánů. Tyto činy prováděli jednotlivci, skupiny lidí či dokonce vojáci americké armády. Zabíjeli indiány z důvodu ochrany „neindiánů“ a také i jako trest pro podezření ze spáchání trestného činu.²⁷¹ V dané době docházelo na území Kalifornie k přímým i nepřímým krutým jednáním vůči indiánům. Přímé činy měly podobu střelby, ubodání, oběšení, stětí či mučení. Docházelo i k hromadným úmrtím ve věznicích, zejména ve federálních indiánských rezervacích. Nepřímé příčiny poklesu obyvatel měly podobu nemoci či podvýživy.²⁷² V roce 1872 se Modokové měsíce bránili stovkám amerických vojáků, kalifornským dobrovolníkům a oregonským milicionářům. Modokové se před těmito útoky, ručními zbraněmi a dělostřelbou, schovávali v jeskyních.²⁷³

²⁶⁵ Tamtéž., s. 48-49

²⁶⁶ V anglickém jazyce „Cheyenne“

²⁶⁷ Tamtéž., s. 104-105

²⁶⁸ V anglickém jazyce „Yana“

²⁶⁹ Tamtéž., s. 109

²⁷⁰ Tamtéž., s. 49

²⁷¹ MADLEY, Benjamin. *An American Genocide: The United States and the California Indian Catastrophe, 1846-1873*. London: Yale University Press, 2016., s. xi

²⁷² Tamtéž., s. 11

²⁷³ Tamtéž., s. 340

V letech 1850 až 1860 probíhala jedna z nejorganizovanějších a nejintenzivnějších genocid v dějinách Spojených států, oběťmi byli indiáni Jukiové²⁷⁴ z údolí Round Valley. Rok 1856 představoval první rok těchto masakrů. V této době se na toto místo přistěhovali běloši a pobývali zde až do roku 1860. Tito lidé vycházeli dvakrát až třikrát týdně na „výlet“, což znamenalo, že v tento den bylo průměrně zabito padesát až šedesát indiánů. Tyto masakry trvaly po dobu pěti let a ročně zemřelo minimálně 5200 původních obyvatel. Tamější počty obyvatel se z mnohatisícové populace dramaticky snížily na několik stovek lidí. V roce 1975 počet této populace čítal sto lidí.²⁷⁵ Další masakry také zažili například i Tolovové²⁷⁶, kteří byli donuceni k odsunu. První odsun probíhal v letech 1852 až 1853 do koncentračního tábora v Klamathu v Kalifornii. Druhý odsun byl v roce 1860 do rezervace Siletz v západním Oregonu kvůli indiánským válkám v Rogue River.²⁷⁷

V roce 1862 proběhlo povstání kmene Siouxů, ve kterém bylo zavražděno mnoho indiánů, včetně náčelníka Little Crow. Po tomto povstání bylo následně 26. prosince 1862 veřejně oběšeno 38 Siouxů v oblasti Mankato v Minnesotě²⁷⁸. V jihozápadní oblasti bojovali v roce 1835 Apačové s Mexikem a také se Spojenými státy.²⁷⁹ V dubnu v roce 1875 na řece Sappa v severozápadním Kansasu byl americkými vojáky a lovci bizoních kůží zabit vůdce Little Bull a mnoho jeho stoupenců. Útok proběhl pod vedením poručíka Austina Henelyho. Různá svědectví tvrdí, že někteří domorodci byli po skončení útoků zaživa pohřbeni.²⁸⁰

Jedna z nejznámějších indiánských bitev je z oblasti Greasy Grass na řece Little Big Horn, která se udála patnáctého června roku 1879. Zde proti sobě stáli generál George Armstrong Custer s americkou kavalérií a indiánské kmeny Siouxů, severních Šajenů a jiné kmeny. V této bitvě indiáni zvítězili, avšak po pěti měsících vojáci zničili jejich vesnici v severní Cheyenne v Big Horn Mountains. Další spory mezi Siouxy a Američany pokračovaly až do roku 1890.²⁸¹

V oblasti Velkých Plání probíhaly souvisle války téměř padesát let. Až ke konci roku 1890 nastal vlivem masakru siouxských indiánů konec těchto válek.²⁸² Tento masakr se udál 29. prosince

²⁷⁴ V anglickém jazyce „Yuki“

²⁷⁵ Tamtéž., s. 203-204

²⁷⁶ V anglickém jazyce „Tolowa“

²⁷⁷ Tamtéž., s. 206

²⁷⁸ O tomto povstání a jeho průběhu píše Charles Eastman ve knize *Duše indiána*. Jedná se o největší popravu za dob americké vlády. Autor v knize popisuje průběh vyhladovění indiánů a také odvláčení a zajetí více než tisíce lidí do vojenských věznic a zadržovacích táborů, kde hladověli a umírali. EASTMAN, Charles Alexander. *Duše indiána: a další zápisky Ohiyesy (Charlese Alexandra Eastmana)*. Olomouc: Fontána, 2010.

²⁷⁹ THORNTON, Russell. *American Indian Holocaust and Survival: A population history since 1492*. University of Oklahoma Press, 1987., s. 105

²⁸⁰ Tamtéž., s. 104-105

²⁸¹ Tamtéž., s. 105-106

²⁸² Tamtéž., s. 105

v roce 1890 ve Wounded Knee Creek v Jižní Dakotě. Američtí vojáci zabili několik stovek domorodých mužů, žen a dětí.²⁸³ Po ukončení kruté občanské války ve Spojených státech došlo k přeměně názoru. Od snahy vyhladit původní obyvatel se přešlo ke snaze asimilovat zbylé domorodce.²⁸⁴ Tato asimilační politika byla zahájena v roce 1890, v doba, kdy byly ukončeny indiánské války.²⁸⁵ Mnoho Evropanů v devatenáctém století vnímalo původní obyvatel jako nositele kolektivní viny.²⁸⁶

3.4.2 Latinská Amerika

V Latinské Americe taktéž probíhaly boje. Hlavními konflikty byly Aruacká válka na území Chile, Guaranská válka v Brazílii, v Paraguayi a v Argentině. Dále povstání Tupaca Amarua v Peru, neméně důležité povstání Tupaka Katariho v dnešní Bolívii a boje na poušti v Argentině, kde padlo statisíce indiánů.²⁸⁷ Na území Latinské Ameriky byla od období conquisty znatelná španělská brutalita. Nathan Wachtel píše o vládním dokumentu z roku 1582, který byl poslán arcibiskupovi v Limě. Obsahem je královo znepokojení nad situací domorodých obyvatel. Indiáni ze zoufalství páchali sebevraždy. Někteří se zabili oběšením, jiní odmítali stravu, což vedlo až k jejich úmrtí, či pozřeli jedovaté byliny. Matky zabíjely své novorozence hned po porodu, jelikož se bály krutého španělského chování vůči nim.²⁸⁸

V letech 1532 až 1550 probíhaly v Latinské Americe války, avšak indiáni byli výrazně oslabeni nemocemi. V letech 1550 až 1570 se pokles obyvatelstva zpomaloval.²⁸⁹ V šestnáctém století probíhala indiánská povstání proti španělské nadvládě, vnikala náboženská hnutí a války, avšak neúspěšně. Během pár měsíců Španělé dobyli oblast Peru a Mexika a poté se jejich vláda rychle rozrostla do větších území. V letech 1541 až 1542 probíhala v Mixtonu²⁹⁰ válka. Původní obyvatelé zde projeví svůj odpor vůči španělské nadvládě, vůdcem toho povstání byl Manco Inca.²⁹¹ Následná porážka indiánů byla zapříčiněna i částečně kvůli zběhnutí jiných

²⁸³ Tamtéž., s. 107

²⁸⁴ CHURCHILL, Ward. *Kill the Indian, save the man: the genocidal impact of American Indian residential schools*. San Francisco: City Lights Books, 2004., s. xvi

²⁸⁵ Tamtéž., s. 12

²⁸⁶ MADLEY, Benjamin. *An American Genocide: The United States and the California Indian Catastrophe, 1846-1873*. London: Yale University Press, 2016., s. 119

²⁸⁷ SMITH, David Michael. *Counting the Dead: Estimating the Loss of Life in the Indigenous Holocaust, 1492-Present*. Southeastern Oklahoma State University, 2018., s. 10-11

²⁸⁸ WACHTEL, Nathan. *The vision of the vanquished: the Spanish conquest of Peru through Indian eyes, 1530-70*. The Harvester Press Limited, 1977., s. 93-94

²⁸⁹ Tamtéž., s. 138

²⁹⁰ V této válce o Mixton místokrál Mendoza potlačil vzpouru, která vznikla jednáním Nuna Guzmána k domorodcům. Guzmán vypaloval vesnice a zabíjel indiány. OPATRŇÝ, Josef. *Mexiko. 2*. Praha: Libri, 2016. *Stručná historie států.*, s. 40

²⁹¹ WACHTEL, Nathan. *The vision of the vanquished: the Spanish conquest of Peru through Indian eyes, 1530-70*. The Harvester Press Limited, 1977., s. 168-169

indiánů, kteří z toho benefitovali u Španělů. Některé domorodé kmeny se spojily se Španěly, například kmen Kaňariové²⁹² či pobřežní Močikové²⁹³ aj.²⁹⁴

Toto Mancovo povstání bylo prvním pokusem o organizovaný odpor proti Španělům. Španěly dosazený Manko Inka se chtěl pomstít za příkoří, jaká Španělé na původních obyvatelích vykonávali. V tomto odporu v roce 1536 na území Cuzca bojovalo sto tisíc domorodých válečníků, avšak Manco Inca nebyl úspěšný. Uchýlil se do údolí Vilcabamby v Peru a vybudoval zde disidentský stát, ve kterém postupně vládli čtyři Inkové. Tento stát existoval do roku 1572, tj. pouze čtyřicet let. Od roku 1537 probíhala na území Peru občanská válka mezi příznivci Francisca Pizarra a Diega de Almagra. Manco Inca s podporou místních náčelníků znovu zaútočil na Španěly. Část jich byla zabita, avšak po následujících španělských válečných výpravách domorodci nevyhráli. Podle nařízení Francisca Pizarra byly Mancovy manželky popraveny a Manco se stále skrýval v údolí Vilcabamba, kde ho v roce 1544 zákeřným způsobem zabilo několik Španělů. Manco pro domorodce představoval naději na získání Incké říše. Po jeho smrti se tyto naděje rozplynuly.²⁹⁵

Předposlední incký vládce Titu Cusi se snažil vyjednat příměří se španělským Peru a zajistit nezávislost Vilcabamby. Jeho snahy vedly k nadějnému příměří, avšak v roce 1571 byl zavražděn. Na jeho místo nastoupil jeho bratr Tupak Amaru I., který byl zajat a v roce 1572 popraven. Další generace domorodců bojovala za nezávislost a sociální spravedlnost ve jménu Tupaca Amarua.²⁹⁶

Již zmíněné povstání araukanských indiánů, tj. Mapučů, v Chile proběhlo v roce 1598. Na tomto území zažili Evropané první porážku. Španělé zde byli donuceni se evakuovat.²⁹⁷ Toto vítězství indiánů se přičítá k adaptaci evropských strategií²⁹⁸, jako je například jízda na koni.²⁹⁹ Indiáni projevovali odpor vůči Španělům různými způsoby, avšak kromě zmíněné Araukanské války všechny pokusy o odpor byly potlačeny.³⁰⁰ Mapučové v Chile vzdorovali až do konce devatenáctého století. Bojovaly zde i kočovné národy.³⁰¹ V těchto výpravách Španělé často ničili

²⁹² V anglickém jazyce „Canari“

²⁹³ V anglickém jazyce „Yunga“

²⁹⁴ Tamtéž., s. 171-172

²⁹⁵ MINSTER, Christopher. Manco Inca's Rebellion (1535-1544). *ThoughtCo*. [online]. 2017 [cit. 2024-04-09].

²⁹⁶ ROEDL, Bohumír. *Peru*. Praha: Libri, 2003., s. 23

²⁹⁷ WACHTEL, Nathan. *The vision of the vanquished: the Spanish conquest of Peru through Indian eyes, 1530-70*. The Harvester Press Limited, 1977., s. 192

²⁹⁸ Araukové vedli nečekané útoky a také vysílali zvědy, kteří předstírali, že neumí mluvit španělsky.

OPATRŇÝ, Josef. *Mexiko. 2*. Praha: Libri, 2016., s. 23

²⁹⁹ WACHTEL, Nathan. *The vision of the vanquished: the Spanish conquest of Peru through Indian eyes, 1530-70*. The Harvester Press Limited, 1977., s. 213

³⁰⁰ Tamtéž., s. 198

³⁰¹ Tamtéž., s. 188

chrámy, paláce i hroby.³⁰² V období sedmdesátých let šestnáctého století se v důsledku válek a epidemií počet domorodých obyvatel snížil o více než polovinu, některé odhady uvádí pokles až o dvě třetiny.³⁰³

V Latinské Americe v šedesátých letech šestnáctého století se mesianistické hnutí Taqui onqui snažilo o revitalizaci původních náboženských představ, také i o obnovení tradiční kultury původních obyvatel. Záměrem této obnovy byla snaha se osvobodit a projevit vzpouru. Hnutí se nejvíce rozšířilo do středního Peru, hlavně do oblasti Huamanga, také se šířilo na severozápad do Limy, na východ do Cuzca a na jih do La Paz. Domorodci vnímali křesťanství jako důvod, proč indiáni umírali na nemoci. Považovali je jako trest za přijetí křesťanství. Z toho důvodu ničili symboly křesťanství a Španělů. Odmítali vkročit do kostelů, nést křesťanské jméno či konzumovat stejnou potravu jako jejich nepřátelé. Na počátku sedmnáctého století takto ničili křesťanské symboly s přesvědčením, že tím zabrání šíření epidemií.³⁰⁴ Po těchto činech nastaly španělské kruté tresty. Dané hnutí Taqui Ongo bylo církví označeno za sektu heretiků. V sedmdesátých letech šestnáctého století se toto hnutí již nevyskytuje.³⁰⁵

V Latinské Americe se vzpoury domorodců nejvíce objevují až ve druhé polovině osmnáctého století. Tyto vzpoury byly nejintenzivnější v Quitu v roce 1765, v Nueva Granadě v roce 1781 a v jižních Andách v letech 1780 až 1783.³⁰⁶ Nejvíce známým povstáním domorodců v Andách je povstání Tupaca Amaru II. Ten v roce 1780 zajal Antonia de Arriaga, což byl španělský corregidor v provincii Tinta, a následně vyvolal povstání domorodců.³⁰⁷

Peruánský revolucionář José Gabriel Condorcanqui převzal jméno Tupak Amaru II., jelikož se hlásil k rodové linii Tupaca Amara. Pod jeho vedením probíhala v letech 1780 až 1782 povstání proti Španělům, jelikož chtěl získat nezávislost Peru. Tato povstání výrazně ovlivnila konec koloniálního období v Jižní Americe. Povstání se započala v Cuzcu a směřovala až do severozápadní Argentiny. Tupak Amaru usiloval o sociální reformu či o získání svobody pro černochy. Jeho cílem bylo porazit Španěly a zavést monarchii s inckým panovníkem.³⁰⁸ V těchto povstáních proti sobě stáli tisíce vojáků. Například proběhl boj, ve kterém Španěly uzavřeli v kostele. Po tomto boji se našlo 395 mrtvých milicionářů a 15 mrtvých povstalců.³⁰⁹ Přibližně patnáct tisíc mužů se vydalo do peruánské Tinty ke stanům povstalců, aby zajali

³⁰² Tamtéž., s. 204

³⁰³ Tamtéž., s. 201

³⁰⁴ WACHTEL, Nathan. *The vision of the vanquished: the Spanish conquest of Peru through Indian eyes, 1530-70*. The Harvester Press Limited, 1977., s. 179-180

³⁰⁵ Tamtéž., s. 182

³⁰⁶ JALIL PAIER, Hanni. *Of Structures, Culture and Other Demons: A Review of Late Eighteenth-Century Andean Insurrections*. Santa Barbara: Universidad de California, 2011., s. 283-284

³⁰⁷ Tamtéž., s. 285

³⁰⁸ ROEDL, Bohumír. *Ve jménu inky Túpaka Amaru*. Praha: Scriptorium, 1998., s. 11-12

³⁰⁹ Tamtéž., s. 108-109

Tupaka Amaru.³¹⁰ Následně byl předveden před soud.³¹¹ Uřízli mu jazyk a poté ho čtyři koně roztrhali, jeho rodinu také zabili. Španělé vzali Tupakavu hlavu a pověsili ji v Tintě před zraky okolních lidí.³¹² Následně vlivem kečujských lídrů Tomase Katariho, Nicoláse a Dámasa Katarů proběhlo povstání v provincii Macha. Důvodem vzpoury byla velká míra zdanění a cel na příkaz španělské koloniální správy.³¹³

Na území v centrálním Altiplanu v Andách Julian Apaza, který se pojmenoval Tupak Katari, spolu se svojí manželkou Bartolini Sisou vedli povstání domorodců proti elitě bělochů. V letech 1779 až 1781 stál v čele povstání, která projevovala odpor vůči Španělům. Domorodci obléhali několik měsíců území La Pazu, avšak jejich povstání nebylo úspěšné. Apaza byl Španěly zajat a popraven. Tupak Katari pocházel oproti aristokratickému Tupaku Amaru z chudé rodiny. Jeho cílem nebylo národně osvobodit území původních obyvatel, avšak jeho povstání spíše mířila proti vládnoucí elitě, která domorodce omezovala na svobodě a vykořisťovala. Tupak Katari je v dnešní době považovaný za bolivijský a aymarský národní symbol. Věta, kterou pronesl těsně před svou smrtí, zní: „*Dnes zabijete mne jediného, ale zítra se vrátím v podobě milionů.*” Tato věta symbolizuje koloniální utlačování a také se stala heslem současného aymarského nacionalismu.³¹⁴

³¹⁰ Tamtéž., s. 208

³¹¹ Tamtéž., s. 227

³¹² Tamtéž., s. 234

³¹³ ŠAVELKOVÁ, Lívía, Jana JETMAROVÁ, Tomáš BOUKAL a kol. *Původní obyvatelé a globalizace*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2021., s. 403

³¹⁴ Tamtéž., s. 403-404

4. Způsoby asimilace a její dopady

Tato poslední kapitola se zaměřuje na podoby asimilace, které byly vůči původním obyvatelům uplatňovány. Kapitola zahrnuje hlavní témata z dvacátého a jednadvacátého století, jako jsou rezidenční školy, politická hnutí či současná socioekonomická situace domorodců, ale i mestizaci ze šestnáctého století. Mnozí se mohou domnívat, že nevhodné jednání vůči indiánům je dávnou záležitostí. Následující podkapitoly vyzdvihnou to, že tomu tak není a že problémy původního obyvatelstva a následky evropských praktik stále existují.

Ward Churchill se zmiňuje o federálním programu Spojených států ze začátku sedmdesátých let dvacátého století. Tento program záměrně a nuceně sterilizoval přibližně čtyřicet procent domorodých žen v plodném věku. V padesátých až šedesátých letech bylo přes sto původních obyvatel prohlášeno za mrtvé. Ve Spojených státech se oficiálně prováděly lékařské experimenty, ve kterých byly využity indiánské děti.³¹⁵ Také v USA byly odebírány indiánské děti, které se poté umístily do pěstounské péče nebo do jiných zařízení. Toto odloučení od rodiny způsobilo pocit vykořenění.³¹⁶

4.1 Rezidenční školy v USA a v Kanadě a jejich následky

Americká a kanadská asimilační politika v letech 1880 až 1980 využívala rezidenčních škol. Cílem tohoto vládního postupu bylo „Zabít indiána, zachránit člověka“, v originálním znění „Kill the Indian, save the man“. V těchto rezidenčních školách skončilo pět generací indiánských dětí, které byly násilně odebrány ze svých rodin. Výsledkem této snahy o asimilaci, systematické dekulturní a rekulturní bylo úmrtí kolem poloviny dětí. Druhá polovina, která přežila, si nesla doživotní následky. Ward Churchill poukazuje na to, že vlivem těchto škol vzniklo generační trauma, které se od té doby nese po další generace.³¹⁷

Výsledný dopad na psychiku indiánských dětí má souhrnný název syndrom rezidenční školy. Příznaky syndromu jsou zhoršené sebepojetí a sebeúcta, psychická otupělost, chronické úzkosti a deprese. Mimo tohoto syndromu se často projevuje fyzické násilí, sexuální zneužívání, problém s alkoholismem, velký počet sebevražd či domácí násilí.³¹⁸ Churchill tento sociální rozpad

³¹⁵ CHURCHILL, Ward. *Kill the Indian, save the man: the genocidal impact of American Indian residential schools*. San Francisco: City Lights Books, 2004., s. xliv

³¹⁶ ŠAVELKOVÁ, Livia, Jana JETMAROVÁ, Tomáš BOUKAL a kol. *Původní obyvatelé a globalizace*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2021., s. 43

³¹⁷ CHURCHILL, Ward. *Kill the Indian, save the man: the genocidal impact of American Indian residential schools*. San Francisco: City Lights Books, 2004. (nečíslované)

³¹⁸ Tamtéž., s. xix

označuje za genocidní³¹⁹ a průběh těchto internátních škol označuje za skrytý holocaust.³²⁰ Na začátku dvacátého století zemřela v těchto školách jedna čtvrtina amerických indiánů.³²¹ Toto povinné vzdělávání původních obyvatel sloužilo i jako prostředek k legitimizaci odebrání půdy do vlastnictví bělochů. Autor tento postup označuje za legální krádež majetku indiánů.³²²

Záměrem výuky indiánských dětí bylo evropské osvojení pojetí práce. Výuka probíhala odlišně pro dívky a pro chlapce. Dívky byly vedeny k vykonávání domácích prací. Chlapci pracovali na farmách, v továrnách, v dolech či v mlýnech. Rezidenční školy, které poskytovaly „odborné“ vzdělávání měly být soběstačné, což znamená, že fungovaly jako pracovní tábory.³²³ Domorodci byli konfrontováni s individualismem, což byl pro domorodce cizí přístup, a také s všeobecnou vzdělaností, která vyzdvihovala evropské hodnoty.³²⁴

Tyto děti ve věku od čtyř let byly z rodin násilím odebrány. Ocitly se v zařízení, které bylo daleko od jejich domova. Museli zde pobývat více než deset let. Zaměstnanci v těchto školách se usilovně snažili o zbavení jejich kulturní identity a zároveň o jejich začlenění do americké společnosti. Indiánské děti trpěly nedostatkem jídla, byly podvyživené a vyčerpané prací.³²⁵ Lidé zde umírali vlivem nedostatečné lékařské péče, náročnosti nucených prací a přeplněnými budovami.³²⁶ V těchto institucích byly fyzické tresty zcela běžnou součástí. Svědectví těchto dětí mluví o krutých formách trestů, dokonce o mučení a sexuálním zneužívání.³²⁷ Průzkumy tvrdí, že ve většině škol bylo každé dítě znásilněno a velké množství to zažívalo i několik let. Se sexuálním zneužíváním se děti střetávaly na denním pořádku.³²⁸

Tyto školy často spravovaly církve či stát. V Kanadě od devatenáctého století byla většina těchto „škol“ spravována církvemi. Nedávné objevy z roku 2021 ukázaly masové hroby domorodých dětí, které byly pochovány na pozemcích těchto škol.³²⁹ V roce 2021 se po procesu identifikace neoznačených hrobů našlo na pozemcích rezidenčních škol přes tisíc zesnulých osob. Hledání těchto pozůstatků začalo již v roce 2000. Od května roku 2021 se našly masové hroby ve třech kolejích dvou kanadských provincií. V červnu stejného roku byly v provincii Saskatchewan

³¹⁹ Tamtéž. (nečíslované)

³²⁰ Tamtéž., s. xliii

³²¹ Tamtéž., s. xvii

³²² Tamtéž., s. xiv

³²³ Tamtéž., s. xv

³²⁴ Tamtéž., s. xvii

³²⁵ Tamtéž., s. xvii

³²⁶ Tamtéž., s. xxiv

³²⁷ Tamtéž., s. xii

³²⁸ Tamtéž., s. xvii

³²⁹ AUSTEN, Ian. ‘Horrible History’: Mass Grave of Indigenous Children Reported in Canada. *The New York Times* [online]. 2021 [cit. 2024-04-08].

v bývalé rezidenční škole nalezeny ostatky 751 lidí, převážně indiánských dětí.³³⁰ O měsíc později, v červenci, se v Britské Kolumbii na půdě bývalé koleje školy Kamloops našly pozůstatky nejspíše 200 dětí. Byly zde i ostatky tříletého dítěte. Jedná se o největší kanadskou rezidenční „školu“, bylo zde okolo 500 žáků. Byla v provozu od roku 1890 do konce sedmdesátých let dvacátého století. Do roku 1969 ji spravovala katolická církev a poté federální vláda. Část církevních představitelů se za tyto krutosti jménem církve již omluvila, avšak papež František v roce 2018 odmítl přímou výzvu k omluvě.³³¹ Dále se v Britské Kolumbii odhalilo okolo 160 nezaznamenaných a také neoznačených hrobů. Za dobu šesti let se v Kanadě vyslechlo 6750 svědků, kteří sdělovali svá svědectví o rezidenčních školách. Svědectví popisovala například situaci, kdy domorodé dívky otěhotněly s kněžími, avšak po narození byly tyto děti matkám odebrány a zabity.³³²

Rodiče těchto dětí vyvíjeli velké úsilí, aby zabránili odebrání dětí a jejich následnému umístění do rezidenčních škol. Tento boj byl nevyrovnaný. V roce 1893 vyšel v platnost dekret, který mířil na vzpurné indiánské rodiče. Odmítnutí vydání dětí znamenalo vystavení se sankcím, jako bylo nevydání přidělů jídla, oblečení či renty. Příkladem odmítnutí vydání dětí byla skupina indiánů Hopiů, kteří byli zatčeni a roky vězněni na ostrově Alcatraz. Jiným příkladem je situace z roku 1886, kdy v rezervaci Mescalero Apache zasahovala i policie. Po předchozím rozmlouvání s indiány chtěla jejich děti zadržet, avšak ony byly schované v horách nebo v táboře. Policie se je snažila hledat. V rezervaci Fort Hall v roce 1892 toto napětí vyvrcholilo příchodem vojáků, kteří násilnou formou zadrželi indiánské děti. Vojáci vyhrožovali vzpurným obyvatelům zabitím a skalpováním.³³³ Přístup Kanady byl podobný jako ve Spojených státech, avšak zde nedošlo k armádnímu zásahu kvůli odebrání dětí. V Kanadě převažovalo přesvědčení, že civilizace má být postavena na křesťanství.³³⁴ Ve Spojených státech převažoval důraz na vlastenectví.³³⁵

Při nástupu do škol byly dětem odebrány osobní věci a oblečení a musely nosit uniformy. Zásahem do jejich identity bylo i ostrihání vlasů. Stríhali se chlapci a někdy v rámci trestu i dívky. Dalším zásahem do identity dětí byla změna jejich jmen. Pojmenovávání dětí sloužilo jako zábava zaměstnanců. Děti často získaly příjmení Smith či Miller a obvykle byly pojmenovávání

³³⁰ AUSTEN, Ian. How Thousands of Indigenous Children Vanished in Canada. *The New York Times* [online]. 2021 [cit. 2024-04-08].

³³¹ AUSTEN, Ian. 'Horrible History': Mass Grave of Indigenous Children Reported in Canada. *The New York Times* [online]. 2021 [cit. 2024-04-08].

³³² AUSTEN, Ian. How Thousands of Indigenous Children Vanished in Canada. *The New York Times* [online]. 2021 [cit. 2024-04-08].

³³³ CHURCHILL, Ward. *Kill the Indian, save the man: the genocidal impact of American Indian residential schools*. San Francisco: City Lights Books, 2004., s. 16-17

³³⁴ Tamtéž., s. 18

³³⁵ Tamtéž., s. 21

podle amerických prezidentů, historických osobností, například Julius Caesar, nebo se inspirovali literaturou.³³⁶

Indiáni měli zakázané návštěvy rodin a dopisy se jim zabavovaly. Záměrem učitelů a vychovatelů bylo naučit děti evropským zvyklostem a způsobu uvažování. Platila zde přísná pravidla, jako je úplný zákaz komunikace vlastním jazykem a provozování spirituálních domorodých úkonů. Žáci byli pod neustálou kontrolou. Nejrychlejší cestou, jak mohli žít klidnější život, bylo naučit se anglickému jazyku.³³⁷ Jejich denní režim měl vojenskou podobu. Žáci cvičili, učili se a pracovali.³³⁸

Jelikož Spojené státy nedostatečně financovaly rezidenční školy,³³⁹ dané budovy byly postaveny bez topení a ventilace. Byly zde problémy s kanalizací a vodovodem, což mělo za následek nehygienické podmínky.³⁴⁰ Statistiky úmrtnosti nejsou zcela přesné, jelikož se nevyčísitelně nemocné děti posílaly domů, kde poté zemřely. Úmrtnost se odhaduje kolem padesáti³⁴¹ procent. Úředníci si byli vědomi enormních úmrtí, přesto indiány posílali do „škol“ dále. Churchill konstatuje, že tyto internátní školy byly mechanismy genocidy původních obyvatel, a to nezletilých dětí.³⁴² Do roku 1977 se indiánským rodinám odebralo přibližně třicet procent všech severoamerických domorodých potomků.³⁴³ V těchto rezidenčních školách byla nejčastější nemoc tuberkulóza³⁴⁴. Vyskytovalo se zde i oční onemocnění trachom³⁴⁵, které může způsobit slepotu. Byl zde také i svrab³⁴⁶. Úmrtnost byla tak vysoká, že se dávali dva a více mrtvých do jednoho hrobu z důvodu snížení nákladů.³⁴⁷

Děti už od páté třídy pracovaly. Chlapci čtyři hodiny vyráběli zboží z kovu, dřeva či kůže. Dívky vařily či praly.³⁴⁸ Tyto práce představovaly i metodu, která poskytovala levnou, částečně kvalifikovanou, pracovní sílu.³⁴⁹ Školy se prezentovaly jako vzdělávací instituce, avšak v roce

³³⁶ Tamtéž., s. 19

³³⁷ Tamtéž., s. 21-22

³³⁸ Tamtéž., s. 25

³³⁹ Tamtéž., s. 30

³⁴⁰ Tamtéž., s. 38

³⁴¹ Úmrtnost v nacistickém Dachau byla 36 procent, v Buchenwaldu 19 procent a v nejtvrdějším režimu v Mauthausen 58 procent. Tamtéž., s. 34

³⁴² Tamtéž., s. xxv

³⁴³ ŠA VELKOVÁ, Livia, Jana JETMAROVÁ, Tomáš BOUKAL a kol. *Původní obyvatelé a globalizace*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2021., s. 516

³⁴⁴ V roce 1920 bylo sedmdesát procent nakaženo tuberkulózou. CHURCHILL, Ward. *Kill the Indian, save the man: the genocidal impact of American Indian residential schools*. San Francisco: City Lights Books, 2004., s. 41

³⁴⁵ Okolo třiceti procent ve všech těchto školách. Tamtéž., s. 35

³⁴⁶ Šedesát procent lidí trpělo svrabem. Tamtéž.

³⁴⁷ Tamtéž., s. 43

³⁴⁸ Tamtéž., s. 45

³⁴⁹ Tamtéž., s. 48

1945 se zjistilo, že děti v těchto školách mají pouze základní gramotnost. Častým projevem odporu byla vytrvalost indiánů v používání mateřského jazyka a také pokusy o útěk.³⁵⁰

Směrnice v roce 1890 schválila udělování tělesných trestů, které se udělovaly za nevhodné chování, avšak to na těchto školách bylo téměř jakékoliv chování.³⁵¹ Žáci byli zavíráni do strážnic, což byly studené a zatemněné místnosti. Na konci devadesátých let devatenáctého století byly oficiálně zakázané, ale i přesto se tento druh trestu běžně praktikoval až do třicátých let dvacátého století. V Britské Kolumbii děti v takových místnostech dostávaly pouze chléb a vodu a také je bili řemenem či bičem.³⁵² Konkrétní informace o jednání škol byly hlášené, avšak nikdy to nebylo předmětem zkoumání. Během pěti let na škole Phoenix Indian School se zaznamenalo 99 jednotlivých případů těžkého týrání. Sexuálních činů se zúčastňovali i kněží a podle svědectví se na zneužívání chlapců podílely i ženy.³⁵³

Dle svědectví byly tělesné tresty běžnou součástí. Tyto tresty měly formu bičování, udeření pěstí, ale i gumovými hadicemi či baseballovými pákami.³⁵⁴ Další svědectví popisují jiná krutá zacházení, například veřejné připoutání či umístění šicích jehel do jazyka, jelikož dívka mluvila mateřským jazykem. Dále pálení dětí zapalovačem či udeření holí do lebky a do zad takovou silou, že chlapci museli následně operovat krční páteř. Udeření holí bylo z důvodu chlapcovi „lenosti“, méně pracoval, jelikož měl na prstech puchýře.³⁵⁵ Jiná svědectví hovoří o situaci, kdy jedna dívka měla přikázáno pozřít vyzvracené jídlo.³⁵⁶ Je i několik záznamů pokusů o sebevraždu. Příkladem je případ pokusu hromadné sebevraždy devíti dětí, které pozřely vodní jedlovec. Jedno dítě poté zemřelo. V roce 1981 v Muscovequan Residential School si pět až šest dívek, ve věku osm až deset let, svázaly své ponožky a ručníky a poté se na nich chtěly oběsit.³⁵⁷ Z těchto škol uteklo kolem 88 dětí. Různá svědectví tvrdí, že velký počet dětí při útěku zemřelo.³⁵⁸ Například v roce 1902 osmiletý chlapec Duncan Sticks zemřel podchlazením během útěku ze školy Williams Lake, která chlapce ani nehledala. V roce 1947 utekli ze školy tři chlapci, avšak po cestě byli sraženi vlakem. Je zaznamenán případ, kdy se dvě sestry při útěku ze školy utopily.³⁵⁹

Na konci dvacátého století se toto jednání na indiánských dětech oficiálně státně vyšetřovalo. V roce 1995 byl muž jménem Jerzy Maczynski uvězněn za 28 případů sexuálního zneužívání

³⁵⁰ Tamtéž., s. 50-51

³⁵¹ Tamtéž., s. 52

³⁵² Tamtéž., s. 54

³⁵³ Tamtéž., s. 61-63

³⁵⁴ Tamtéž., s. 52

³⁵⁵ Tamtéž., s. 55

³⁵⁶ Tamtéž., s. 33

³⁵⁷ Tamtéž., s. 60

³⁵⁸ Tamtéž., s. 13

³⁵⁹ Tamtéž., s. 58

na škole Lower Post v Britské Kolumbii. Jiným příkladem je Arthur Henry Plint, který působil ve „škole“ Alberni, jenž se přiznal k sériovému sexuálnímu zneužívání od doby jeho nástupu až do jeho důchodového věku, tj. dvacet let.³⁶⁰

Rezidenční školy způsobily dekulturnaci indiánů. Obvykle zde pobývali více než deset let. Po odchodu se nedokázali socializovat do svého původního prostředí.³⁶¹ Trpěli nedostatečnou socializací v rodinném a sociálním prostředí. Měli potíže s porozuměním mateřskému jazyku a pochopením duchovních tradic.³⁶² Následkem toho bylo to, že se kmeny původních obyvatel po celé Severní Americe postupně rozpadaly.³⁶³ Jednání indiánů bylo velmi sebedestruktivní. Ve Spojených státech měli pětkrát větší počet sebevražd, než byl průměr celého státu.³⁶⁴ Velmi problematické téma dvacátého století byl alkohol. Podle odhadů se každý druhý dospělý americký indián potýkal s vážným alkoholismem³⁶⁵. Jejich destruktivní chování se projevovalo i vdechováním výparů benzínu, rozpouštědel a jiných látek. Indiáni si tak chtěli záměrně zasáhnout do svého vědomí.³⁶⁶ U těchto lidí, kteří si prošli rezidenčními školami, se projevuje především zmíněný syndrom rezidenční školy³⁶⁷, který má nespočet dopadů na psychickou stránku člověka.³⁶⁸ Indiáni z těchto škol se běžně projevují podobně jako lidé se stockholmským syndromem. To znamená, že jsou hluboce věřícími lidmi, vnímají negativně svoji kulturu a podporují evropské smýšlení. Tito lidé byli více bělochy zaměstnáváni.³⁶⁹

Tato generace vykořeněných indiánů, kteří si prošli rezidenčními školami a poté se začali setkávat v městském prostředí, stála u zrodu panindiánského Hnutí amerických indiánů³⁷⁰. Toto hnutí bylo založeno v roce 1968. Usilovalo o získání práv a také i o zachování kultury původních obyvatel Severní Ameriky. Jedná se o nejznámější aktivistickou organizaci indiánů, která v sedmdesátých letech dvacátého století vyzdvihovala problémy indiánů. Svoji pozornost si získala ve druhé polovině dvacátého století i díky využití médií. Například v roce 1973 se akce tohoto hnutí, obsazení Wounded Knee v Jižní Dakotě, stala velmi mediálně sledovanou.³⁷¹ Jednalo se o ozbrojený konflikt, ve kterém proti sobě stály americké federální složky s Lakoty a členi tohoto panindiánského hnutí. Tomuto hnutí také pomáhali antropologové a etnologové. Jejich

³⁶⁰ Tamtéž., s. 63

³⁶¹ Tamtéž., s. 71

³⁶² Tamtéž., s. 76

³⁶³ Tamtéž., s. 73

³⁶⁴ Tamtéž., s. 71

³⁶⁵ V lokalitách Grassy Narrows (Ontario), Alkali Lake (Britská Kolumbie), Norway House (Manitoba) a Cross Lake (Manitoba) byl výsledek 100 procent. Tamtéž., s. 73

³⁶⁶ Tamtéž.

³⁶⁷ Jedná se o kanadský výraz, Spojené státy pro tento syndrom nemají označení. Tamtéž., s. 68

³⁶⁸ Tamtéž.

³⁶⁹ Tamtéž., s. 70

³⁷⁰ V anglickém jazyce „American Indian Movement“ (AIM)

³⁷¹ ŠAVELKOVÁ, Lívía, Jana JETMAROVÁ, Tomáš BOUKAL a kol. *Původní obyvatelé a globalizace*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2021., s. 186

vlivem se domorodci naučili využívat moderní technologie, to napomohlo ke spojení se s OSN a Světovou bankou.³⁷² Organizace OSN vyslala na dané místo mírovou delegaci, avšak ta byla Spojenými státy odmítnuta. Spor s indiány vnímaly Spojené státy jako vnitrostátní záležitost, z toho důvodu se daným sporem nemohla OSN zabývat. Příslušníci hnutí obsadili území Wounded knee, které bylo po dobu 71 dní střeženo americkou armádou, policií BIA, místní policií aj. Hnutí amerických indiánů vyvíjelo značné úsilí o transnacionální diplomacii původních obyvatel a také o zapojení OSN k vytvoření práv amerických indiánů.³⁷³

Členi tohoto hnutí si zažili rezidenční školy a bylo pro ně velmi důležité bojovat za svá práva a za zachování domorodé kultury. V době, kdy museli být v těchto zařízeních, lidé v okolí těchto škol i průměrní osadníci měli tušení o tom, co se uvnitř dětem děje. Měli povědomí o velkém množství úmrtí, avšak ve Spojených státech ani v Kanadě to nebylo veřejným tématem a také neprobíhalo veřejné pobouření. Poslední zařízení tohoto druhu bylo dle Warda Churchilla zavřeno v Kanadě roku 1984.³⁷⁴ Avšak dle Iana Austena byla poslední rezidenční škola uzavřena v roce 1996. Již od sedmdesátých let dvacátého století se zařízení tohoto typu postupně uzavírala.³⁷⁵ V současnosti pár domorodých komunit dále pátrá po dalších ostatcích pohřešovaných domorodých lidí. Kanadská federální vláda a několik provincií přispěli domorodým komunitám k tomuto dlouhodobému hledání. Kanadská vláda věnovala 320 milionů kanadských dolarů domorodým komunitám, které si nesou následky z těchto zařízení. Z této sumy peněz se 83 milionů dolarů využije k dalšímu hledání mrtvých pohřešovaných domorodců a následně na jejich uctění památky.³⁷⁶

4.2 Mestizace v Latinské Americe

Evropané, převážně Španělé, považovali rasově smíšené obyvatelstvo za velký problém.³⁷⁷ Od dob příchodu Evropanů do Nového světa se počet mesticů, tj. potomků Evropana a indiána, přirozeně zvyšoval. V roce 1570 bylo na území Peru přibližně 38 tisíc bělochů. Poté zde žilo 1,5 až 2 milionů domorodých obyvatel. Bylo zde přibližně sto tisíc mesticů, černochů a mulatů. Postavení mestice se odvíjelo od postavení jeho rodičů. Tito potomci byli vedeni k osvojení španělské kultury. Avšak mestici se španělskou výchovou se nejčastěji ženili s domorodými

³⁷² Tamtéž., s. 51

³⁷³ Tamtéž., s. 168-170

³⁷⁴ CHURCHILL, Ward. *Kill the Indian, save the man: the genocidal impact of American Indian residential schools*. San Francisco: City Lights Books, 2004., s. 43-44

³⁷⁵ AUSTEN, Ian. 'Horrible History': Mass Grave of Indigenous Children Reported in Canada. *The New York Times* [online]. 2021 [cit. 2024-04-08].

³⁷⁶ AUSTEN, Ian. How Thousands of Indigenous Children Vanished in Canada. *The New York Times* [online]. 2021 [cit. 2024-04-08].

³⁷⁷ THORNTON, Russell. *American Indian Holocaust and Survival: A population history since 1492*. University of Oklahoma Press, 1987., s. 187

ženami. Jejich potomci byli následně vedeni v duchu domorodých hodnot. V době první generace mesticů³⁷⁸ měli lidé naději, že tito potomci by mohli být spojovacím mostem mezi evropským a indiánským světem. Avšak při vyšších počtech mesticů měli Španělé obavy. Místokrál Toledo se obával spojení mesticů a indiánů proti Španělům. Domníval, že by si mesticové mohli nárokovat zemi, jelikož měli předky z indiánské i španělské strany. V roce 1549 panovník Karel V. vydal zákaz, aby mestici vykonávali veřejnou funkci bez licence Koruny. Dále místokrál Nieva sdělil v dopise, který byl směřovaný králi, odmítavý postoj vůči smíšeným sňatkům mezi Španěly a indiány. Dle něho byli mestici zdrojem problémů. Po potlačené vzpouře mesticů, v roce 1567, místokrál García de Castro požadoval zákaz vlastnit zbraň pro „smíšené“ lidi. Za toto porušení jim hrozil i trest smrti. Počáteční optimismus o spojení dvou světů se nenaplnil.³⁷⁹

Španělé v Jižní a Střední Americe klasifikovali potomky rasového míšení (mestizace). Potomci Evropana a indiána jsou mestici (mestizo). Potomci Evropana a Afričana jsou mulati (mulato). Potomci Afričana a indiána jsou sambo (zambo) a dále „neindián“, který žil jako indián se nazývá indígena. Tyto rasové skupiny byly klasifikovány složitým systémem, který označoval intenzitu konkrétní „rasy“ (castas de mezcla).³⁸⁰ V průběhu sedmnáctého a osmnáctého století tato kastovní klasifikace vytvořila sociální status a identitu Indiána, do které spadali všichni indiáni. Danou identitu vytvořil okolní tlak na tuto utlačovanou „rasu“. Původní obyvatelé se vlivem společného přístupu bělochů sjednotili.³⁸¹

Smíšená manželství, která žila ve městech, měla ve dvacátém století nižší počet potomků a také jejich sňatek snížil tribalismus. Tyto faktory vedou ke snížení počtu indiánů. Dle Nathana Wachtela je pravděpodobné, že tyto sňatky budou příčinou zániku indiánů jako samotné populace.³⁸²

4.3 Etnoemancipační hnutí původních obyvatel

Na výše popsaná příkoří indiáni reagovali zakládáním domorodých hnutí, která bojovala za tradiční hodnoty a za práva původních obyvatel.

³⁷⁸ V první generaci mesticů v Peru byli i známí spisovatelé jako například Garcilaso de la Vega, otec Blas Valera a Juan de Betanzos. WACHTEL, Nathan. *The vision of the vanquished: the Spanish conquest of Peru through Indian eyes, 1530-70*. The Harvester Press Limited, 1977., s. 141

³⁷⁹ Tamtéž.

³⁸⁰ Tamtéž., s. 187

³⁸¹ ŠAVELKOVÁ, Livia, Jana JETMAROVÁ, Tomáš BOUKAL a kol. *Původní obyvatelé a globalizace*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2021., s. 402-403

³⁸² WACHTEL, Nathan. *The vision of the vanquished: the Spanish conquest of Peru through Indian eyes, 1530-70*. The Harvester Press Limited, 1977., s. 239-240

4.3.1 Latinská Amerika

Na vývoj moderního nacionalismu domorodých obyvatel mělo značný vliv hnutí indigenismus, které vzniklo ve dvacátém století. Cílem tohoto hnutí bylo vytvoření kolektivní identity původních obyvatel. Tato identita by domorodé obyvatele sjednotila a obnovila by jejich kulturu. Dané hnutí mělo své stoupence v Mexiku, Peru, Bolívii či v Brazílii.³⁸³ Před vznikem tohoto hnutí původní obyvatelé Latinské Ameriky taktéž vyvíjeli snahy o sjednocení. Například na území Bolívie, Mexika a Amazonie, kde leží Peru či Bolívie, vznikala etnoemancipační hnutí.

Na území Amazonie, kde leží zmíněná Brazílie, Bolívie či Peru, v šedesátých letech dvacátého století původní obyvatelé vyvíjeli odpor vůči diskriminaci a destrukci jejich území. Tento odpor vedl k vytváření různých sdružení, která se zasazovala o svá práva.³⁸⁴ V Amazonii vznikly organizace domorodých obyvatel, které si v době osmdesátých let dvacátého století získaly mediální pozornost. Jejich odpor byl směřován vůči enormnímu kácení amazonských pralesů, těžbě zlata a také vůči výstavbě vodní elektrárny Belo Monte. Tento odpor nejvíce iniciovala domorodá skupina Kayapo, která obývá oblast řeky Xing. V čele tohoto odporu stál Paulinho Paikan. V roce 1989 daná domorodá skupina zorganizovala a zmedializovala tzv. setkání v Altamiře. Zde domorodci vyjádřili zřetelný nesouhlas k postupům brazilské vlády. V současné době se aktivisté dožadují ochrany přírodního prostředí a územních nároků. Avšak bývají napadáni. Mezi lety 2017 až 2018 bylo zabito přibližně 500 domorodých obyvatel.³⁸⁵

V roce 1984 se v peruánské Limě sešli zástupci národních organizací původních obyvatel. Tito zástupci byli z Amazonie v Peru, Brazílie, Ekvádoru, Bolívie a Kolumbie a prosazovali důležitost lidských a územních práv, rovněž i zamezení kácení pralesů a těžení ropy. Výsledkem této spolupráce bylo vytvoření organizace COICA³⁸⁶, která působí v oblasti povodí Amazonie. Tato organizace usiluje o práva domorodých obyvatel a ochranu jejich území na regionální, ale i mezinárodní úrovni. Jejím záměrem je ochrana životního prostředí, globálního klimatu i udržitelné využívání přírodních zdrojů v amazonské oblasti. Od roku 1992 se do této organizace přijaly národní organizace původních obyvatel Bolívie, Peru, Ekvádoru, Kolumbie, Brazílie, Venezuely, Surinamu, Francouzské Guyany a Guyany.³⁸⁷

³⁸³ TARICA, Estelle. *Indigenismo*. Oxford Research Encyclopedia of Latin American History [online]. 2016 [cit. 2024-04-12].

³⁸⁴ CLIMATE ALLIANCE. COICA [online]. [cit. 2024-04-12].

³⁸⁵ ŠAVELKOVÁ, Livia, Jana JETMAROVÁ, Tomáš BOUKAL a kol. *Původní obyvatelé a globalizace*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2021., s. 50-51

³⁸⁶ Koordinující orgán indigenních organizací povodí Amazonky, v anglickém jazyce jako „Coordinating Body of Indigenous Organisations of the Amazon Basin“

³⁸⁷ CLIMATE ALLIANCE. COICA [online]. [cit. 2024-04-12].

Dále existuje hnutí ABIP,³⁸⁸ které sdružuje domorodé brazilské obyvatele, regiony a jejich organizace. Hnutí usiluje o sjednocení domorodé politiky. Také čelí útokům na jejich práva. Požadují, aby jejich úsilí o získání půdy nebylo příčinou násilí vůči jejich vůdcům a komunitám.³⁸⁹

Mexiko taktéž jako Peru či Brazílie bylo součástí zmíněného hnutí indigenismu. Již ve druhé polovině devatenáctého století zde působil mexický politik Benito Juarez, který se stal prvním indiánským prezidentem v Mexiku. Ve svých politických otázkách věnoval pozornost tématu hospodářství. Jeho pojetí bylo začlenění původních obyvatel v Mexiku prostřednictvím vzdělání a zapojení do ekonomického života obyvatel. To bylo následně převzato dalšími vládami a pokračovalo až do počátku jednadvacátého století. Prosazoval modernizaci státu a nesouhlasil s vměšováním vojenských sil do politických rozhodnutí.³⁹⁰

Na politickou linii Benita Juareze navázala skupina Zapatistů³⁹¹ Na konci dvacátého století v mexickém Chiapasu reagovala na stále zřetelnou sociální nerovnost původních obyvatel a bělochů. Poté, co byla podepsána smlouva NAFTA, se situace domorodců stala více ohrožující. Obávali se přímého zásahu do tamějšího hospodářství. Tato situace původních obyvatel vyvrcholila prvního ledna v roce 1994 v povstání. Vzpouře vyzdvihovala postavení indiánů a také nedemokratický režim v Mexiku. Skupina Zapatistů si získala velkou pozornost v Mexiku, ale i ve světě. V době po přelomu milénia využívali k jejich zviditelnění internet, který způsobil velkou mediální pozornost. Tamější vláda vyslala na dané území vojáky, avšak po zhruba dvou týdnech občanských nepokojů vojáci z území odešli. Po dvou letech, v roce 1996, vláda neratifikovala podepsané dohody, které se týkaly práv původních obyvatel. Z tohoto důvodu vznikaly další nepokoje. Reakce vlády na protesty bylo opětovné vyslání vojáků do Chiapasu. Díky Zapatistům a jejich mediální pozornosti se velké množství lidí ve světě postavilo na stranu domorodců. Státy jako například Kanada, USA, Itálie, Španělsko či Německo podepsaly petice za splnění slíbených dohod. Neustálý mediální tlak z domácích i zahraničních médií výrazně ovlivnil demokratizaci mexického režimu, a to výrazněji než politická opozice.³⁹²

Na území Bolívie, taktéž jako v Mexiku, vznikala etnoemancipační hnutí. V sedmdesátých letech dvacátého století se zformovalo politické hnutí Katarismus. Hnutí se soustředilo na práva domorodých skupin v Bolívii. Toto hnutí mělo výrazný vliv i na formování současné bolivijské

³⁸⁸ Koordinace indigenních lidí v Brazílii, v anglickém jazyce jako „The Brazil's Indigenous People Articulation“

³⁸⁹ APIB. In: ABIP [online]. [cit. 2024-04-12].

³⁹⁰ OPATRŇY, Josef. *Mexiko*. 2. Praha: Libri, 2016., s. 124-125

³⁹¹ Celým názvem Ejercito Zapatista de Liberacion Nacional, Zapatistická armáda národního osvobození, pojmenována po Emilianu Zapatovi.

³⁹² MĚŠŤÁNKOVÁ, Petra. *Přechod k demokracii v Mexiku*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, 2009., s. 132-135

politiky. Vzniklo vlivem vzdělaných domorodých Aymarů, kteří vytvořili několik ideových skupin. Dané skupiny měly vliv na šíření aymarské kultury. Příkladem jsou rozhlasové hry, které upevňovaly kulturní a jazykovou identitu.³⁹³ Vzniklo Revoluční hnutí Tupaca Katariho, které nezavrhovalo spolupráci s „neindiánskými“ politickými subjekty. Dále vzniklo Indiánské hnutí Tupaka Katariho, které naopak zavrhovalo spolupráci s „neindiány“. Jejich kroky měly směřovat k představě předkolumbovské společnosti. To znamenalo reorganizaci státu na původních principech. Kataristé v roce 1973 vydali Tíwanacký manifest. V něm nepřipustili možnost státních zásahů developerů do krajiny. Požadovali více politické autonomie. Dále se dožadovali uznání jejich kulturní svébytnosti a možnosti šíření jejich kultury ve školství. Chtěli také i politickou participaci.³⁹⁴ Katarismus avšak nepůsobil dlouhou dobu. V roce 1971 se do prezidentského úřadu dostává generál Banzer, který kataristické politické působení omezil. Katarismus se otevřeně přiznával k marxisticky orientovanému zaměření, což Banzer odmítal. Toto hnutí bylo donuceno stáhnout se do ilegality. V době Banzerovy diktatury byli vůdci tohoto hnutí trestáni. Byli vězněni, internováni do vzdálených oblastí východní džungle, zažili mučení či nucené práce.³⁹⁵

V Bolívii v roce 2005 byl zvolen nový prezident Evo Morales. Byl to unikátní moment, jelikož byl poprvé zvolen původní obyvatel, aymarské národnosti, do čela státu. Jeho strana MAS³⁹⁶ přímo podporovala socialismus. Jednou z jeho zásluh je ukončení rasové segregace v Andách.³⁹⁷ Bolívie v roce 1991, jako jedna z prvních států, schválila zákon O právech domorodých skupin. V roce 2007 odsouhlasila Deklaraci OSN o právech domorodých národů.³⁹⁸ Bolivijská nová ústava podporuje domorodé obyvatele a legitimizuje jejich autonomii.³⁹⁹ Evo Morales se stavěl proti západnímu kapitalistickému myšlení. Tvrdil, že tento systém staví na neomezeném ekonomickém růstu z neobnovitelných přírodních zdrojů, což nutně vede k hrozbě celé planety. Zmíněný koncept vyzdvihuje důležitost rovnováhy, která vede k sociální rovnosti, jelikož velká žádostivost člověka směřuje k nerovnosti ostatních. Neomezeným ekonomickým růstem jsou ovlivněny i přírodní bytosti, čímž se zasahuje i do kosmické rovnováhy. V Bolívii je ústavně zavedeno právo žít ve zdravém prostředí.⁴⁰⁰ V praxi se velká část těchto nařízení nedodrží.⁴⁰¹

³⁹³ ŠAVELKOVÁ, Lívía, Jana JETMAROVÁ, Tomáš BOUKAL a kol. *Původní obyvatelé a globalizace*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2021., s. 415-416

³⁹⁴ Tamtéž., s. 417-418

³⁹⁵ JETMAROVÁ, Jana. *Bolívie: vzestup indigenní politiky a vláda Evo Moralese*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2013., s. 34

³⁹⁶ MAS je politická strana, jde o sdružení sociálních a indigenních hnutí. JETMAROVÁ, Jana. *Bolívie: vzestup indigenní politiky a vláda Evo Moralese*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2013., s. 7

³⁹⁷ Tamtéž.

³⁹⁸ Tamtéž., s. 8

³⁹⁹ Tamtéž., s. 162

⁴⁰⁰ Tamtéž., s. 181-182

⁴⁰¹ Tamtéž., s. 191

Původní obyvatelé jsou přímo propojeni se svým přírodním prostředím, a to z ekonomického, sociálního i kulturního hlediska. Z tohoto důvodu vede negativní zasahování do přírodního prostředí k zasažení domorodců. Bolívie a Ekvádor zahrnují ve svých ústavách i práva přírody. Bolívie schválila Zákon o právech Matky Země. Toto přiznání práv přírodě je něco světově unikátního. Toto pojetí konceptu „dobrého života“ směřuje více na Západ a otevírá otázky ekologické udržitelnosti.⁴⁰²

4.3.2 Severní Amerika

Po výše popsaných ztrátách a změnách se domorodí obyvatelé Severní Ameriky snažili o obnovu své kultury a tradic. Opět mezi sebou komunikovali svými jazyky. Dále znovuobjevili a rozšířili indiánské tradice jako například Tanec Slunce či Potlach.⁴⁰³ Výraznou roli mělo panindiánství, které označuje rasovou sebeidentifikaci. Jedná se o indiánskou identitu, která spojuje původní obyvatele napříč různými kmeny.⁴⁰⁴

V roce 1870 se začalo šířit nové náboženské hnutí Tanec duchů⁴⁰⁵. Za dvacet let, v roce 1890, se šířilo druhé podobné hnutí. Jednalo se o obnovení minulých indiánských tradic. Obě náboženství nesla proroctví o návratu zemřelých domorodců. Tento návrat mohl proběhnout pod podmínkou správného vykonávání ceremoniálních tanců a zpěvu písní. Tato hnutí se šířila na severní, východní a jižní směr Spojených států. Jedná se nejvíce o kmeny na území Idaho, Montany, Utahu, Dakoty, Oklahomy, Nového Mexika, území Arizony a dalších.⁴⁰⁶ Zakladatelem Tance duchů byl v roce 1870 Paviotso Wodziwob, kterému se toto pojetí náboženství zjevilo. Prorokoval věčný život pro domorodce a také odstranění bělochů. Daný Wodziwob byl zadržen za vykonávání šamanismu v rezervaci Walker River.⁴⁰⁷ Toto hnutí ztratilo svou sílu a v polovině sedmdesátých let devatenáctého století mělo marginální vliv. V některých oblastech dále pokračovalo až do osmdesátých let devatenáctého století. Američané ukončili toto hnutí tím, že donutili domorodce nepraktikovat dané náboženství. Někteří se tohoto náboženství vzdali dobrovolně, jelikož spatřovali, že se proroctví neplní. Hnutí šířilo vizi, že díky Tanci duchů⁴⁰⁸ nastane sjednocení všech původních obyvatel, živých i zemřelých. Tito lidé nezažijí smrt, nemoci a nedostatek.⁴⁰⁹ Druhé hnutí se ukončilo v polovině devadesátých let devatenáctého století

⁴⁰² Tamtéž., s. 180-181

⁴⁰³ CHURCHILL, Ward. *Kill the Indian, save the man: the genocidal impact of American Indian residential schools*. San Francisco: City Lights Books, 2004., s. xxiii

⁴⁰⁴ THORNTON, Russell. *American Indian Holocaust and Survival: A population history since 1492*. University of Oklahoma Press, 1987., s. 221

⁴⁰⁵ V anglickém jazyce „Spirit dance“, „Ghost dance“ i „Dance in a circle“ Tamtéž., s. 140

⁴⁰⁶ Tamtéž., s. 134-135

⁴⁰⁷ Tamtéž., s. 136

⁴⁰⁸ Některé kmeny nazvaly tento tanec jako „Ježíšův tanec“. Tamtéž., s. 149

⁴⁰⁹ Tamtéž., s. 139-140

ze stejných důvodů.⁴¹⁰ Prostřednictvím tohoto tance čelili nelehkým podmínkám. Oblasti, ve kterých bylo toto hnutí nejvíce rozšířeno, byly nejčastěji kmeny s největšími populačními ztrátami. Hnutí často bylo rozšířeno v malých kmenech. Jejich motivací bylo obnovit ztracenou populaci.⁴¹¹

4.4 Současné socioekonomické postavení

Po celé západní hemisféře se původní obyvatelé Severní a Jižní Ameriky potýkají s velmi nepřiměřenou mírou extrémní chudoby, nezaměstnanosti, výskytu nemocí, nevhodného bydlení, nedostačující zdravotní péči či s problematikou drog a sebevražd.⁴¹² Odhaduje se, že od roku 1900 bylo na území USA zabito přes 2500 původních obyvatel. Ekonomická a zdravotní situace obyvatel způsobila výrazně vyšší počty mrtvých. Celkový počet úmrtí původních obyvatel v západní hemisféře po roce 1900 se odhaduje na 200 tisíc osob.⁴¹³

4.4.1 Latinská Amerika

V Latinské Americe žije více původních obyvatel než v Severní Americe. Na území Guatemaly se identifikuje šedesát procent obyvatel jako domorodí obyvatelé. Avšak jedná se o jednu ze zemí s největším počtem domorodců v Latinské Americe. V Severní Americe, například v Jižní Dakotě, se označuje jako domorodí obyvatelé šest procent. To ukazuje viditelný nepoměr. V Latinské Americe stále probíhají snahy vlády o odebrání půdy a zdrojů. Vytváří se nátlak na domorodce, aby se přestěhovali do měst. Ve městech se více potlačuje jejich vlastní kultura a identita.⁴¹⁴

Až na začátku dvacátého století se zastavilo snižování počtů indiánů na západní polokouli. V latinskoamerických zemích, jako jsou Mexiko, Brazílie či Peru, dochází stále do dnešní doby k vraždám domorodých aktivistů či jiných původních obyvatel.⁴¹⁵ Ještě v nedávné době se na masakrech domorodých obyvatel podílela organizace Světlá stezka (Sendero Luminoso), která byla založena v roce 1970 v Peru. Nejvíce aktivní byla v osmdesátých letech dvacátého století.⁴¹⁶ Jedná se o maoistickou organizaci, která je taktéž známá jako Komunistická strana Peru.

⁴¹⁰ Tamtéž., s. 145

⁴¹¹ Tamtéž., s. 157

⁴¹² SMITH, David Michael. *Counting the Dead: Estimating the Loss of Life in the Indigenous Holocaust, 1492-Present*. Southeastern Oklahoma State University, 2018., s. 5

⁴¹³ Tamtéž., s. 13

⁴¹⁴ STANNARD, David. *American holocaust: Columbus and the conquest of the New World*. Oxford: Oxford University Press, 1992., s. 258

⁴¹⁵ SMITH, David Michael. *Counting the Dead: Estimating the Loss of Life in the Indigenous Holocaust, 1492-Present*. Southeastern Oklahoma State University, 2018., s. 5

⁴¹⁶ ŠAVELKOVÁ, Lívía, Jana JETMAROVÁ, Tomáš BOUKAL a kol. *Původní obyvatelé a globalizace*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2021., s. 440

Spojené státy ji označily za teroristickou organizaci. Jejím cílem byla destrukce tehdejších peruánských institucí a následné nahrazení komunistickým rolnickým revolučním režimem. Tato organizace obchodovala s drogami či prováděla atentáty.⁴¹⁷ V roce 1992 byl armádou zajat vůdce Světlé stezky, Abimael Guzmán. Za doby vlády Japonce Alberta Fujimoriho byla Světlá stezka víceméně zlikvidována. V roce 2001 byl v Peru zvolen prezident Alejandro Toledo, který o sobě tvrdil, že se stal historicky prvním peruánským indiánem v postu prezidenta.⁴¹⁸

V současnosti se lze v Mexiku, Guatemale a v Peru s divadelními hrami, které zobrazují evropské dobývání.⁴¹⁹ Tyto hry slouží jako připomínka své historie. V Peru a v Bolívii se každoročně poukazuje na smrt Atahualpy. V Guatemale je oblíbený Dobyvatelský tanec, ve kterém je převyprávění indiánských dějin. V Mexiku je oblíbený Tanec peří nebo Velké dobytí.⁴²⁰ Adorování indiánské minulosti nemusí nutně znamenat vylepšování reálné situace indiánů. Spíše jde o to, že indiánská symbolika je využívána v nacionální rétorice latinskoamerických států.

V Latinské Americe se domorodci střetávají s chudobou. S tím se pojí i problematika politické nestability. Také znatelné sociální rozdíly i téma kokainu. Od začátku jednadvacátého století se v zemích Latinské Ameriky, jako je Ekvádor, Guatemala či Peru, původní obyvatelé výrazně podílí na politickém životě. Jejich politické smýšlení více směřuje k politické levici.⁴²¹

4.4.2 Severní Amerika

Teprve ve dvacátém století se počet původních obyvatel v Severní Americe zvyšoval. Mezi lety 1890 až 1900 bylo na území USA zhruba 250 tisíc obyvatel. V roce 1980 se počet domorodých obyvatel pohyboval na 1,37 milionu. Největší růst počtu původních obyvatel je zaznamenán po roce 1950. Počet tzv. „neindiánské“ populace v USA byl v roce 1890 okolo 63 milionů osob. V roce 1980 jich bylo 225 milionů.⁴²² V současnosti původní obyvatelé v USA zažívají vyšší počty vražd ze strany policie než jiné skupiny.⁴²³

⁴¹⁷ THE OFFICE OF THE COORDINATOR FOR COUNTERTERRORISM. Country Reports on Terrorism. *U.S. Department of State* [online]. 2007 [cit. 2024-04-07].

⁴¹⁸ ROEDL, Bohumír. *Peru*. Praha: Libri, 2003., s. 85-86

⁴¹⁹ WACHTEL, Nathan. *The vision of the vanquished: the Spanish conquest of Peru through Indian eyes, 1530-70*. The Harvester Press Limited, 1977., s. 7

⁴²⁰ Tamtéž., s. 33

⁴²¹ JETMAROVÁ, Jana. *Bolívie: vzestup indigenní politiky a vláda Evo Moralese*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2013., s. 7

⁴²² THORNTON, Russell. *American Indian Holocaust and Survival: A population history since 1492*. University of Oklahoma Press, 1987., s. 159

⁴²³ SMITH, David Michael. *Counting the Dead: Estimating the Loss of Life in the Indigenous Holocaust, 1492-Present*. Southeastern Oklahoma State University, 2018., s. 5

Ve Spojených státech v roce 1948 získali původní obyvatelé volební právo. Teprve v roce 1962, po schválení padesáti států, je získali všichni původní obyvatelé v USA. Pro srovnání, Afroameričané získali volební právo v roce 1870. Po padesáti letech, v roce 1920, bylo toto právo přiznáno ženám.⁴²⁴

V dnešní době žije na území Spojených států 400 až 500 kmenů. Přibližně 300 kmenů je federálně uznána. Ty mohou využívat služeb Úřadu pro indiánské záležitosti USA.⁴²⁵ Mnoho domorodců žije v malých městech v Oklahomě či v dalších jihozápadních státech.⁴²⁶ Poté, co se v USA přidělilo indiánům občanství, byli zbaveni příslušnosti ke svému kmeni. Poté měli oficiální povinnost řídit se podle zákonů Spojených států. Začleněním indiána, jako občana USA, do politického řádu právně končí jeho podřízenost.⁴²⁷ Na konci dvacátého století, v roce 1980, bylo na území Spojených států zřízeno celkem 278 rezervací. V těchto rezervacích žije zhruba 340 tisíc amerických indiánů. Tento počet představuje 24,9 procent počtu původních obyvatel v USA. Největší rezervace je Navajo. V daném roce se zde sečetlo necelých 105 tisíc indiánů a okolo 5500 „neindiánů”.⁴²⁸ V rezervacích je vyšší míra úmrtnosti. Důvodem je problematika alkoholismu, ale také jsou zde časté nehody.⁴²⁹ V roce 1981 bylo v Kanadě přibližně 293 tisíc původních obyvatel, kteří převážně žijí v rezervacích. Kanadská vláda vytvořila na severozápadě autonomní území pro Inuity. Tato oblast se nazývá Nunavut, což v inuitském jazyce znamená „Naše země”.⁴³⁰

Americký úřad pro indiánské záležitosti vydal v roce 1952 relokační program, který přispěl k urbanizaci indiánů. Poskytl pomoc domorodcům, kteří se stěhovali do měst.⁴³¹ Indiáni mají ve městech méně potomků. Důvodem je častější užívání antikoncepce.⁴³² V amerických městech bývají i indiánské čtvrtě, ve kterých často žijí biculturní domorodci. Tto lidé žijí v indiánském i „neindiánském” prostředí. Američtí indiáni, dle Warda Churchilla, bývají ve městech méně segregováni než například Afroameričané či mexičtí Američané.⁴³³

Příslušníci původního obyvatelstva měli významnou roli během druhé světové války. Američané používali tajný kód, který vycházel z řeči Navahů, proti japonským odposlechům. Ve válce

⁴²⁴ KLAUSOVÁ, Lucie. Indiáni – cizinci ve vlastní zemi. Diplomatičká akademie, s. r. o. [online]. 2023 [cit. 2024-03-13].

⁴²⁵ THORNTON, Russell. *American Indian Holocaust and Survival: A population history since 1492*. University of Oklahoma Press, 1987., s. 195

⁴²⁶ CHURCHILL, Ward. *Kill the Indian, save the man: the genocidal impact of American Indian residential schools*. San Francisco: City Lights Books, 2004., s. 226

⁴²⁷ Tamtéž., s. xvii

⁴²⁸ Tamtéž., s. 231

⁴²⁹ Tamtéž., s. 233

⁴³⁰ Tamtéž., s. 245

⁴³¹ Tamtéž., s. 228

⁴³² Tamtéž.

⁴³³ Tamtéž., s. 240

si získali respekt a rovnost vůči bělochům. Indiáni, kteří přežili, se vrátili zpět do rezervací. Ve válce bylo zabito přibližně deset tisíc původních obyvatel.⁴³⁴ Úspěch navajského kódu „Wind talker” spočíval v nepsaném domorodém jazyku. Členi Navaho působili v rádiové komunikaci. Každá zpráva v tomto kódu byla hned zlikvidována. Také za první světové války byl jazyk domorodců využit pro šifrovanou komunikaci, a to jazyk kmene Čoktavů.⁴³⁵

V současnosti se na území Spojených států stále domorodcům odebírají pozemky. Území Šošonů se zmenšuje z důvodu testování podzemních jaderných zbraní. Některé kmeny mají omezený přístup k zásobám vody. Jak píše David Stannard, v rezervacích amerických indiánů je téměř čtyřikrát vyšší míra chudoby, než je průměr celé země⁴³⁶. S chudobou se pojí i zdravotní problémy. Celkové podmínky jsou podobné podmínkám třetího světa. V těchto rezervacích je ve věku 15 až 24 let míra sebevražd u mužů⁴³⁷ o 200 procent vyšší, než jsou počty v celé USA. Dále je alarmující míra úmrtnosti v důsledku alkoholu. U mladých mužů v daném věku se hovoří o 900 procent a u žen ve věku 15 až 25 let to je neuvěřitelných 1300 procent, opět ve srovnání s celostátním průměrem.⁴³⁸ Průměrný věk původního obyvatele ve Spojených státech či v Kanadě je okolo padesáti let.⁴³⁹ V rezervacích v USA jsou časté případy nevěstných domorodých žen a také projevů násilí vůči ženám.⁴⁴⁰

⁴³⁴ NABOKOV, Peter. *Native American Testimony: A Chronicle of Indian-White Relations from Prophecy to the Present, 1492-1992*. New York: Penguin Books, 1992., s. 332-333

⁴³⁵ KLAUSOVÁ, Lucie. Indiáni – cizinci ve vlastní zemi. *Diplomatická akademie*, s. r. o. [online]. 2023 [cit. 2024-03-13].

⁴³⁶ V Pine Ridge v Jižní Dakotě a Tohono O'odham v Arizoně je tato míra až pětikrát vyšší než v celé zemi. STANNARD, David. *American holocaust: Columbus and the conquest of the New World*. Oxford: Oxford University Press, 1992., s. 257

⁴³⁷ Avšak je to dáno tím, že se mnoho násilných úmrtí nevyšetřuje a tyto případy se označí jako sebevražda. USA vylekala statistika sebevražd. *Výrazně vedou mladí indiáni*. Echo24.cz [online]. 2015 [cit. 2024-04-07].

⁴³⁸ STANNARD, David. *American holocaust: Columbus and the conquest of the New World*. Oxford: Oxford University Press, 1992., s. 256-257

⁴³⁹ CHURCHILL, Ward. *Kill the Indian, save the man: the genocidal impact of American Indian residential schools*. San Francisco: City Lights Books, 2004., s. xxii

⁴⁴⁰ KLAUSOVÁ, Lucie. Indiáni – cizinci ve vlastní zemi. *Diplomatická akademie*, s. r. o. [online]. 2023 [cit. 2024-03-13].

Závěr

Cílem této bakalářské práce byl popis forem evropských kontaktů s původními obyvateli Severní a Jižní, respektive Latinské, Ameriky a následná komparace jejich přístupů. V této práci byly popsány první střety domorodých obyvatel s Evropany, záměrné praktiky, které vedly k podmanění si původních obyvatel, a následné snahy o asimilaci indiánů do evropské společnosti. V bakalářské práci je více přiblíženo evropské pojetí indiána, dále epidemie nemocí, civilizační střety, ze kterých vzešlo otroctví, mestizace, odsuny, rezidenční školy, etnoemancipační hnutí, války i genocidy.

Evropané v průběhu dějin zpochybňovali plnohodnotné lidství původních obyvatel Severní a Jižní Ameriky. Po jejich příchodu indiáni zažívali epidemie nemocí, které se nekontrolovatelně šířily v Severní i v Jižní Americe. Setkání původních obyvatel s Evropany bylo pro obě Ameriky šokující, domorodci je jazykově ani mentálně nechápali. Lépe na tom byli domorodci z Latinské Ameriky, kteří měli znalosti v oblasti zemědělství a byli v kontaktu se zemědělsky založenými Španěly. V Severní Americe se lovecko-sběračské skupiny střetly s Evropany, kteří přicházeli z industrializující se Evropy, což vedlo k obrovskému kulturnímu šoku.

Původní obyvatelé zažívali otroctví a nucené práce, avšak domorodci v Severní Americe po kratší dobu oproti Latinské Americe. Indiáni byli nuceni k odsunům z jejich území, odebrala se jim půda a byli umístěni do státních institucí. Na území Severní Ameriky se původní obyvatelé setkávali se značným násilím. Probíhaly zde masakry a genocidy, nejvíce v kalifornské oblasti. Taktéž v Latinské Americe zažívali původní obyvatelé násilí Evropanů, ale nebylo tolik explicitní jako v Severní Americe.

Způsoby asimilace byly odlišné. V Severní Americe se zavedly rezidenční školy, které byly svým režimem podobné pracovním táborem. Do těchto škol byly umístěny indiánské děti, které byly odebrány jejich rodičům. Jedna z generací, která strávila své dětství v těchto zařízeních, založila Hnutí amerických indiánů. Hnutí projevovalo nesouhlas s americkou politikou vůči indiánům a bojovalo a stále bojuje za svá práva. Etnoemancipační hnutí domorodých skupin v Latinské Americe reagovala na mestizaci. Hnutí bojovala a stále některé bojují za svá práva a také i za ochranu přírodního prostředí. Současné socioekonomické postavení původních obyvatel Severní a Jižní Ameriky je obecně pod průměrem „neindiánské“ populace. V Latinské Americe je znatelná politická nestabilita či černý obchod s drogami. V Severní Americe se domorodci potýkají s mentálními problémy, které často vyústí ke značnému množství sebevražd. Velkým problémem je i alkoholismus. V Latinské Americe se v některých zemích, například v Guatemale či v Bolívii, považuje za domorodce přibližně šedesát procent obyvatel, avšak v jiných zemích je jich mnohem méně. V Severní Americe se za domorodce označují

přibližně šest procent, což ukazuje zřejmý nepoměr. Paradoxní je, že v obou Amerikách mohou původní obyvatelé postupně vymizet, jednou z příčin jsou smíšená manželství. Původní obyvatelé se stále setkávají s mnohými stereotypy, se stigmatizováním, ale i s násilím. Příkladem jsou četné vraždy amazonských aktivistů.

Domnívám se, že tato genocida původních obyvatel Severní a Jižní Ameriky je neomluvitelná. Stojí proti současným evropským hodnotám a je příkladem toho, jak dobové evropské mocnosti zcela bezohledně prosazovaly své zájmy. Popsané praktiky vůči indiánům obou Amerik se děly od patnáctého až do dvacátého století, avšak v některých oblastech i do současné doby. Jedny z nejvyspělejších civilizací své doby zanikly z důvodu příchodu Evropanů, kteří ve jménu křesťanství, avšak v rozporu s jeho hodnotami, jednali násilně a krutě.

Nathan Wachtel píše, že určité části tehdejších civilizací v Jižní Americe se dochovaly do dnešní doby. Autor to vysvětluje dlouhodobým, záměrným, pasivním a tichým odmítáním evropské kultury, které přetrvávalo po další nové generace.⁴⁴¹ Jednání Evropanů vyvolávalo pochopitelnou nedůvěru a strach. Například v době, kdy jim Evropané poskytovali očkování, jelikož chtěli zabránit rozsáhlým epidemiím nemocí, indiáni projevovali odpor. Domnívali se, že se jedná o další krutou taktiku proti nim. Nedůvěřovali bělochům a nedůvěřovali si ani mezi sebou navzájem. Je dochovaný případ, ve kterém jeden kmen záměrně poradil druhému kmeni tak, aby mu uškodil. Radili, aby nemoci léčili studenou vodou. Druhý kmen se držel jejich lživé rady, která vedla k dalším úmrtím.⁴⁴²

David Stannard jednání bělochů k indiánům přirovnává k jednání nacistických Němců k židům. Taktéž museli zažívat nucené práce, nemoci, podvýživu, pochody smrti či zastřelení.⁴⁴³ Velmi paradoxní, až možná ironické, je, že díky šifrovacímu kódu Wind talker, který vychází z řeči Navahů, byly Spojené státy ve druhé světové válce ochráněny.⁴⁴⁴ Také i to, že domorodá skupina Zapatistů výrazně přispěla k demokratizaci mexického režimu.

Jak je zmíněno v úvodu, Lemkin definoval pojem genocida a dle jeho příkladů podoby genocidy jsou popsány kontakty Evropanů s původními obyvateli Severní a Jižní Ameriky skutečnou genocidou. Fyzická genocida domorodých obyvatel měla podobu záměrného vyhlazování, zabíjení a masakrů indiánů v Severní a Jižní Americe. Nezabíjeli pouze vojáci, ale i lékaři, vědci, kteří vedli na indiánských dětech biologické pokusy. Fyzická genocida má podobu zamezení

⁴⁴¹ WACHTEL, Nathan. *The vision of the vanquished: the Spanish conquest of Peru through Indian eyes, 1530-70*. The Harvester Press Limited, 1977., s. 213

⁴⁴² Tamtéž., s. 101-102

⁴⁴³ STANNARD, David. *American holocaust: Columbus and the conquest of the New World*. Oxford: Oxford University Press, 1992., s. 255

⁴⁴⁴ KLAUSOVÁ, Lucie. Indiáni – cizinci ve vlastní zemi. *Diplomatická akademie, s. r. o.* [online]. 2023 [cit. 2024-03-13].

přístupu k vhodnému bydlení. Byli donuceni se přestěhovat na jiné místo a také pěstovat potraviny, které nekonzumovali. Původní obyvatelé, kteří měli nařízené nucené práce, zažívali zničující fyzickou námahu. Biologická genocida měla podobu povinných sterilizací domorodých žen v plodném věku. Kulturní genocida se projevovala záměrem Evropanů o dekultraci původních obyvatel. Domorodcům byly odebrány děti, které byly následně poslány do náhradní pěstounské péče nebo do rezidenčních škol, kde byl zákaz komunikace v mateřském jazyce. Do procesu dekultrace spadá destrukce indiánských písemných památek i kulturně významných předmětů původních obyvatel. Na základě těchto příkladů lze konstatovat, že jednání Evropanů vůči domorodým obyvatelům Severní a Jižní Ameriky mělo charakter komplexní genocidy.

Seznam použitých zdrojů

a) Literatura

CORTÉS, Hernán. *Dopisy: druhý a třetí dopis o dobytí Tenochtitlánu*. Praha: Argo, 2000. Capricorn. ISBN 80-720-3213-5.

DE LAS CASAS, Bartolomé. *O zemi indijských pustošení a vylidňování zpráva nejstručnější*. Praha: Lidová demokracie, 1954.

EASTMAN, Charles Alexander. *Duše indiána: a další zápisky Ohiyesy (Charlese Alexandra Eastmana)*. Olomouc: Fontána, 2010. ISBN 978-80-7336-594-3.

ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. ISBN 978-80-7419-053-7.

FAUGÈRE, Brigitte, Nikolas GOEPFERT a kol. *Atlas předkolumbovské Ameriky: od počátků osídlení po conquistu*. Brno: Lingea, 2023. ISBN 978-80-7508-835-2.

FERRO, Marc. *Dějiny kolonizací: Od dobývání po nezávislost 13.-20. století*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. ISBN 978-80-7106-021-5.

HORDERN, Nicholas, Simon DRESNER a Martin HILLMAN. *Nový svět*. Praha: Albatros, 1987. ISBN 13-882-87.

CHURCHILL, Ward. *Kill the Indian, save the man: The genocidal impact of American Indian residential schools*. San Francisco: City Lights Books, 2004. ISBN 978-0-87286-434-4.

JEIER, Thomas. *Indiáni: Praobyvatelé Severní Ameriky: praobyvatelé Severní Ameriky*. Praha: Euromedia Group, 2013. Universum (Knižní klub). ISBN 978-80-242-4135-7.

JETMAROVÁ, Jana. *Bolívie: Vzestup indigenní politiky a vláda Evo Moralese*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2013. ISBN 978-80-7395-726-1.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Domorodí Američané: Původní obyvatelé Severní Ameriky*. Praha: Naše vojsko, 2019. ISBN 978-80-206-1793-4.

KOSTIČOVÁ, Zuzana Marie. *Náboženství Mayů*. Praha: Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-3992-5.

KŘÍŽOVÁ, Markéta. *Otroctví v Novém světě od 15. do 19. století*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013. ISBN 978-80-7422-236-8.

KUNC, Jiří a Ivo BARTEČEK. *Dobytí a osvobození Latinské Ameriky*. 2. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2019. ISBN 978-80-244-5562-4.

MADLEY, Benjamin. *An American Genocide: The United States and the California Indian Catastrophe, 1846-1873*. London: Yale University Press, 2016. ISBN 978-0-300-18136-4.

MĚŠŤÁNKOVÁ, Petra. *Přechod k demokracii v Mexiku*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, 2009. ISBN 978-80-903400-5-3.

NABOKOV, Peter. *Native American Testimony: A Chronicle of Indian-White Relations from Prophecy to the Present, 1492-1992*. New York: Penguin Books, 1992. ISBN 978-0140129861.

OPATRŇÝ, Josef. *Mexiko*. 2. Praha: Libri, 2016. Stručná historie států. ISBN 978-80-7277-548-4.

ROEDL, Bohumír. *Ve jménu inky Túpaka Amaru*. Praha: Scriptorium, 1998. ISBN 80-902-1517-3.

ROEDL, Bohumír. *Peru*. Praha: Libri, 2003. ISBN 80-727-7205-8.

SCHUON, Frithjof. *Opeřené slunce: Kapitoly ze života préríjních indiánů*. Brno: Barrister & Principal, 2021. ISBN 978-80-7364-125-2.

SOUKUP, Martin. *Základy kulturní antropologie*. Praha: Akademie veřejné správy, 2009. ISBN 978-80-87207-03-1.

STANNARD, David. *American holocaust: Columbus and the conquest of the New World*. Oxford: Oxford University Press, 1992. ISBN 978-0-19-508557-0.

ŠAVELKOVÁ, Livia. Jana JETMAROVÁ, Tomáš BOUKAL a kol. *Původní obyvatelé a globalizace*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2021. ISBN 978-80-7465-487-9.

ŠAVELKOVÁ, Livia. *Současní Irokézové: severoameričtí indiáni a utváření jejich identit*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2010. ISBN 978-80-7395-302-7.

THORNTON, Russell. *American Indian Holocaust and Survival: A population history since 1492*. University of Oklahoma Press, 1987. ISBN 978-0-8061-2220-5.

WACHTEL, Nathan. *The vision of the vanquished: the Spanish conquest of Peru through Indian eyes, 1530-70*. The Harvester Press Limited, 1977. ISBN 0-85527-119-1.

b) Internetové zdroje

APIB. In: *ABIP* [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: <https://apiboficial.org/apib/?lang=en>

AUSTEN, Ian. 'Horrible History': Mass Grave of Indigenous Children Reported in Canada. *The New York Times* [online]. 2021 [cit. 2024-04-08]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2021/05/28/world/canada/kamloops-mass-grave-residential-schools.html>

AUSTEN, Ian. How Thousands of Indigenous Children Vanished in Canada. *The New York Times* [online]. 2021 [cit. 2024-04-08]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2021/06/07/world/canada/mass-graves-residential-schools.html>

CLIMATE ALLIANCE. *COICA* [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: <https://www.climatealliance.org/indigenous-partners/coica.html>

HANKE, Lewis. *The "Requerimiento" and Its Interpreters*. *JSTOR* [online]. Pan American Institute of Geography and History, 1938 [cit. 2024-03-31]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/20529454>

HORSMAN, Reginald. *Scientific Racism and the American Indian in the Mid-Nineteenth Century*. *American Quarterly* [online]. JSTOR, 1975, 27(2) [cit. 2024-03-31]. ISSN 00030678. Dostupné z: doi:10.2307/2712339

In: *Internetová jazyková příručka* [online]. Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR, 2024, 2008-2024 [cit. 2024-02-24]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=indi%C3%A1n>

JALIL PAIER, Hanni. *Of Structures, Culture and Other Demons: A Review of Late Eighteenth-Century Andean Insurrections*. Santa Barbara: Universidad de California, 2011. ISBN 2011-0324. <https://www.redalyc.org/pdf/4763/476348370009.pdf>.

KLAUSOVÁ, Lucie. *Indiáni – cizinci ve vlastní zemi*. Diplomatická akademie, s. r. o. [online]. 2023 [cit. 2024-03-13]. Dostupné z: <https://diplomacka-akademie.cz/indiani-cizinci-ve-vlastni-zemi/>

MINSTER, Christopher. Manco Inca's Rebellion (1535-1544). *ThoughtCo*. [online]. 2017 [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: <https://www.thoughtco.com/manco-incas-rebellion-1535-2136544#>

ROSTAIN, Stéphen a KOL. *Two thousand years of garden urbanism in the Upper Amazon*. *Science* [online]. 2024, 2024-01-12, 383(6679) [cit. 2024-03-31]. ISSN 0036-8075. Dostupné z: doi:10.1126/science.adi6317

SELTENREICH, Radim. *Neblahá instituce otroctví – k 150. výročí zrušení otroctví ve Spojených státech amerických*. *Právněhistorické studie* [online]. 2016, (46) [cit. 2024-03-24]. ISSN 0079-4929. Dostupné z: https://karolinum.cz/data/clanek/3084/PHS_1_2016_04_Seltenreich.pdf

SMITH, David Michael. *Counting the Dead: Estimating the Loss of Life in the Indigenous Holocaust, 1492-Present*. Southeastern Oklahoma State University, 2018. ISBN 9780976385295. Dostupné také z: <https://www.se.edu/native-american/wp-content/uploads/sites/49/2019/09/A-NAS-2017-Proceedings-Smith.pdf>

TARICA, Estelle. Indigenismo. In: *Oxford Research Encyclopedia of Latin American History* [online]. 2016 [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: <https://oxfordre.com/latinamericanhistory/display/10.1093/acrefore/9780199366439.001.0001/acrefore-9780199366439-e-68?d=%2F10.1093%2Facrefore%2F9780199366439.001.0001%2Facrefore-9780199366439-e-68&p=emailAu%2FCrNCTEKDXA>

THE OFFICE OF THE COORDINATOR FOR COUNTERTERRORISM. *Country Reports on Terrorism. U.S. Department of State* [online]. 2007 [cit. 2024-04-07]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20070505081932/http://www.state.gov/s/ct/rls/crt/2006/82738.htm>

USA vylekala statistika sebevražd. *Výrazně vedou mladí indiáni*. *Echo24.cz* [online]. 2015 [cit. 2024-04-07]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/i9jgz/usa-vylekala-statistika-sebevrazd-vyrazne-vedou-mladi-indiani>

VOREKOVÁ, Gabriela. *Legitimita conquisty Nového světa*. Olomouc, 2011. Dostupné také z: https://theses.cz/id/mpmrfl/DP_Gabriela_Vorekova.pdf. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Vedoucí práce JUDr. et Mgr. Ondřej Horák, Ph.D.